

**BELEDİYE BÜTÇELERİNDE ETKİNLİK SORUNU: KÜTAHYA
VE DENİZLİ BELEDİYESİ BÜTÇELERİNİN KARŞILAŞTIRMALI
ANALİZİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Maliye Anabilim Dalı**

İrem ERASA

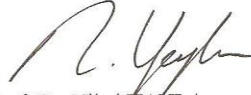
Danışman: Prof. Dr. Ekrem KARAYILMAZLAR

Temmuz 2012

DENİZLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Maliye Anabilim Dalı, Maliye Bilim Dalı öğrencisi İrem ERASA tarafından Prof. Dr. Ekrem KARAYILMAZLAR yönetiminde hazırlanan “Belediye Bütçelerinde Etkinlik Sorunu: Kütahya ve Denizli Belediyesi Karşılaştırmalı Analizi” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından ~~22.10.12~~ 22.10.2012 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Nihal YAYLA

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Ekrem KARAYILMAZLAR

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Özay ÖZPENÇE

Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 25.07.2012 tarih ve 13/09 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Turhan KAÇAR

Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırılmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

İrem ERASA

ÖZET

BELEDİYE BÜTÇELERİNDE ETKİNLİK SORUNU: DENİZLİ VE KÜTAHYA BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Erasa, İrem
Yüksek Lisans Tezi, Maliye ABD
Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Ekrem KARAYILMAZLAR

Temmuz 2012, 136 Sayfa

Köyden kente doğru yapılan göç olgusu 1950’li yıllarda baş göstermiştir. Beraberinde yönetim anlayışında köklü değişimler doğurmuştur. Göçün doğurduğu kentleşme yerel yönetimlerin hizmet sunum alanlarını genişletmiştir. Yerel yönetimler yerel nitelikteki kamusal ihtiyaçları yerine getirme görevini üstlenmiş ve görev ve sorumluluklarında artış yaşamıştır. AB uyum sürecinde yerel özerklik kavramı önem kazanmış yerel yönetimlere yüklenen görevlerin etkin ve verimli şekilde yerine getirebilmeleri için görevleriyle orantılı kaynak dağılımı yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Yerel yönetimlerin en önemlisi olan belediyelere çeşitli finansman kaynakları sunulmuştur. Mevcut gelir kaynaklarını etkin, hızlı ve verimli alanlara kullanması öngörülmüştür.

Çalışmamızda Denizli ve Kütahya Belediyeleri örnek olarak seçilmiş 2009 ve 2011 yılları arası gelir ve gider bütçe verilerini kullanarak etkinlikleri değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Belediye, Bütçe, Etkinlik

ABSTRACT**THE PROBLEM OF EFFECTIVENESS ON BUDGET OF THE
MUNICIPALITY : EXAMPLE OF DENİZLİ AND KÜTAHYA
MUNICIPALITY**

Erasa, Irem

M. Sc. Thesis in Public Finance

Supervisor: Prof. Dr. Ekrem KARAYILMAZLAR

July 2012, 136 Pages

Migration from villages to larger cities started in mid 1950's, bringing radical changes about organizational know-how. The act of moving to larger cities inevitably widened service and responsibilities of local governance. What's more responding public needs and rendering variable services became their major sphere of responsibility. As a result the matter of resource allocation and distributive justice terms gained more importance especially in the countries struggling to harmonize with EU.

The very first organism of local administrations is municipalities which are mostly funded by different sources. Effective and rational use of these fundings is highly crucial in order to bring service just in time.

In this study Denizli and Kütahya Municipalities are taken as a sample and their in-and-out budget data considered in the light of effectiveness between the years of 2009-2011.

KeyWords: Municipality, Budget, Efficiency

TEŐEKKÖR

Bu alıőmanın hazırlanması ve akademik yaőamımın baőlangıcından bu yana bana yol gösteren ve teşvik eden değerli hocam Prof. Dr. Ekrem KARAYILMAZLAR' a sonsuz teőekkőrlerimi sunarım. Ayrıca tezimin son őeklini almasında önemli ve büyük katkılar sağlayan Yrd. Doç. Özay ÖZPENÇE' ye ve tezimin uygulama kısmında yardımcı olan Denizli ve Kütahya Belediyeleri personellerine, değerli meslektaőım Arő. Gör. Ahmet GÜLER' e ayrıca çalıőmalarıyla yardım ve desteklerini esirgemeyen Furkan BAŐBUę' a sonsuz teőekkőrlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
TEŞEKKÜR.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	VII
TABLolar DİZİNİ.....	IX
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	XII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BELEDİYELERE İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR VE BELEDİYELERİN İDARİ YAPISI

1.1. BELEDİYE KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ.....	2
1.2. BELEDİYELERİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	4
1.2.1. Tanzimat Öncesi Dönemde Belediyeler.....	4
1.2.2. Tanzimat Sonrası Dönemde Belediyeler.....	5
1.2.3. Cumhuriyet ve Sonrası Dönemde Belediyeler.....	7
1.2.3.1. 1923-1946 Dönemindeki Gelişmeler.....	7
1.2.3.2. 1946-1960 Dönemindeki Gelişmeler.....	11
1.2.3.3. 1963-1970 Dönemindeki Gelişmeler.....	13
1.2.3.4. 1973-1980 Dönemindeki Gelişmeler.....	16
1.2.3.5. 1980-1988 Dönemindeki Gelişmeler.....	19
1.3. ETKİNLİK VE VERİMLİLİK KAVRAMI.....	22
1.3.1. Etkinlik Kavramı.....	22
1.3.1.1. Yerel Yönetimlerde Etkinlik Kavramı.....	23
1.3.1.2. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Etkinliği Kavramı.....	24
1.3.2. Verimlilik Kavramı.....	27
1.3.3. Etkinlik ve Verimlilik İlişkisi.....	28

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DEKİ BELEDİYE BÜTÇELERİ VE MALİ YAPILARININ ANALİZİ

2.1.BELEDİYE BÜTÇELERİ.....	29
2.2.BELEDİYE GELİRLERİ.....	34
2.2.1. Belediyelerin Öz Gelir Kaynakları.....	36
2.2.1.1.1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu Kapsamında Sağlanan Emlak Vergisi Gelirleri	38
2.2.1.2.2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu Kapsamında Sağlanan Gelirler	42
2.2.1.2.1.Belediye Vergileri.....	42
2.2.1.2.2.Belediye Harçları.....	51
2.2.1.2.3.HarcamalaraKatılma Payları.....	62
2.2.2.Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Ayrılan Pay	65
2.2.3. Borçlanma Gelirleri.....	68
2.2.3.1.İç Borçlanma	71
2.2.3.2.Dış Borçlanma.....	73
2.2.4.Devlet Yardım ve Bağışları.....	74
2.2.5.Diğer Gelirler	76
2.2.5.1.Para Cezaları	77
2.2.5.2.Teşebbüs Gelirleri	77
2.2.5.3.Emlak Gelirleri	77
2.2.5.4.Müze Giriş Ücretlerinden Pay Alınması	77
2.2.5.5.Madenlerden Pay Alınması	77
2.3. BELEDİYE GİDERLERİ.....	78

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BELEDİYE BÜTÇELERİNDE ETKİNLİK: DENİZLİ BELEDİYESİ VE KÜTAHYA BELEDİYESİ KARŞILAŞTIRMASI

3.1. YEREL YÖNETİM MALİ YAPISINDA ETKİNLİK	83
3.2. DENİZLİ BELEDİYESİ VE KÜTAHYA BELEDİYESİ GELİR BÜTÇESİ KARŞILAŞTIRMASI.....	84
3.3.DENİZLİ BELEDİYESİ VE KÜTAHYA BELEDİYESİ GİDER BÜTÇESİ KARŞILAŞTIRMASI.....	99
3.4. PERFORMANS PROGRAMI VE ETKİNLİK GÖSTERGESİ.....	118

SONUÇ	122
KAYNAKÇA	125
ÖZGEÇMİŞ	137

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Belediyelerin Borç Dağılımları (2006-2010).....	71
Şekil 3.1. 2011 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gelir İçerisindeki Payı	84
Şekil 3.2. 2010 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gelir İçerisindeki Payı	85
Şekil 3.3. 2009 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gelir İçerisindeki Payı	87
Şekil 3.4. Kütahya Belediyesi 2009-2011 Yılları Arası Bütçe Uygulama Sonuçları ...	91
Şekil 3.5. Denizli Belediyesi 2009-2011 Yılları Arası Bütçe Uygulama Sonuçları.....	92
Şekil 3.6. 2011 Yılı Denizli Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı	99
Şekil 3.7. 2011 Yılı Kütahya Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı	100
Şekil 3.8. 2010 Yılı Denizli Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın toplam Gider İçerisindeki Payı	101
Şekil 3.9. 2010 Yılı Kütahya Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı	102
Şekil 3.10. 2009 Yılı Denizli Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın toplam gider içerisindeki payı.....	103
Şekil 3.11. 2010 Yılı Kütahya Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider içerisindeki Payı.....	104
Şekil3.12. Kütahya Belediyesi 2009-2011 Yılları Arası Gider Bütçe Uygulama Sonuçları.....	108
Şekil 3.13. 2008 Yılına Ait Cari Sağlık Harcamalarının Finansman Kurumlarına Göre Dağılımı.....	112
Şekil3.14. Yıllar İtibariyle Denizli Belediyesi Gider Bütçesi Gerçekleşme Dağılımının Toplam Gider İçerisindeki Payı.....	114
Şekil 3.15. Yıllar İtibariyle Kütahya Belediyesi Gider Bütçesi Gerçekleşme Dağılımının Toplam Gider İçerisindeki Payı.....	115
Şekil3.16. Gidere Göre Yatırım gerçekleşmesi Kütahya(2009-2011).....	117
Şekil3.17. Gidere Göre Yatırım gerçekleşmesi Denizli(2009-2011).....	117

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Belediye Kanununun Tarihsel Gelişimi.....	6
Tablo 2.1. 2011 Yılı Büyükşehir Dışındaki İl Belediyeleri Bütçe Gelirleri	35
Tablo 2.2. 2011 Yılı İlçe ve Belde Belediyeleri Bütçe Gelirleri.....	35
Tablo 2.3. Belediye Gelirleri (Büyükşehir Belediyeleri Hariç) (2006-2010).....	36
Tablo 2.4. Belediye Vergileri.....	38
Tablo 2.5. Emlak Vergisi Oranları.....	41
Tablo 2.6. İlan Ve Reklam Vergisi Tarifesi.....	43
Tablo 2.7. Eğlence Vergisi Tarifesi.....	45
Tablo 2.8. Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi Oranı.....	48
Tablo 2.9. İşyerleri ve Diğer Şekilde Kullanılan Binalara Ait Çevre Temizlik Vergisi.....	50
Tablo 2.10. Belediye Harçları.....	52
Tablo 2.11. İşgal Harcı Tarifesi.....	53
Tablo 2.12. Kaynak Suları Harcı Tarifesi.....	54
Tablo 2.13. Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı Tarifesi.....	55
Tablo 2.14. Ölçek ve Tartı Aletleri Muayene Harcı Tarifesi.....	56
Tablo 2.15. Bina, Konut İnşaat Harcı Tarifesi.....	58
Tablo 2.16. İmarla İlgili Harçlar Tarifesi.....	59
Tablo 2.17. Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı Miktarı.....	62
Tablo 2.18. Sağlık Belgesi Harcının Miktarı.....	61
Tablo 2.19. Kayıt ve Suret Harcının Miktarı.....	61
Tablo 2.20. Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Belediyelere Verilen Pay Oranları(1985-2005).....	66
Tablo 2.21. İller Bankasına Aktarılan Belediye Paylarının Yıllara Göre Miktarları.....	68
Tablo 2.22. Borçlanmada Yetki.....	74
Tablo 2.23. Belediyelerin Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler.....	76
Tablo 2.24. Belediye Türlerine Göre Faizler, Paylar, Cezalar ve Toplam Gelirler (2009–2010).....	78
Tablo 2.25. 2011 Yılı Büyükşehir Dışındaki İl Belediyeleri Harcamaları.....	79
Tablo 2.26. 2011 Yılı İlçe ve Belde Belediyeleri Harcamaları.....	80

Tablo 2.27. 2011 Yılı Büyükşehir Dışındaki İl Belediyeleri Bütçe Dengesi.....	80
Tablo 2.28. 2011 Yılı İlçe ve Belde Belediyeleri Bütçe Dengesi.....	81
Tablo 3.1. 2011 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın I Düzeyi İtibariyle Net Tahsilatı.....	84
Tablo 3.2. 2010 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın I Düzeyi İtibariyle Net Tahsilatı.....	85
Tablo 3.3. 2009 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın I Düzeyi İtibariyle Net Tahsilatı.....	86
Tablo 3.4. Kütahya Belediyesi Bütçe Uygulama Sonuçları (2009-2011).....	88
Tablo 3.5. Denizli Belediyesi Bütçe Uygulama Sonuçları (2009-2011).....	90
Tablo 3.6. Denizli ve Kütahya Belediyesi Vergi Gelirleri Kaleminin Karşılaştırılması.....	93
Tablo 3.7. Denizli ve Kütahya Belediyesi Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri Kaleminin Karşılaştırılması.....	96
Tablo 3.8. Denizli ve Kütahya Belediyesi Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler kaleminin Karşılaştırılması.....	96
Tablo 3.9. Denizli ve Kütahya Belediyesi Sermaye Gelirleri Kaleminin Karşılaştırılması.....	98
Tablo 3.10. 2011 Yılı Denizli Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılması I Düzeyi itibariyle.....	99
Tablo 3.11. 2011 Yılı Kütahya Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılması I Düzeyi İtibariyle.....	100
Tablo 3.12. 2010 Yılı Denizli Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılması I Düzeyi İtibariyle.....	101
Tablo 3.13. 2010 Yılı Kütahya Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılması I Düzeyi İtibariyle.....	102
Tablo 3.14. 2009 Yılı Denizli Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılması I Düzeyi İtibariyle.....	103
Tablo 3.15. 2009 Yılı Kütahya Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılması I Düzeyi İtibariyle.....	104
Tablo 3.16. Kütahya Belediyesi Gider Bütçesi Bütçe Uygulama Sonuçları (2009-2011).....	106
Tablo 3.17. Denizli Belediyesi Gider Bütçesi Bütçe Uygulama Sonuçları (2009-2011).....	110

Tablo 3.18. Yıllar İtibariyle Denizli Belediyesi Gider Bütçesi	
Gerçekleşme Dağılımı.....	114
Tablo 3.19. Yıllar itibariyle Kütahya Belediyesi Gider Bütçesi	
Gerçekleşme Dağılımı.....	115
Tablo 3.20. Kütahya ve Denizli Belediyesi Gelir Bütçesi	
Gerçekleşme Oranı.....	119
Tablo 3.21. Kütahya ve Denizli Belediyesi Gider Bütçesi	
Gerçekleşme Oranı.....	120
Tablo 3.22. Kütahya ve Denizli Belediyesi Gelir ve Gider Bütçelerindeki	
Önceki Yıla Göre Artış Oranı.....	121

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AP	Adalet Partisi
BKK	Bakanlar Kurulu Kararı
BUMKO	Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
DP	Demokrat Parti
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
KAYA	Kamu Yönetimi Araştırma Projesi
MBK	Milli Birlik Komitesi
Md.	Madde
MEHTAP	Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi
VUK	Vergi Usul Kanunu
TL	Türk Lirası

GİRİŞ

Kamu yönetimi; toplum düzeni işleyişinin devamlılığı ve kamunun ortak ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik mal ve hizmet üretimini gerçekleştirip halka sunulmasında ülke düzeyinde verimlilik ve etkililiğin sağlanması adına merkezi ve yerel yönetim olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Merkezi yönetim, karar ve faaliyetlerin merkezi hükümet ve buna bağlı kuruluşlar tarafından alındığı, yerel yönetim ise merkezi yönetime bağlı olmak kaydıyla kararların ve faaliyetlerin il özel idareleri, belediyeler ve köyler tarafından alındığı sistemi ifade etmektedir.

Belirli bir coğrafi alan üzerinde yaşayan insanların ortak ihtiyaçlarına cevap vermek üzere kurulan, karar alma organları halk tarafından seçilen yerel yönetimler demokratik rejimin temel taşı oluşturmaktadır. Yerel yönetimlere halka olan yakınlıklarından dolayı günümüzde önemli işlevler yüklenmiştir. Söz konusu işlevlerini yerine getirebilmeleri için Anayasamızın mahalli idareler başlığı altında “bu idarelere görevleriyle orantılı kaynak sağlanır” hükmü getirilmiştir.

Günümüzde sıkça kullanılan yerelleşme ve yerel demokrasi kavramları devletlerin yapısında ve görevlerinde önemli değişikliklere neden olmuştur. Topluma sunulan hizmetlerdeki etkinlik ve verimliliğin yanı sıra yerel yönetimlerin bütçelerinin kullanımında da etkinlik, saydamlık ve hesap verilebilirlik hedeflenmiştir.

Bu çalışmanın amacı Yerel yönetim birimi olan belediyelerin bütçelerinde belirtilen hedefe ulaşmış olup olmadıklarını araştırmaktır. Bunu incelemek üzere Kütahya ve Denizli belediyesi örnek olarak alınmıştır. Yapılan çalışma üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde belediyelerin idari yapısı ve organları açıklanacak, ikinci bölümde ise belediyelerin mali yapısına değinilecektir.

Üçüncü bölümde etkinlik kavramı ele alınacak, Kütahya ve Denizli belediye bütçelerinin verileriyle karşılaştırma yapılacaktır. Sonuç bölümünde de yapılan çalışmalar ve elde edilen bulgular yorumlanacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BELEDİYELERE İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR, ETKİNLİK KAVRAMI VE ETKİNLİĞE GENEL BAKIŞ

1.1. BELEDİYE KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ

Belediye kelimesi, Arapça kökenli bir kelime olmakla beraber, yerleşme niyetiyle oturlan yer anlamına gelen “Beled” kelimesinden türemiştir. Bu kelime, Arapça bir kelime olan “Medine” kelimesi ile bağlantılıdır. “Medine”, şehir niteliğinde alanlardaki hayatı ifade etmektedir. Medine kelimesinin karşıtı ise göçebe hayatı ifade eden “Karye” kelimesidir (Toprak, 2001: 6).

Belediyeler, Anayasamızın 127. maddesinde mahalli idareler başlığı altında sayılmıştır (Ulusoy ve Akdemir, 2007: 195). Bu maddeye göre, “Mahalli idareler il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere idarelerin idari kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.” .

Türkiye’de belediyeler, karar organının seçmenler tarafından seçilmesi ve belli bir toprak parçası üzerinde yaşayan halkın günlük ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikteki hizmetleri gerçekleştirmeleri sebebiyle halkla iç içe olan kuruluşlardır.

Belediyeler, yönetilenlerin kendileriyle doğrudan alakalı yerel kamusal faaliyetlerle ilgili kararlara, seçim yoluyla katılmasına imkan veren bir yönetim tekniğidir. Bu özelliği ile demokratik hayatın doğal ve gerekli bir parçasıdır (Güzeler, 2008: 22).

Türkiye’deki belediye yönetimi, Fransa’nın komün idaresi göz önüne alınarak ortaya çıkmıştır. Hem Türkiye’de hem de Fransa’da belediyelerin tanımı benzerlik göstermektedir. Fransa’da belediyeler, bir toprak parçası üzerinde yaşayan insanların devamlı bir toplum oluşturarak kendi aralarında güvenlik, yardımlaşma ve birlikte

yaşamaktan doğan tüm sıkıntıları gidermeye yönelik örgütlenme şeklidir (Çelik ve Aykanat, 2007: 104). Türkiye’de belediyeler belde sakinlerinin ve beldenin yerel müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve seçmenler tarafından karar organı seçilerek oluşturulan, mali ve idari özerkliğe sahip kamu tüzel kişileridir (Güzeler, 2008: 23).Türkiye ve Fransa’daki belediyeler arasındaki temel fark; Fransa’nın komün idaresi, belediye ve köylere verilen genel isim olmasıdır. Türkiye’de ise belediyeler ve köyler olmak üzere bir ayırım bulunmaktadır. Fransa’da köy yönetimi bulunmamaktadır. Batı ülkelerinde köklü geçmişe sahip olan belediyeler, ülkemizde Tanzimat sonrası ortaya çıkmıştır (Çelik ve Aykanat, 2007: 104).

Belediyelerin en önemli özelliği özerk oluşlarıdır. Tüzel kişilikleri idari özerkliklerinin, kendilerine özgü bütçeleri ise mali özerkliklerinin simgesidir. Özerkliklerinin olmasının yanı sıra bütçe kullanımında kanunlarda yer alan sınırlamalar ve merkezin idari vesayet denetimi mevcuttur (Nadaroğlu, 1994: 20). Merkezi yönetimin, yerel yönetime sağlamış olduğu özerklikler sayesinde yetkilerin tek elde toplanması, kararların gecikmeli yürürlüğe konması ve hizmetlerin aksaması önlenmiş olmaktadır. Yerel yönetimlerin idari ve mali özerkliği, belediyelerin hizmetlerini yerine getirmesinde etkinliği sağlamasına yardımcı olur (Tortop, 2005: 24-25). Belediyeciliğimizin genel özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir (Meriç ve Sakal, 2005:214):

- İdari ve mali özerkliği olan kamu tüzel kişileridir.
- Sınırları içindeki halkın mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlüdür.
- Belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye bakanı belediyenin organlarını oluşturmaktadır.
- Yetki ve görevleri yasal sınırlamalar içinde yer almaktadır.
- Hak, yetki ve imtiyazlar tanınmıştır.
- Ulusal yapının bütünlüklü bir parçasıdır (Bozlağan, 2003: 17)
- Tanzimat döneminin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.
- İdari yönü ağır basan, merkezi idare ile yasal bağları olan bir yönetim birimidir.
- Karar alma organları seçimle iş başına gelir.
- Yerel hizmetleri yürütme amacıyla örgütlenmiştir.

- Kaynağını mevzuattan almaktadır ve öncelikle sorumluluğu merkezi idareye yöneliktir.
- Temelinde etkinlik düşüncesi yer alır.
- Kar amaçlı kurulan birimlerden değildir.
- Merkezi yönetimin vesayet denetimindedir.
- Belde ve kentlerde kurulmaktadır.

1.2.BELEDİYELERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

İnsanların birlikte yaşama isteği ülkelerin ekonomik, siyasal, sosyal ve tarihi yapılarına göre şekil alan yerel yönetim yapılarını oluşturmuştur. Yerel yönetimlerden biri olan belediyeler tarihsel süreçte, belirli toprak parçası üzerinde yaşayan insanların ihtiyaçlarını karşılamak ve yerel hizmetleri sağlamak üzere ortaya çıkmışlardır (Ulusoy ve Akdemir, 2007: 199).

Osmanlı devlet örgütlenmesinde yerel hizmetler, merkez teşkilatı tarafından yapılandırılan birimler ve bunlarla birlikte gönüllü kuruluşlar, mesleki gruplar ve halk tarafından yerine getirilmektedir(Nadaroğlu, 2001: 198). Halkın can ve mal güvenliğinin korunması, güvenlik ve kamu düzeninin sağlanması devletin yükümlülüğündedir (Işık, 2009: 3). Merkezi yönetim ve taşra teşkilatı tarafından yerine getirilen bu kamu hizmetleri etkinlik açısından son derece sınırlıdır. Merkezi teşkilatın yanı sıra lonca sistemi vakıflar ve yerel hizmetlere yardımcı olan kadılık sistemi mevcuttur. Bazı araştırmacılara göre bu kurumlar batılı anlamda bir yerel hükümet varlığını yaratamamaktadır (Göymen, 2000: 3). Toplumsal yapıdaki değişim ve çözümlerle birlikte zamanla bu kurumlar yapılandırma yoluna gidilerek yerini kurumsallaşmış, daha sağlıklı ve etkin kamu hizmeti sunan kurumlara bırakmıştır. Bu gelişmeler Tanzimat'ın ilanı sonrasında ortaya çıkmıştır. Tanzimat, yeniden yapılamayı ifade etmektedir.

1.2.1.Tanzimat Öncesi Dönemde Belediyeler

Osmanlı döneminde, imparatorluğun sürekliliğini sağlayabilmek amacıyla geniş kapsamlı ve köklü değişikliklerin yapıldığı dönem olan Tanzimat'dan önceki yönetim yapısı sıkı bir merkezi yönetim şeklindedir. Bu tip merkezi yönetimin özelliği tüm yetkilerin ve mutlak otoritenin padişahın elinde olmasıdır (Sencer, 1984: 1). Başkent

İstanbul merkezi teşkilat, İstanbul dışındaki tüm yerleşim yerleri taşra teşkilatından sayılmaktadır. Osmanlı yönetim yapısı üçe ayrılmaktadır. Bunlar başta eyaletler olmak üzere, sancaklar ve kazalardır. Eyaletlerin başında valiler, sancakların başında sancakbeyi ve kazaların başında kadılar bulunmaktadır. Valiler, sancakbeyleri ve kadılar merkezi idare tarafından görevlendirilmektedir. Bu devlet memurları taşrada merkezi idarenin temsilciliğini yapmaktadır. Aynı zamanda yerel hizmetlere dair karar alınmasında bölgedeki ayanlar da birinci dereceden sorumludur. Tanzimat öncesi Osmanlı yönetiminde yerel hizmetlerin sunumunda ve alınan kararlarda kadıların yanı sıra esnaflar, vakıflar, papazlar da etkin bir role sahiptir. Bunların arasında en fazla görev üstlenen kadılardır (Erdoğan, 2010: 28). Belediyelerin temsili ve yönetilmesi görevi kadılara aittir. İdari, beledi ve adli yetkilerle donatılmıştır. Kadılar buldukları yerin davalarında yargıçlık, zabıta hizmetlerinin amirliği ve beledi hizmetlerin sorumlu amiridir (Ökmen ve Parlak, 2008: 154).

Osmanlı imparatorluğunda yerel nitelikteki hizmetleri yerine getirme görevini üstlenen, kendine has hukuku ve örgütlenme yapısı olan bir diğer yetkili olan unsur da vakıflardır. Vakıflar yönetsel bir kimliğe sahip olmaları nedeniyle devletin kamu kuruluşu içinde sayılmasına rağmen kaynak ve vasıfları bakımından özel hukuk kurumu sayılmıştır. Vakıflar, günümüzde belediye hizmetleri kapsamına giren; aydınlatma, iletişim, su, kültür, sağlık ve eğlence görevlerini kamu yararına gerçekleştiren kurumdur. Bu görevlerin yanı sıra halkın yararını gözetecek, fayda verecek faaliyetlerde de bulunmaktadır. Bu faaliyetlere, başta köprüler, çeşmeler, yollar ve kervansaraylar verilebilmektedir (Sencer, 1984: 31).

Merkezin tam denetimi altında tutulan taşra yönetimi ve kadılara yüklenen görevlerin fazla oluşu, yerel nitelikteki hizmetlerin kamu kesimi tarafından etkin yapılmasını engellemiştir. Tanzimat öncesi dönemde belediye yönetiminin karşılığı olan bir sistem geliştirilmemiştir.

1.2.2. Tanzimat Sonrası Dönemde Belediyeler

16. yüzyıl sonrası toplumsal yapının değişikliği ve yaşanan çözümler klasik yönetim yapısında bozulmalara yol açmıştır. Merkezi yönetimin denetimi altında olan taşra teşkilatı ve padişahın merkezi otoritesi işlevini yerine getiremez olmuştur. Bu gidişatı önlemek için kamusal etkinliği arttırmanın yolları aranmıştır. III. Selim

döneminden itibaren çeşitli çözümler üretilmiş, özellikle II. Mahmut döneminde önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Ancak en etkin sonuç 1839 yılında padişah Abdülmecit tarafından ilan edilen Tanzimat Fermanı sonrası elde edilmiştir (Sencer, 1984: 46).

Tanzimat Fermanı'nın esas maddelerini; vergi adaleti, mal, can ve namus emniyeti, askere alınma şekli ve hizmet süresi oluşturmaktadır. Fermanın en önemli özelliği Müslümanların ve gayrimüslimlerin bu haklardan yararlanabilmesidir. Bu durum Müslüman halkla gayrimüslim halkın eşit hale gelmesi demektir (Aktel, 1998: 5). Belirli yasalar ve hukuk ilkeleriyle mutlak monarşinin yetkilerinin sınırlandırılması, fermanın bir diğer özelliğidir. Tanzimat fermanı ilerleyen dönemlerde yapılacak olan reformlara zemin oluşturmaktadır. Bu anlamda Osmanlı klasik yönetim tarihinde bir devrim niteliğindedir (Aktel, 1998: 7).

Tablo 1.1. Belediye Kanununun Tarihsel Gelişimi

Belediye Kanununun Tarihsel Gelişimi
1869 Tarihli, Dersaadet idare-i Belediye Nizamnamesi
1877 Tarihli, Dersaadet idare-i Belediye Nizamnamesi
1877 Tarihli, Vilayet Belediye Nizamnamesi
1912 Tarihli, Dersaadet idare-i Belediyesi Hakkındaki Kanun-u Muvakkat
1930 Tarih ve 1580 Sayılı Belediye Kanunu
2004 Tarih ve 5272 Sayılı Belediye Kanunu
03.07.2005 Tarih ve 5393 Sayılı Belediye Kanunu

Kaynak: Tortop, Aykaç, Yayman, Özer, 2006: 149

İlk belediye örgütü, Kırım Savaşı sonrasında 16 Ağustos 1854 yılında İstanbul'da kurulmuştur. Bu örgüte "*İstanbul Şehremaneti*" ismi verilmiştir. Bu örgütte yer alan kadronun deneyimsizlikleri 1855 yılında bu kuruma son verilmesine neden olmuştur. Görevine son verilen bu kurumun yerine yeni bir kurum oluşturulmuş ismine de "*İntizam-ı Şehir Komisyonu*" denmiştir.

Batılı anlamda kurulan ilk belediye 1858 yılında Beyoğlu- Galata'da olmuştur. Sonrasında 1869 yılında tüm İstanbul'u kapsayan Dersaadet idare-i belediye nizamnamesi çıkartılmıştır. 1877 yılında çıkarılan nizamname ile de İstanbul'daki belediye sayısı arttırılmıştır. Yine aynı tarihte çıkartılan Vilayet nizamnamesi ile mülki idare birimlerinde belediye kurulması kararlaştırılmıştır (Tortop, Aykaç, Yayman, Özer, 2006: 148). 1912 Tarihli, Dersaadet idare-i Belediye kanun tasarısı ile Encümen oluşturulması öngörülmüştür. Bu kanun tasarısı, 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunu'na kadar yürürlükte kalmıştır (Parlak ve Ökmen, 2008: 156).

Batılı ülkelerin baskısı veya batı ülkelerinden dönen Osmanlı aydınlarının özentileri belediye oluşumunun sebeplerinden biri değildir. Kırım savaşı sırasında toplumsal yapı değişime uğramış ve yeni arayışlar gündeme gelmiştir. Osmanlı klasik yönetim yapısı gereksinimleri karşılayamayacak boyuta gelmiştir. Ayrıca kentlerin fiziksel yapısında meydana gelen değişim de belediye oluşumunu zorunlu kılmıştır. Kentlerde kent içi ulaşım, kentlere gelen araba, tramvay vb. araçların gelişiyile değişmiş, vakıflar yerine getirmekle yükümlü oldukları hizmetleri yapmakta yetersiz hale gelmiştir. Hukuk sisteminde yapılan değişiklikler Kadıların görevlerinde azalışa neden olmuş, mevcut görevleri de kent yönetimlerinde yetersiz kalmıştır. Kadıların yanı sıra vakıflar da dönüşüm geçiren kentlerin büyük ölçekli ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz hale gelmiştir (Tekeli, 1983: 8).

1.2.3.Cumhuriyet ve Sonrası Dönemde Belediyeler

1.2.3.1. 1923 - 1946 Dönemindeki Gelişmeler

1923 yılı Cumhuriyetin kabulünden 1930 yılına kadar belediyeçilik alanında yapılan düzenlemelerden verim alınamamıştır. Bu verimsizliğin nedenleri uzun yıllar devam eden savaşların ekonomiyi güçsüz kılması ve oluşan durgunluğun bireylere ve devlete yansması olmuştur.

Cumhuriyet öncesindeki belediyelerin görevleri (Aytaç, 1990: 88):

- Sokak aydınlatması ve temizliği,
- Pazar yerlerini belirlemek ve kurmak,
- Belde sınırlarının içindeki yolları, kaldırımları yapmak,
- Yangınlara karşı önlem almak,
- Ölçü ve tartı aletlerinin doğruluğunu denetlemek,
- Dükkanların sağlık açısından denetimini yapmak,
- Karaborsayı engelleyici önlemler almak,
- Taşıma araçlarının ücretlerini belirlemek,
- Belde sınırı içindeki taşınmazların sicillerini tutmak,
- Yapıları denetlemek, tehlikeli binaları tespit edip yıkımını gerçekleştirmek,
- Gerek olunan halde kamulaştırma yapmak,
- Mezbaha kurumu ve işletilmesini gerçekleştirmek,
- Fakir ve muhtaçlara yardım etmek,
- İşsizlere iş alanı yaratmak, dilencilige karşı önlem almak,

- Hastaneler kurup, işletmek vb.'dir.

Cumhuriyet kurulurken bu görevlere sahip olan belediyeler 389 adet olup, Cumhuriyetin ilanıyla 421'e yükselmiştir. 1924 yılında 426' ya ve her yıl belirli bir artışla 1930 yılında 492' ye ulaşmıştır.

Cumhuriyetin ilanı sonrasında yasal çalışmalar hızlanmış ve belediyelerle ilgili çalışmalara da yer verilmiştir. Bunları sırasıyla; 394 sayılı Hafta Tatili Kanunu, 417 sayılı Ankara Şehremaneti Kanunu, 423 sayılı Belediye Vergi ve Resimleri Kanunu, 442 sayılı Köy Kanunu, 491 sayılı Teşkilatı Esasiye Kanunu, 831 sayılı Sular Kanunu ve son olarak 1928 tarihli 1351 sayılı Ankara Şehri İmar Müdüriyeti Teşkili ve Vazifeleri Hakkında Kanun şeklinde sayılabilmektedir (Aytaç, 1990: 88).

Ankara'ya özel bir yönetim biçimi getiren 417 sayılı Ankara Şehremaneti Kanunu 1924 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu kanuna göre yönetim İçişleri Bakanlığı tarafından görevlendirilen Şehremini, bir belediye dairesi ve 24 üyeye sahip Belediye Umumi Cemiyeti tarafından gerçekleştirilecektir. Bütçe hazırlanması Belediye Umumi Cemiyeti tarafından yapılacak ve İçişleri Bakanlığının onayına sunulacaktır. Merkezi idarenin atadığı memurların maaşları İçişleri Bakanlığı tarafından, diğer memurların maaşları Ankara Şehremaneti tarafından ödenecektir (Tortop, 1994: 4).

Cumhuriyetin kuruluşundan hemen sonra, yerleşim birimlerinin hukuki statülerinde düzenleme yapılmıştır. Bunlardan ilki 1924 yılında çıkartılan 442 sayılı Köy Kanunu olmuştur. Bu kanunla birlikte nüfus büyüklüklerine göre yerleşim yerleri sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma köy, kasaba, şehir ve büyük şehir gibi isimler almıştır (Ciğeroğlu, 2007: 53).

1928 tarihinde hazırlanan Belediye Kanun Tasarısı, 1930 yılında 1580 sayılı Belediye Yasası olarak yürürlüğe girmiştir. Bu yasayla köy dışında kalan tüm yerleşim alanları kanun kapsamına sokularak, belediye yönetimi oluşturulmuştur (Toprak, 2006: 87). Bu yasanın özelliği bugüne kadar belediyecilik uygulamalarını belirleyen bir yasa olmasıdır. Bu yasanın uygulanmasında ki gerekçe, çağdaşlaşma yolundaki Türkiye'nin mevcut belediyelerle bu gelişime ayak uyduramamasıdır. Bir başka neden, yerel esnafın ve grupların baskısının olduğu, bunun sonucunda etkinliği düşük olan belediyelerin varlığıdır. 1930 yılında yürürlüğe giren 1580 sayılı Belediye Yasası ile merkezi denetimi olan, görev alanı genişletilip çağdaş belediyecilik kimliği yüklenen ve yerel

esnaf ve gelenekçi gruplarla olan etkileşimi en aza indirgeyen, küçük girişimcilerin tutuculuğunu ortadan kaldıran bir belediyecilik modeli oluşturulmak istenmiştir (Tekeli, 1983: 9).

1930 tarihli 1580 sayılı kanunda genel gerekçeleri sırasıyla; belediyeler arası eşitlik, belediyelerin hizmet ve icraatlarında serbest bırakılması, belediyeler üzerinde güçlü bir denetimin uygulanması, belediye yönetiminin üzerinde halkın etkin denetiminin sağlanması ve belediyelerin hizmet alanının genişletilmesi şeklinde sayılabilmektedir. Ayrıca, gerekçelerin dışında yasa hükümleri incelendiğinde (Sunay, 2008: 61; Aytaç, 1990: 95):

- Belediye başkanı hükümet yerine seçimle oluşan belediye meclisi üyelerince seçilebilmesi,
- Belediye meclisinin ana karar organı haline getirilmesi ve belediye encümeninin oluşturulması,
- Yürürlükte olan görevlere ilaveten batı ülkelerinin mevzuatlarında yer alan görevlerden de yararlanılarak mevcut görevler genişletilmiş, yangın söndürme, mezbaha yapımı ve mezarlıkların 10-15 yıl arasında tamamlanması şartı konulması,
- Belediyelerin beldeyi güzel görünüme kavuşturabilmeleri için imar programı yapma zorunluluğu getirilmesi,
- Belediye organlarının işlemleri üstünde İçişleri Bakanlığı ve Danıştay'ın vesayet mekanizmasının oluşturulması,
- Erkek- kadın ayrımına tabi tutulmaksızın seçmenlik yaşındaki(30 yaş) herkesin belediye meclisi üye seçimlerine katılabilmesi hakkının sağlanması uygulamaları getirilmesi
- Belediyeler Bankası kurulmuş ve belediyelere mali kaynak sağlanması yönünde düzenlemeler getirilmesi şeklindeki ifadeler görülmektedir

1930 yılında yürürlüğe giren 1580 sayılı kanun belediyelere geniş bir görev alanı çizmiştir. Belediyelerin görev alanlarının kısıtlılığı hakkında bir şikayet yaşanmamış olmasına rağmen belediyelerin bu geniş alandaki görevlerini yerine getirmek üzere yeterli kaynaklara sahip olmaması ve zaman içinde bazı görevlerinin merkezi yönetim tarafından elinden alınması sıkıntı yaratmıştır.

1580 sayılı yasayla belediyeçiliğe geniş görev alanının tanınmasında iki neden vardır. Bunlardan ilki; çağdaş yaşam için bir takım görevlerin yerine getirilmesi gerekliliğidir. Bir diğer nedeni ise bu görevlerin merkezi yönetim tarafından yerine getirilmesindeki imkânsızlıktır. Ancak merkezi yönetim tarafından verilen bu görevlere karşın sınırlı verilen mali olanaklar belediyelerin bu görevleri yerine getirmesine olanak vermemiştir (Tekeli, 1983: 15).

Belediye kanununda “belediye meclisleri siyasi konuları görüşemez” kuralı yer almaktadır. Bu, belediyelerin bir hizmet kuruluşu olarak nitelendirildiğini göstermektedir.

1580 sayılı belediye kanunu 50 yılı aşkın süre yürürlükte kalmış ve bu kanuna yönelik yapılan düzenlemeler günün şartlarına göre oldukça ileri düzeyde yapılmıştır. Bunlardan biri belediyelerin kurulmasında halkın onayına başvuruluyor olmasıdır.

Belediyelere verilen görevler zamanla sınırlayıcı nitelik almıştır. Bunun nedenlerinden biri, maddi kaynak yetersizliği ve belediyelere verilen görevlerin büyük bölümünün ilerleyen zamanlarda kurulan bakanlıklara ve merkezi idare kuruluşlarına devredilmesidir. Görevlerin bazılarının geri alınmasına örnek olarak belediyelerin evlendirme yetkisi ve kent içi ulaşım yetkisine müdahale edilmesi örnek verilebilmektedir. Ayrıca belediyelerin arsa ve bina oluşturma yetkisi ile bunun için ayrılan maddi kaynaklar merkezi idareye aktarılmıştır.

Seçimle başa gelen belediye organlarının görüşmeleri ve aldıkları kararları üzerinde merkezin ağır vesayet yetkisi tanınmıştır. Lüzum görüldüğü takdirde, merkezi idarenin belediye başkanını atama yetkisi verilmiştir. Ancak bu yetki siyasi nedenlerle kullanılmıştır.

1930’lu yıllarda belediyelerinin bütçelerinde merkezi idarenin denetim yetkisi söz konusu olmuştur. Belediyeler denk bütçe uygulamasına yöneltilmeye çalışılmış, şekil şartları konusunda baskı yapılmış ve bunun sonucunda da belediyeler mali anlamda özerklik kazanamamışlardır (Mumcu ve Ünlü, 1990: 116).

1931-1946 tarihleri arasındaki dönem, tek partili dönem olarak adlandırılmaktadır. Aynı zamanda bu tarihler Cumhuriyet’in yapılandırıldığı yıllar olmuştur. İktidarda bulunan kadro yapılan devrimlerin devamlılığını sağlamakla

yükümlü olduğundan bu dönemlerde otoriter bir yapı görülmektedir. Bu dönemin belediyeçiliği demokratikleşme süreciyle paralel ilerlememiştir. Merkezi yönetim, belediyeleri vesayeti altında tutmuş, belediyeleşmeyi bir parti anlayışı gibi görmüş ve belediyelerin mali açıdan bağımsızlık kazanmalarına engel olmuştur (Hamamcı, 1990: 158).

1.2.3.2. 1946 - 1960 Dönemindeki Gelişmeler

1945-1960 dönemi belediyeçiliğini şekillendiren iki temel faktör bulunmaktadır. Bunlardan ilki kentleşme hareketlerinin bu dönemde başlayıp hız kazanması, bir diğeri ise tek partili yaşamdan çok partili siyasal döneme geçilmesidir (Geray, 1990: 217).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında şehirlerde yeniden yapılanma ve kentleşme hareketleri başlamıştır. Bu hareketler özellikle Avrupa ülkelerinde görülmüştür. Bunun nedeni savaş sırasında şehirlerin yıkıntı haline gelmesi olmuştur. Kentleşme hareketinin amacı yıkılan binaları yenilemek ve savaşta hasar gören alanların yeniden değerlendirilmesini sağlamak olmuştur. Kentleşme olgusu İngiltere’de başlangıç göstermiş ve İngiltere’nin kentleşmeye yönelik planlama, arsa ve konut konularındaki deneyimleri diğer dünya ülkelerine öncülük yapmıştır (Sakal, 2000: 127).

Ülkemizdeki gelişmelere bakılacak olursa 1946 seçimleri öncesi tek parti anlayışı gereği parti- devlet bütünleşmesi gerçekleşmiş ve merkezîyetçi yapı, devletçilik uygulamasını belediye uygulamaları üzerinde sürdürmüştür (Bostanoğlu, 1990: 81). 1946 seçimleri sonrası ise çok partili düzene geçilmiş ve 1950 yılında Cumhuriyet Halk Partisi’nin (CHP) iktidarlığının son bulmasıyla belediyelerin özerkleşmesi konusu gündeme gelmiştir. İktidara gelen Demokratik Parti (DP) ülkeyi kalkınma sürecine sokmuş, devletçilik politikasına son vererek serbest piyasa ekonomisine geçişi gerçekleştirip ekonomiyi dış dünyaya açmayı hedeflemiştir (Yörükoğlu, 2009).

13.06.1945 tarihinde kabul edilen 4759 sayılı İller Bankası Kanunu’yla, 1933’te kurulan Belediyeler Bankası yeniden yapılandırma amacıyla İller Bankasına dönüştürülmüştür. Küçük ölçekli yerleşim yerlerindeki belediyelerin alt yapı hizmetlerini daha etkin bir biçimde gerçekleştirebilmesi amacıyla sadece finansman desteği sağlamaktan ziyade alt yapı yatırımlarının söz konusu belediyeler adına uygulanmasını da sağlamıştır (Berk, 2003: 75). İller bankası belediyelerin finansman desteğinin yanı sıra yerel yönetim maliyesi sisteminde yer alan belediyelerin

yönlendirici, üretici, yüklenici ve denetleyici işlevlerini de üstlenmiş ve zamanla bu görevlerini daha etkin halde yerine getirir olmuştur (DPT, 2001: 66).

Bu dönemde yerel yönetimlere dair yapılan bir diğer önemli düzenleme 29.04.1946 yılında çıkarılan Belediye Meclislerinin Seçim Usulü Hakkındaki 4878 sayılı kanundur. Bu kanun belediye meclislerini tek dereceli hale getirmiştir. Belediye meclis seçimleri tek günde tamamlanır hale gelmiş ve belediye meclis üyeleri seçiminde halk doğrudan hak sahibi olmuştur (Sakal, 2000: 128).

Ankara Belediye Başkanı'nın İçişleri Bakanlığı'nın önerisi üzerine Cumhurbaşkanının onayı alınarak atanması yöntemi 1930 yılında yürürlüğe giren 1580 sayılı yasa ile uygulamaya konmuştur. Bu yasa gereğince Belediye Başkanlığı görevi Ankara Valisi tarafından yürütülmüş ve bu durum 08.2.1948 tarihinde yürürlüğe giren 5168 sayılı yasayla son bulmuştur (Akdeniz, 1997: 36).

1945 yılında 4759 sayılı kanunla belediyelerin planlama, alt yapı projelerinde teknik yardım ve finansman konusunda destek olmak amacıyla kurulan "İller Bankası" belediyelerin borçlanma ve tahvil çıkarma olanaklarını arttırmıştır (Geray, 1990: 224). Döneminde belediyelere gelir sağlama konusunda yeterli olmuş fakat sonrasında kentlerde yaşanan geniş çaplı dönüşümler karşısında yetersiz hale gelmiştir. Zamanla planlama çalışmalarında aksaklık yaşanmış bunun sonucunda şehirlerde gecekondu sayısı artmış ve şehirlerin tarihi yapıları tahrip edilmiştir (Kejanlı vd, 2007: 184).

1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanununun 149 ve 153. maddelerinde Ankara ve İstanbul'daki belediyelerin valilikle birleşik yapıda bulunması ifadesi yer almaktadır. Bu ifadeye göre vali, belediye başkanlığına ait görevleri yerine getirme ve belediye meclisine başkanlık etme yetkisine sahiptir. Ayrıca, vali gerek gördüğünde yazılı önerisini Cumhurbaşkanı'na sunup onayını alarak belediye başkanını görevden alma yetkisine de sahipti. Bu madde 10.03.1954 tarihinde yürürlüğe giren 6349 sayılı İstanbul Birleşik İdaresi'nin Kaldırılması Hakkında ki Kanunla yürürlükten kalkmış, böylelikle İstanbul valiliği ve belediyesi birbirinden ayrılmıştır (Şan, 2010).

İşgücünün tarım sektöründen sanayi ve hizmetler sektörüne kayması sonucu oluşan şehirleşme, diğer bir deyişle tarımla uğraşan köy yapısının şehirlerde bulunan sanayi ve hizmet sektörüne geçiş süreci 1950'lerden sonra ivme kazanmıştır (Kalça, 1999).

Bu hareketlilik yerel yönetimleri büyük ölçüde etkilemiştir. Bunlardan ilki gecekondulaşma ve onun sonucu olan çarpık kentleşme olmuştur. Sanayileşme ile şehirleşme batı ülkelerinde paralel gerçekleşirken ülkemizde bu doğru orantıya rastlanamamıştır (Kazancı, 1983: 38).

1.2.3.3. 1963 - 1970 Dönemindeki Gelişmeler

1950 ve sonrasında ekonomik gelişmeler ve toplumsal değişimler hız kazanmıştır. O yıllarda ivme kazanan ekonomik büyüme çabaları kırsal kesimden kente göçü başlatmıştır (Güreşçi, 2010: 84). Tarıma makinelerin girmesi, nüfusta yaşanan artış, köylerde miras yoluyla toprağın bölünmesi, şehirlerdeki işgücüne olan talep, şehirde yaşama arzusu ve şehir hayatının rahatlığı göçün nedenleri arasında sayılabilmektedir. Göç ekonomik kalkınmanın beraberinde gelmiş ve sonucunda da kültürel ve sosyal alanlarda değişimler başlatmıştır (Ökmen, 2001: 240). Ayrıca göç yönetsel alanda da değişimler yaşatmıştır. Buna örnek olarak yerel yönetimlerin iktidara göre yapılanması verilebilmektedir. Göçün beraberindeki nüfus artışının belediyeler üzerindeki etkisi ise şehirlerdeki artan nüfusun gereksinimlerini karşılamak amacıyla daha fazla görev yükü altına girmiş olmalarıdır. Fakat belediyeler bunlarla orantılı gelir kaynaklarına sahip değildirler. Yaşanan değişimlere uyum amacıyla bir takım düzenlemeler yapılmışsa da 1580 sayılı yasa devamlılığını sürdürmüştür (Arslan, 1999: 349).

27 Mayıs 1960 yılında gerçekleşen darbe sonucu, iktidara Mili Birlik Komitesi geçmiştir. MBK çıkardığı 157 ve 158 sayılı kanunlarla bir kurucu meclis kurmuştur. Bu meclis 1924 anayasasının yerine geçecek olan yeni bir anayasa taslağı hazırlamıştır (Özbudun, 1991: 16). Hazırlanan taslak 27 Mayıs 1961'de halk oylamasına sunulmuş ve kabul edilmiştir. 1961 anayasası halk oylamasına sunulan ilk anayasa olma özelliğini taşımaktadır (Ayan, 2007: 3).

1961 anayasası oluşturduğu kurumsal çerçevede mahalli idarelere yeni bir yorum getirmiştir. Bu anayasa askeri bir harekettten sonra oluşturulmuş olmasına rağmen demokratik düzeni bozacak maddelere yer vermemiştir. Anayasa komisyonunun raporunda; özerk üniversite, radyo, televizyon, haber ajansının yanı sıra yerel yönetimlerin muhtar kamu tüzel kişileri olarak kabul edildiği düzenin demokratik olduğunun teminatı sayılmıştır (Altaban, 1999: 317).

Anayasanın 112. maddesine göre idarenin görevleri ve kuruluşu merkezden ve yerinden yönetimin esaslarına dayanır. İdare merkezden ve yerinden olmak üzere iki yönetime ayrılmış olsa bile bir bütündür ve kanunla düzenlenir.

Anayasanın 115. maddesinde yerel yönetimlerin idaresinin yetki genişliği ilkesine dayandığı belirtilmektedir. Yetki genişliği; merkezi idarenin taşra teşkilatında görevli üst düzey yöneticilerine belirli konularda karar alma ve uygulama yetkisi vermesidir. Bu üst düzey yöneticilerine; vali başkanlığında Defterdarlık, Bayındırlık ve Tarım müdürleri örnek verilebilmektedir (Durduran vd. , 2007: 242).

Anayasanın 116. maddesinde mahalli idareler konusu düzenlenmiş, belediyeler ayrı bir düzenlemeye söz konusu olmamıştır. Mahalli idareler, il, belediye ve köy olarak sıralanmıştır. Bu madde de yer alan ifadeler;

“Mahalli idareler, il, belediye veya köy halkının müşterek mahalli ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir.

Mahalli idarelerin seçimleri, kanunların gösterdiği zamanlarda ve 55’inci madde yazılı esaslara göre yapılır.

Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatını kazanma ve kaybetme konusundaki denetim, ancak yargı yolu ile olur.”

Mahalli idarelerin kuruluşları, kendi aralarında birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.” şeklindedir.

1961 anayasası, diğer anayasalara göre yenilikçi bir anayasa olma özelliği taşımaktadır. Yerel yönetimlere “kamu tüzel kişiliğinin” tanınması ve görevleriyle orantılı kaynak sağlanması bunun göstergesidir. Anayasal çerçeve güçlü ve özerk mahalli idareler için oluşturulmuştur (Altaban, 1999: 318).

1961- 1973 dönemi arasında gelişen en önemli adımlardan biri, 27 Temmuz 1963 tarihli 307 sayılı kanundur. Bu kanunla önceden belediye meclisi tarafından seçilen, vali ya da Cumhurbaşkanı’nın onayına sunulan belediye başkanları artık doğrudan halk tarafından seçilmesi öngörülmüştür (Uyar, 2004: 7).

Düzenli ve planlı konut alanları elde edebilmek amacıyla gecekonduya yönelik yasal düzenlemeler yapılmıştır. Gecekonduları ıslah ve imar planlarıyla yasallaştıran 1966 tarihinde yürürlüğe giren 775 sayılı gecekondu yasası bu düzenlemelerden biridir (Ataöv ve Osmay, 2007: 63). Bu yasayla gecekondu alanlarına üç şekilde tanımlama getirilmiştir. Bunlar; tasfiye bölgeleri, ıslah bölgeleri ve önleme bölgeleridir. Tasfiye bölgeleri; ıslahın gerçekleştirilemediği ya da maliyetinin yüksek olduğu alanları ifade etmektedir. Bu bölgelerden çıkartılan gecekondu sahipleri önleme bölgelerine yerleştirilmektedir. Islah ve önleme bölgeleri ise mevcut binaların onarımı ve alt yapı oluşumu için alanların kullanımını ifade etmektedir (Eke, 2000: 46-47).

1961 anayasasının 41. maddesinde “*İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek, bu maksatla milli tasarrufu arttırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma planlarını yapmak Devletin ödevidir.*” ifadesi yer almaktadır. 129. maddesinde ise kalkınma planlarının, devlet planlama teşkilatı tarafından hazırlanması, yürürlüğe konulması, uygulanması ve değiştirilmesi esasları belirtilmiştir.

1961 anayasasında refah devleti anlayışı belirlenmiştir. Bu anlayış, devletin görevlerinin yerel yönetim ile merkezi yönetimin iş birliği içinde yürütülmesinden ziyade merkezi yönetimin ağırlığı ile yürütülmesini gerektirmektedir. 1963-1973 arası dönemde hazırlanan ilk iki beş yıllık kalkınma planları incelendiğinde yerel yönetimlerin görevleri, kararları ve uygulamalarında merkezi yönetimin ağırlığı olduğu görülmektedir. (Altaban, 1991: 319). Ayrıca 1963-1967 tarihindeki ilk beş yıllık kalkınma planına yönelik MEHTAP Projesi uygulanmaya konulmuştur. MEHTAP Projesi, Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesinin kısaltılması olup 13 Şubat 1962 tarihinde 6/209 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla başlatılan planlı dönem içerisinde sağlıklı ekonomik gelişme sağlamak amacıyla yapılan bir girişimdir. Bu araştırma sonucunda ortaya çıkan öneriler şu şekildedir; “Merkezi kuruluşlar ile merkezi hükümet teşkilatının taşra birimleri ve mahalli idareler arasında görev ve hizmet dağılımı, mahalli idarelerin yetkileri ve sorumlulukları, kaynakları, teşkilatlanması konuları çok önemli bir inceleme alanı oluşturmaktadır. Bu hususlar ayrı ayrı ele alınıp incelenmelidir.” Bu proje kentleşmenin yavaşlatılmasında bölge planlaması uygulamasını seçmiştir (Ökmen, 2003: 123).

1.2.3.4. 1973 – 1980 Dönemindeki Gelişmeler

1970’li yılların başında, Türkiye’de yerel yönetimlerin demokratik ve çağdaş düzene kavuşturulmasına yönelik girişimler yeni arayışların doğmasına neden olmuştur. İlk olarak 1973 yılında “ demokratik yerel yönetim “ kavramı dönemin literatürüne girmiştir. Bu kavram tarihsel gelişimin bir sonucu olmakla birlikte dönemin koşulları ile özdeşleşmiştir (Yıldırım, 1990: 26).

1971 yılında askeri bir müdahale yaşanmış ve sonrasında 1973 yılında gerçekleştirilen seçim dönemi aydınlatmaya yetmemiştir. Sağ kesimin iktidar olduğu dönemlerde ekonomik alanda gösterilen performans halk tarafından unutulmamış ve askeri müdahale sonucu iktidardan düşürülen AP, mağduriyetinden dolayı halkın desteğini almıştır (Altıntaş, 2003: 14). Büyükşehirlerde durum daha farklıdır. Seçimlerden sonra buralardaki belediyeler sol kesim tarafından alındığından dolayı yerel yönetimlerde Demokratik Sol Belediyecilik uygulaması başlamıştır (Yörükoğlu, 2009). Bu anlayışın gerektirdikleri ilkeler ve dönemin belediyeciliği aşağıdaki gibidir (Çukurçayır, 2008: 31):

- Yerel yönetimlerin özerkliği savunulmuştur. Merkezi yönetimin denetiminin sınırlı olması gerekliliği üzerinde durulmuştur.
- Arsa ve konut üretimi girişimlerinde bulunulmuştur.
- Belediyeler arası birliğin gerekliliği vurgulanmıştır.

1973-1980 dönemi belediyeciliği Yeni Belediyecilik Anlayışı’ nın doğduğu bir dönem olmuştur. Bu anlayışın kaynağı 1961 Anayasasındaki hükümlere dayanmaktadır (Güleç, 2008: 54). Yeni belediyecilik anlayışı, Toplumcu Belediyecilik kavramı ile ifade edilebilmektedir. Bu anlayışa göre belediyeler yerleşim birimlerindeki halkın gerek duydukları kamu mal ve hizmetlerini doğrudan üretme aşamasına geçmişlerdir. Buna örnek olarak halka düşük fiyatlı ekmek satmak amacıyla ekmek fabrikalarının açılması verilebilmektedir. Yine buna benzer olarak yolları düşük maliyetli olarak asfaltlayabilmek için açılan asfalt fabrikaları da toplumcu belediyeciliğin bir parçasıdır (Gülöksüz ve Tekeli, 1990: 374).

Toplumsal belediyecilik anlayışının temelinde beş nitelik bulunmaktadır. Bunlar; Demokratik Belediye, Üretici Belediye, Birlikçi ve Bütünlükçü Belediye,

Tüketimi Düzenleyici Belediye, Kaynak Yaratıcı Belediyedir (Yaylı, 2008: 80). Demokratik belediye, halkın yönetim, denetim ve karar alma aşamalarında doğrudan yer alabildiği bir kurum haline gelmesidir. Üretici Belediye, belediyelerin oluşan rantı kırmak ve tekelciliğe son vermek amacıyla kamu mal ve hizmetlerini üretmesi durumudur (Yıldırım, 1990: 27). Birlikçi Bütünlükçü Belediye, belediyelerin gerekli olduğu durumlarda diğer belediyelerle yardımlaşma ve dayanışma durumunu ifade etmektedir. Tüketimi Düzenleyici Belediye, belediye sınırları içinde yaşayan kırsal kesimdeki üreticilerin ürettikleri malların değerlendirilmesinin yanı sıra kent içinde tüketilen malların sağlık vb. yönlerden denetimini yaparak halkın sağlıklı bir tüketim yapmasını sağlaması durumudur. Son olarak Kaynak Yaratıcı Belediye, kaynak sıkıntısı olan alanlarda belediyelerin halkın yararı için kaynak sağlaması durumunu ifade eder (Erim, 1999: 387).

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1973-1977 yıllarını kapsamaktadır. Mahalli idareler başlığı içinde belediyelere yer verilmiştir. Bu plana göre:

- 1961 Anayasasının 112.maddesinde idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ifadesi yer almaktadır. Yani bu ifadeye göre mahalli idareler bu bütünlük ilkesi içerisinde faaliyetlerini yürütmelidirler.
- 1961 Anayasasının 116. maddesinde mahalli idarelerin halkın müşterek ihtiyaçlarını karşılayan bir kamu tüzel kişi olduğu belirtilmiştir. Bu durumda mahalli idareler bu görevlerini göz ardı etmemelidir.
- Mahalli idarelerin öz kaynaklarının yanı sıra merkezden alabileceği kaynaklar yerel halkın ihtiyaçlarına uygun olarak ve verimli alanlarda kullanılmalıdır.
- 1961 Anayasasının 129. maddesinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma plana bağlanmıştır. Bu planlarda bütünlük söz konusudur. Mahalli idareler yapmakla yükümlü oldukları hizmetleri yerine getirirken bütünlüğü bozmayacak şekilde belirlenen zamanda hareket etmelidir. (DPT: 1973,943-945)

1978 yılının Ocak ayında Yerel Yönetim Bakanlığı kurulmuştur. Yerel Yönetimler Bakanlığı'nın kurulmasının ardından İller Bankası bu bakanlığa bağlanmıştır (Yalçındağ, 1992: 24). Bu bakanlık yerel yönetimlerde meydana gelen değişimler sonucu ortaya çıkan yönetim ve kaynak sıkıntılarını ortadan kaldırmak ve yerel yönetimlerin hizmet ve bütçelerinde etkinlik sağlamak amacıyla oluşturulmuştur (

Urhan, 2008: 88). Dönemin yerel yönetimlerinden iki beklenti söz konusudur. Bunlardan ilki yerel halkın sunumuna yönelik hizmetlerin miktar ve maliyetlerinin istenilen ölçüde olması, diğeri ise yerel yönetimin demokratik bir sisteme kavuşturulmasıdır (Yalçındağ, 1992: 4).

Yerel Yönetimler Bakanlığı mahalli idareler için önemli faydalar sağlamıştır. Bunlar:

- Bakanlık, yerel yönetimlerin Ankara'daki merkez ayağını oluşturmuştur.
- Bakanlık, yerel yönetimler ile merkezi idarenin arasında köprü özelliği oluşturmuştur.
- Bakanlık, merkezi idareden kaynak ve yardım alımında yerel yönetimlere aracılık etmiştir.
- Bakanlık, merkezi idarenin yerel yönetimler üzerindeki denetimine yönelik yasal düzenlemelerde bulunmuştur.
- Bakanlık, yerel yönetim birlikleri kurulumunu desteklemiştir.
- Bakanlık, yerel yönetimleri üretim yapmaları konusunda desteklemiştir.
- Bakanlık, yerel yönetimlerin mevcut gelir kaynaklarının yanı sıra gelir yaratma konusunda da çalışmalarda bulunmuştur. (Yalçındağ, 1992: 27)

Yerel Yönetim Bakanlığı'nın pek çok katkısı bulunmasına rağmen 1979 yılında kapatılarak görevleri İç İşleri Bakanlığı'na devredilmiştir.

1979-1983 arası dönemi kapsayan IV. Beş Yıllık Kalkınma Planında, belediyeler başlığı altında belediyelerin mevcut durumlarına değinilmiş bunun yanı sıra toplumun sanayileşme ve kentleşme sürecinde ortaya çıkan aksaklıklara yer verilmiştir (DPT, 1979: 4). Dönem öncesi belediyelerde, merkezi idarenin belediyelerin karar, organ, eylem ve maddi konularda baskılarının olması belediyeleri özerklikten yoksun ve verimsiz hale sokmuştur. Bu planla belediyelerin üzerindeki vesayet baskısına göndermede bulunulmuştur. Planda Sağlıklı kentleşme çalışmalarından bahsedilmiş, yerel yönetimlerde demokratikleşmenin önemine yer verilmiş ve buna dayalı uygulamalar için düzenlemelerde bulunulmuştur. Belediyelere sağlıklı tüketim alanı yaratma, yönetimde etkin ve tüketici yanlı olma yükümlülükleri verilmiştir. Metropol

olan alanlarda alt yapı çalışmaları zorunlu hale gelmiş, gerekli olan kaynağı yaratma görevi belediyelere bırakılmıştır (DPT, 1979: 81).

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma planında sorunlar ve bu sorunlara uygulanacak tedbirlere yer verilmiştir. Bunlardan bazıları (Uğurlu, 1995: 74):

- 1580 Sayılı Kanunun yetersizliği göz önüne alınarak belediyelerin görevlerine yeni bir şekil verilecektir,
- Metropol haline gelmiş alanlarda alt yapı hizmetleri için yeni birimler oluşturulmalı ve bu birimler alan planlama faaliyetlerinde de koordinasyonu sağlamalıdır,
- Belediyeler birbirleri ile işbirliği içinde olmalıdır,
- Belediyeler öz gelirlerine ek olarak yeni gelir kaynakları yaratacaklardır.

1.2.3.5. 1980-1988 Dönemindeki Gelişmeler

12 Eylül 1980 askeri darbesi sonucu mevcut iktidar görevinden düşürülmüştür. Bu darbe sonucu göreve yeni bir hükümet getirilmiştir. Başa gelen bu hükümet, Türk Kamu Yönetimi Yeniden Düzenleme Çalışmaları'nı başlatmıştır. Bu, belediyeler için yeni bir dönem niteliği taşımaktadır (Tuzcuoğlu, 2003: 268).

1980 sonrası dönemde gerçekleşen askeri müdahale 1983 seçimlerine kadar etkisini sürdürmüştür. Bu üç yıllık dönemde askeri rejim yönetimi hakim olmuştur. Askeri yönetim “denetimci belediye” modelini uygulamaya koymuştur. Bu modele göre illerdeki belediye başkanlarının görevlerine son verilerek yerlerine merkezi yönetimce atanan kamu üst düzey görevlileri getirilmiştir. Bu uygulamada Afyon, Erzurum, Sivas ve Çorum illeri kapsam dışında tutulmuştur (Kazancı, 1983: 50-51).

Yeni bir gelişme de 2380 sayılı Belediye ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay verilmesiyle ilgili çıkarılan kanundur. Daha önceki dönemlerde belediyelere verilen genel bütçeden pay % 5' ten % 10.30' a çıkartılmıştır. İlerleyen zamanlarda ise bu oran % 9.25' e indirilmiştir (Keleş, 1987: 66-67).

Yine aynı dönemde gerçekleştirilen bir diğer yeni gelişme 26.05.1981 tarihinde kabul edilen 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'dur. Bu kanun 33 yıl süreyle

yürürlükte kalan 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanun'un yerine getirilmiştir. Çıkartılan yeni kanun dört kısımdan oluşmaktadır. Kanunun ilk kısmında belediyelere ait olan vergi gelirleri yer almaktadır. Bu vergi gelirleri; Meslek Vergisi, İlan ve Reklam Vergisi, Eğlence Vergisi, Akaryakıt Tüketim Vergisi, Haberleşme Vergisi, Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi, Yangın Sigortası Vergisi ve Emlak Vergisi şeklindedir.

İlgili kanunun ikinci kısmında belediye harçlarına ait düzenlemeler yer almaktadır. Düzenlemeye tabi tutulan harçlar; Temizleme ve Aydınlatma Harcı, İşgal Harcı, Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı, Kaynak Suları Harcı, Tellallık Harcı, Hayvan Kesim, Muayene ve Denetleme Harcı, Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı, Bina İnşaat Harcı vd. çeşitli harçlar şeklindedir. Üçüncü kısımda ise harcamalara katılma payları yer almaktadır. İlgili kanunun 86. maddesinde *“Belediyelerce veya belediyelere bağlı müesseselerce inşa, tamir ve genişletilmeye tabi tutulan yolların iki tarafında bulunan veya başka bir yola çıkışı olmaması dolayısıyla bu yoldan yararlanan gayrimenkullerin sahiplerinden Yol Harcamalarına Katılma Payı alınır.”* ve 87. maddesinde *“Belediyelerce veya belediyelere bağlı müesseselerce kanalizasyon tesisi yapılması halinde bunlardan faydalanan gayrimenkullerin sahiplerinden Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Payı alınır”* ifadesi yer almaktadır (www.mevzuat.gov.tr 03.03.2011).

Demokratik düzenin işleyişine engel olduğu düşünülen nedenleri ortadan kaldırmak amacıyla yapılan bir düzenleme niteliği taşıyan 1961 anayasasına benzer bir anayasa daha hazırlanmıştır (Ayan, 2007: 7). Bu, 7 Kasım 1982 tarihinde halk oylamasına sunularak % 91.37 kabul oyuyla yürürlüğe giren 1982 anayasasıdır Bu anayasanın 127. maddesinde mahalli idareler başlığı yer almaktadır. Bu maddeye göre; *“Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.”* ifadesi yer almaktadır. 1961 anayasasında bu kamu tüzel kişilerin karar organlarının “halk” tarafından seçileceği ifadesi yer almaktayken 1982 anayasasında “kanunda gösterilen seçmenler” ifadesi yer almaktadır. Mahalli idarelerin seçimlerinin anayasanın 67. maddesi uyarınca beş yılda bir yapılacağı ifadesi de yer almıştır.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1984-1989 yıllarını kapsamak üzere hazırlanmıştır. Bu planda aşağıdaki ifadeler yer almaktadır:

- Mahalli idarelerin görev, yetki ve sorumlulukları düzenlenirken Anayasanın 127. maddesindeki çerçeveye bağlı kalınacaktır.

- Belediyenin kurulmasıyla ilgili düzenlemeler dönemin şartlarına göre yapılacaktır,

- Belediye kurulabilmenin alt sınırı 2000 nüfus miktarına yükseltilecektir,

- Belediyelerin yapmış olduğu yüksek mevladaki harcamalar için proje düzenlenmesi gerekecek ve bu harcamalar DPT'nin onayına tabi tutulacaktır,

- Belediye işletmelerinde karlılık ve verimlilik ilkeleri ön planda tutulacaktır,

- Belediyelerin yalnız gerçekleştirdikleri mahalli sorunları daha düşük maliyetli ve daha yüksek verimli çözmeleri için Birlikler kurmaları hakkında teşvikler yapılacaktır,

- Mahalli idarelere ait kuruluşların çalışmalarında koordinasyon sağlanacaktır (DPT, 1985: 168-169).

Bu dönemin önemli gelişmelerinden bir diğeri de 3030 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu'dur. Bu kanun dayanağını 1982 anayasasının 127. maddesindeki "*Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.*" ifadesinden almaktadır. 3030 sayılı kanuna göre büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyeleri kurulum sistemi yürürlüğe girmiştir. İstanbul, Ankara ve İzmir'de ilk uygulama yapılmış devamında bu kapsama 1986 yılında Adana, 1987'de Konya, Gaziantep ve Konya, 1988 yılında da Kayseri alınmıştır (Özgür, 2008: 151).

Çalışmalarına 1989 yılında başlanıp 1991 yılında bitirilen dönemin en önemli projesi olma özelliğini taşıyan KAYA Projesi'nin amacı, yerel yönetim hizmetlerinde demokratikleşme ve verimliliğin artırılması olmuştur. Açılımı Kamu Yönetimi Araştırma Projesi olan "*KAYA*" nın temelde üç özelliği bulunmaktadır. Bunlardan ilki yerel yönetimler ve merkezi idarenin ele alınışında bir bütünlük olmasıdır. Daha önce yapılan araştırmalarda bu bütünlük yaratılamamıştır (Ökmen, 2003: 124). Diğer özelliği, kamu kuruluşlarının görev ve sorumluluk paylaşımları, kaynak kullanım şekilleri, mevzuatları ve örgütlenme şekillerini günün koşullarına göre iyileştirme ve haberleşme sistemlerinde ki her türlü sorunu tespit edip gerekeni uygulamadır. Bir diğer özellik ise merkezi idarenin taşra teşkilatı ile yerel yönetimlerin hizmetlerinde etkinliğini ve hızını sağlamaktır. 25 yıl öncesinde kamu yönetimine dair yapılan

MEHTAP Projesinden sonra kamu yönetim yapısındaki sorunları ortaya çıkarması, yönetimde çağdaşlığı göstermesi ve olaylara makro ölçülerde bir bütünlük içerisinde bakması yönüyle KAYA Projesi karşımıza çıkmaktadır (KAYA Genel Raporu, 1991: 4).

1.3.ETKİNLİK VE VERİMLİLİK KAVRAMI

1.3.1.Etkinlik Kavramı

Etkinlik sözcüğünün anlamı eski dillerde faaliyet, günümüzde sözlüklerde çalışma ve iş yapma anlamında kullanılmaktadır. Yönetim yazımında ise (sözlüklerde karşılığı etkililik olan) İngilizce karşılığı “effectiveness” olarak karşımıza çıkmaktadır. (Yalçındağ, 1997; 3). Etkinlik kavramı etkililik kavramı olarak kullanılabilen olup çoğunlukla etkinlik kavramıyla ifade edilmektedir (Candan, 2007: 78).

Etkinlik kavramı amaç ve hedeflerin gerçekleşme derecesini ifade etmektedir. Kamusal anlamda etkinlik girişim, program ve projelerin hedeflerinin ölçülebildiği varsayımıyla hareket etmektedir. Bunun yanı sıra etkinlik kavramı tek ve bölünmez nitelikte olup sübjektif bir kavram niteliği taşımaktadır. Zaman ve bakış açısına göre değişim göstermektedir. Göreceli bir kavramdır. Kurum ya da kuruluşun etkinliği tüketici, seçmen, üretici vs.’ ye göre farklı anlamlar içerebilmektedir (Abid, 1998: 117).

Bir diğer etkinlik tanımı belli çıktı veya amaçlara en az maliyet ile varmak ve kamusal amaçların maksimizasyonu şeklindedir. Bir diğer ifadeyle çıktılar ve amaçlar arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Bu da amaçların veya hedeflerin belirlenmesi ve çıktılarla amaçların kıyaslanabilmesini gerektirmektedir (Falay, 1997: 21).

Etkinlik kavramı örgütlerde, ekonomik ve işletmelerde başta olmak üzere ifade edilmektedir. Örgütsel etkinlik; örgütsel amaçlara ulaşma derecesidir. Örgüt önceden belirlemiş olduğu amaçlara ne derece ulaşmışsa o denli etkin olduğu ifade edilebilmektedir. İşletmelerde etkinlik; bir değerlendirme kriteri olarak karşımıza çıkmaktadır. İşçilik, hammadde vs. girdilerin işletmenin amaçları doğrultusunda ne derece etkin kullanıldığını göstermektedir (Yükçü ve Atağan, 2009; 3). Ekonomik etkinlik; optimum kaynak dağılımının sağlanması suretiyle toplum refahının maksimize edilmesini ifade etmektedir. Ekonomik etkinlikten söz edilebilmesi için kaynak tahsisinde ve üretimde etkinliğin gerçekleşmesi gerekmektedir (Çetin, 2007;4).

1.3.1.1.Yerel Yönetimlerde Etkinlik Kavramı

Yerel nitelikteki hizmetlerin belirlenen amaçlara uygun bir şekilde mümkün olduğunca az kaynak ve emek harcayarak yerine getirilmesi yerel yönetimlerde etkinliği ifade etmektedir (Öztop, 2007: 81). Yerel yönetimlerde etkinlik yerel yönetim birimlerinin sayısının azaltılması yoluyla arttırılabilmektedir.

Yerel yönetimlerde etkinlik kavramının 3 boyutu bulunmaktadır. Bunlar; toplumsal, zaman ve yönetim boyutlarıdır. Toplumsal boyut; yapılacak hizmetlerin kamu yararı kriteri göz önünde bulundurmak suretiyle hizmetlerin yerel halkın gereksinimlerine göre şekillendiriliyor olmasını ifade etmektedir. Zaman boyutu; hizmetlerdeki etkinliğin sağlanabilmesi için hizmete ihtiyacın olduğu zaman diliminde ve tahmin edilen en kısa sürede hizmetin tamamlanmasını ifade etmektedir. Yönetim boyutu; hizmetin belirlenmesi ve amaçlarının sıralanmasını, bu amaçların gerçekleşmiş olmasını ve hizmetten faydalananları tatmin edecek düzeyde olmasını ifade etmektedir (Yalçındağ,1997: 3-4).

İçişleri Bakanlığı'nın 2010-2014 Stratejik Plan ve Hedeflerinde yer alan amaçlar arasında yerel yönetimlerde etkinliği, verimliliği, katılımcılığı, açıklığı ve hesap verilebilirliği sağlamak yer almaktadır (2010-2014 Stratejik Planı Amaç: 4). Bu doğrultuda adı geçen etkinlik yerel yönetimlerin yapmış olduğu stratejik planlarda yakalanmaktadır.

Devletin günümüzdeki misyonunun gereği üzerine yapısında ve görevlerinde önemli değişikliklere gidilmiştir. Temel görevlerinden sayılan adalet ve güvenlik hizmetlerinin yanı sıra toplumsal gelişmeye paralel olarak yeni bir takım yükümlülükleri de eklenmiştir. Devlet mevcut görevlerini yerel yönetimler ile paylaşmıştır. Bu paylaşımı yaparken etkinlik ve verimliliği ölçüt olarak bulundurmaktadır (Çelik vd. , 2008: 88).

Kamu hizmetlerinin etkinlik ve verimliliği merkezi idarenin yerel yönetimler ile gerçekleştirdiği görev ve yetki dağılımında yerel yönetimlere verdiği ağırlıkla orantılıdır. Bunun nedeni yerel yönetimlerin bir takım yerellik içeren hizmetleri merkezi idareden daha etkin bir biçimde yürütme imkanına sahip olmasıdır (Güdük, 2007: 72). Bunun aksine bazı hizmetler de merkezi idare tarafından yürütüldüğü takdirde etkinliği yüksek bulunmaktadır. Bunun nedeni bunların üretiminin yerel yönetimlerin üretimine

oranla daha uygun maliyetlerle yerine getirilebiliyor olmasıdır. Bunlara örnek olarak şehirler arası yollar verilebilmektedir. Buna benzer hizmet üretimleri yerel yönetimleri aşacak nitelikte hizmetlerdir (Öncel, 1992: 42).

1.3.1.2. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Etkinliği Kavramı

Türkiye’de kamu mali yönetim sistemine yönelik yapılan ilk düzenleme 1927 tarihli 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu’dur. Bu kanun yaklaşık 76 yıl yürürlükte kalmıştır. Bu süreç içerisinde küreselleşmeyle birlikte Dünya ekonomisi serbestleşmiş buna paralel olarak teknoloji alanında ilerlemeler kaydedilmiştir. Tüm bunlar kamu mali yönetiminde reform yapmayı gerektirmiş devletler küreselleşmeye ayak uydurabilmek adına mevcut politikalarını rekabet edici ve etkinliği artırıcı politikalarla değiştirmiştir. Bu reform arayışı özellikle 1990 ve sonrasında görülmüştür. Türkiye açısından baktığımızda küreselleşmenin yanı sıra yeniden yapılanmayı gerektirecek diğer nedenler de görmekteyiz. Bunları yaşanan yolsuzluklar ve ekonomik krizler olarak örneklendirebilmekteyiz (Banaz, 2008: 6).

1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu zaman içerisinde işlevselliğini kaybetmiş, çağın gerektirdiği sistemin uygulanmasına izin vermemesi neticesinde yerini 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa bırakmıştır. Bu kanunun amacı madde 1’de yer alan ifadeye göre; kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verilebilirliği ve mali saydamlığı sağlamak üzere, kamu mali yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm mali işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve mali kontrolü düzenlemektir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu madde 2’ye göre merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idarelerini kapsamaktadır. Bu kanunla yeni ilkeler getirilmiştir. Bu ilkelerin başında kamu kaynak kullanımında etkinlik ve verimlilik, hesap verilebilirlik, mali saydamlık, performans yönetimi ve stratejik planlama yer almaktadır (Bayar, 2004: 48) Tüm bu ilkelerin uygulanabilmesi adına yine aynı kanunda stratejik plan ve program ile performans esaslı bütçelemenin yapılması öngörülmüştür. İlgili kanunun 9. maddesi ile kamu idarelerine yürütecekleri faaliyetler ile bunların kaynak ihtiyacını, performans hedef ve

göstergelerini içeren performans programı hazırlama yükümlülüğü getirilmiştir. Kamu idarelerinin bütçelerini stratejik planında yer alan misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedeflere uyumlu ve performans esasına dayalı olarak hazırlamalarına ilişkin hususlarda Maliye Bakanlığı yetkili kılınmıştır.

Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (BUMKO) tarafından yayınlanan Performans Programı Hazırlama Rehberine göre performans esaslı bütçeleme; kaynakların kamu idarelerinin amaç ve hedefleri doğrultusunda tahsisini ve kullanılmasını sağlayan, performans ölçümü ve değerlendirmesi yaparak ulaşılmak istenen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını tespit eden ve sonuçları raporlayan bir sistemdir (www.bumko.gov.tr, 25.06.2012).

Performans esaslı bütçeleme temelde dört unsuru bulunmaktadır. Bunlar; stratejik planlama, performans programı, faaliyet raporu ve performans denetimidir. Stratejik planlama; BUMKO tarafından yayınlanan rehberine göre; kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren plandır (www.bumko.gov.tr, 25.06.2012).

Türkiye’de stratejik planlamanın ilk gündeme gelişi Uzun Vadeli Strateji ve VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005) ile olmuş ve sonrasında gelişme göstermiştir (Tamer, 2006: 3). Avrupa Birliği Müktesebatının üstlenilmesi, kamu yönetiminde stratejik planlamayı, mali kontrolü ve performans denetimini zorunlu hale getirmiştir.

Stratejik planlamaların özellikleri aşağıdaki gibidir (DPT, 2006: 7):

- Kamu hizmetleri ile elde edilecek sonuçlara odaklıdır,
- Değişimin planlamasıdır,
- Gerçekçidir,
- Kaliteli yönetimin aracıdır,
- Hesap verme sorumluluğuna temel oluşturur,
- Katılımcı bir yaklaşımdır,
- Uzun vadeli bir yaklaşımdır,

- Bir şablon değildir.

Eski kanunda belirtilen belediye başkanına ait görev ve yetkiler arasında sayılmayan, 5393 sayılı yeni kanunla belediye başkanına yüklenen stratejik plan ve performans programı yükümlülüğü 41. maddede yerini almıştır. Yeni düzenlemeye göre, belediye başkanı mahalli idareler genel seçimlerinden itibaren 6 ay içinde; kalkınma planı ve programı ile varsa bölge planına uygun olarak stratejik plan ve ilgili olduğu yılbaşından önce de yıllık performans programını hazırlayıp belediye meclisine sunmaktadır. Ancak bu yükümlülük nüfusu 50.000'in altında olan belediyeler için bulunmamaktadır. Stratejik plan varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer. Stratejik plan ve performans programı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder.

Belediyelerde stratejik planlama uygulamasının amaçları aşağıdaki gibidir:

- Bütçe uygulamalarında hesap verilebilirlik ve etkinliği sağlamak (Songür, 2005: 146),
- Belediye faaliyetlerinde şeffaflığı sağlamak,
- Belediyelerin değişimlere ayak uydurmasını sağlamak,
- Belediye faaliyetleriyle ilgili karar alım sürecinde akışı hızlandırıp yönetim organları arasında bütünlük ve birliği oluşturmak (Eren, 2005: 63-64).
- Belediye yönetiminde ast üst ilişkisini güçlendirmek suretiyle iletişim ağı oluşturmak, geleceğe yönelik stratejik hedefler belirlemek ve verimliliğin artmasına yönelik çalışmalarda bulunmak (Becerikli, 2000: 100-101).

Belediye yönetiminde ast üst ilişkisini güçlendirmek suretiyle iletişim ağı oluşturmak, geleceğe yönelik stratejik hedefler belirlemek ve verimliliğin artmasına yönelik çalışmalarda bulunmak (Becerikli, 2000: 100-101).

Stratejik planlamada sorgulama yaparken 2 temel soru karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri; "Gitmek istediğimiz yere nasıl ulaşabiliriz?", "Başarımızı nasıl takip eder ve değerlendiririz?. Bu sorgulamaları yaptığımız zaman karşımıza etkinlik bir gösterge olarak çıkmaktadır (Özen, 2008: 61). Ayrıca etkinlik kavramına mevzuatta performans denetiminin unsuru olarak rastlamaktayız. Stratejik planda belirtilen amaç ve hedeflere

1.3.3.Etkinlik ve Verimlilik İlişkisi

Verimlilik ve etkinliğin yanı sıra bir diğer kavram olarak tutumluluk literatürde karşımıza çıkmaktadır. Bu üç kavram birbirleriyle sıkı ilişki içerisinde bulunmaktadır. Şöyle ki; tutumlu davranış verimlilik artışına yol açmakta, verimlilik ise etkinliğin bir göstergesi olarak görülmektedir. Ancak bu üç kavram kapsam olarak birbirlerinden farklılık göstermektedir. Kapsam bakımından verimlilik tutumluluk kavramından daha geniştir. Etkinlik kavramı ise verimlilik kapsamından daha geniştir (Demirbaş, 2001: 97).

Tutumluluk, faaliyetlerde kullanılan kaynaklardaki maliyeti en aza indirmeye, verimlilik çıktıların girdilerle arasındaki ilişkiyle, etkinlik ise amaçlara ulaşma derecesiyle ilgilenmektedir (Kubalı, 1999: 40-41).

Verimlilik ile etkinlik kavramları birbirleriyle karıştırılmasına rağmen aralarında belirgin bir takım farklılıklar bulunmaktadır. Bunlardan biri; verimlilik hangi girdilerden hangi çıktılara ulaşıldığıyla ilgilenmekteyken, etkinleştirmenin hangi sonuçlarla hangi amaçlara ulaşılmış olduğuyla ilgilenmesidir (Demirbaş, 2001: 101). Etkinlik; girdinin çıktıya dönüşüm sürecini incelemekte olup verimlilikteki girdi-çıktı ilişkisinin fiziksel boyutuyla ilgilenmemektedir (Çevik, 2000: 155). Etkinlik tüm kamu hizmetleri için söz konusu olabilirken verimlilik yalnızca kamu hizmetlerinin niceliksel birimler cinsinden ölçülebilen yerlerde kullanılabilir. Bu doğrultuda kamu kesiminde üretilen bazı mal ve hizmetler parasal değerlerle ifade edilemediğinden verimliliğin ölçümü her zaman yapılamamaktadır. Verimlilik etkinliğin öğelerinden sadece bir tanesidir. Çıktılardaki maksimizasyon verimlilikle birlikte etkinliği de arttırmaktadır. Bu açıdan bakılacak olunursa kamu yönetimindeki verimlilik sorunu etkinlik sorunuyla ilişkilendirilerek açıklanabilmektedir (Falay, 1997: 20).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ BELEDİYE BÜTÇELERİ VE MALİ YAPILARININ ANALİZİ

Belediye sınırları içindeki belde sakinlerinin mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılaması ve beldeye yönelik hizmetlerde bulunması amacıyla kurulmuş organları seçimle iş başına getirilen idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi olan belediyeler, beldenin idaresini gerçekleştirmek üzere birtakım gelirlere ihtiyacı olduğu gibi hizmetleri yerine getirirken de harcamalarda bulunmaktadır. Belediyelere gelir elde etmelerine ve harcamalarda bulunmalarına yönelik yetkiler yasalarla tanınmıştır. Belediyelerin, gelir ve giderlerinin düzenlendiği bütçeleri de bulunmaktadır (Dönmez, 1996: 234).

2.1. BELEDİYE BÜTÇELERİ

1580 sayılı belediye kanununa göre belediye bütçesi; belediyenin her yılın ocak ayı başından ertesi yılın aralık ayı sonuna kadar gelir ve giderlerini gösterir, ayrıca belediyenin, hizmetlerin yapılmasına, yapımda kullanılmak üzere gelir toplamasına ve harcamalarda bulunmasına olanak sağlar (Işık, 2009: 335).

5393 sayılı belediye kanununa göre belediye bütçesi; belediyenin stratejik planına uygun olarak hazırlanarak, belediyenin mali yıl ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösteren, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin veren bir belgedir. Bütçe yılı devlet mali yılı ile aynıdır. Belediye başkanı ve harcama yetkisi verilen diğer görevliler, bütçe ödeneklerinin verimli, tutumlu ve yerinde harcanmasından sorumludur (5393 m. 61).

24/12/2003 Resmi Gazete yayın tarihli olan 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrolü Kanununun 15. maddesine göre merkezi yönetim bütçesi; merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelir ve gider tahminlerini gösteren, bunların uygulanmasına ve yürütülmesine yetki ve izin veren kanundur.

10/03/2006 Resmi Gazete yayın tarihli olan Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğine göre belediye bütçesi; mali yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösteren, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin veren bir meclis kararıdır. Merkezi yönetim bütçesi kanun niteliğinde, mahalli idareler bütçesi (belediye bütçesi) ise bir belge, meclis kararı niteliği taşımaktadır (Ulusoy ve Akdemir, 2007: 247). Birlik ilkesinden sapma gösteren belediye bütçelerini genel bütçeden ayıran bir diğer özellik genel bütçelerde önce gider tahminlerinin yapılması, sonrasında bu giderleri karşılayacak gelir tahminlerinde bulunulması söz konusuysen belediye bütçelerinde önce gelir bütçesi oluşturulur ardından gider bütçesi hazırlanır (Başkan, 1999: 9).

5393 sayılı belediye kanunu ve 5018 sayılı kamu mali yönetimi ve kontrolü kanunun yürürlüğe girmesiyle bir takım değişiklikler olmuştur. Bunlardan bazıları (Kurtuluş, 2006: 67);

- Nüfusu 50.000 ve üzeri olan belediyelerde stratejik plan hazırlama zorunlu, nüfusu 50.000 altı olan belediyelere ise ihtiyari hale getirilmiştir. Ayrıca nüfusa bakılmaksızın tüm belediyelere performans programı hazırlama zorunluluğu getirilmiştir.
- Nüfusu 10.000 ve üstü olan il veya ilçe belediyelerinde Plan ve Bütçe komisyonlarının kurulması öngörülmüştür.
- İç kontrol kavramı tahsis edilmiş. İç kontrol kavramıyla; idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesi, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam tutulması amacıyla oluşturulan organizasyon ifade edilmek istenmiştir. Ayrıca Ön Mali Kontrol ile de gelir, gider, varlık yükümlülüklerine ilişkin mali karar ve işlemlerinin; idarenin bütçesi, kullanılabilir ödenek tutarı, harcama ve finansman programı ve diğer mali mevzuat hükümlerine uygunluğu ve kaynakların

etkili ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılması yönlerinden yapılan kontrollere yer verilmiştir.

- Mali saydamlık ve hesap verme yükümlülüğü getirilmiştir. 5018 sayılı kanunda hesap verme yükümlülüğü; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur şeklinde yer almıştır. Yine aynı kanunda mali saydamlık; hükümet politikaları, kalkınma planları, yıllık programlar, stratejik planlar ile bütçenin hazırlanması, yetkili organlarda görüşülmesi, uygulanması ve uygulama sonuçları ile raporların kamuoyuna açık ve ulaşılabilir olması zorunluluğu ifade edilmiştir.
- 1990 yılına kadar uygulanan Klasik bütçeden Program bütçe sistemine geçilmiştir. 5018 sayılı kanun ile de tümünde analitik bütçe sistemi ve tahakkuk esaslı muhasebe sistemini uygulanmaya başlanmıştır (Sevil, 1999: 38).
- Gelir ve gider tahminleri sadece gelecek mali yıla yönelik değil onu izleyen iki yıl için de yapılmasına yönelik düzenleme getirilmiştir.

Bütçe hazırlanma süreci, haziran ayı sonuna kadar belediye başkanı tarafından yapılan bütçe çağrısı ile başlar. Temmuz ayı sonuna kadar mali hizmetler birimine verilmek üzere birimler tarafından bütçe yılına ait gider teklifleri ve gelecek iki yılın gider tahminleri ile ayrıntılı harcama programı oluşturulur. Mali hizmetler birimi kendi gider bütçesi ile diğer birimlerin gider bütçelerini birleştirir. Son üç yılın gelir artış oranlarını göz önüne alarak bütçe yılı gelir bütçesi ve gelecek iki yılın gelir tahminlerini hazırlayan mali hizmetler birimi belediyenin bütçe tasarısını oluşturmaktadır. Belediye başkanı bütçe tasarısını inceleyip gerekli düzenlemeleri yapar (Ulusoy ve Akdemir, 2007: 49). 5393 sayılı belediye kanununun 62. maddesinde yazılı ifadeye göre; belediye başkanı tarafından hazırlanan bütçe tasarısı eylül ayının birinci gününden önce encümene sunulur ve İçişleri Bakanlığına gönderilir. İçişleri bakanlığı belediye bütçe tahminlerini konsolide eder ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu uyarınca merkezi yönetim bütçe tasarısına eklenmek üzere eylül ayı sonuna kadar

Maliye Bakanlığına bildirir. Encümen, bütçeyi inceleyerek görüşüyle birlikte kasım ayının birinci gününden önce belediye meclisine sunar. Meclis bütçe tasarısını incelenmesi amacıyla Plan ve Bütçe Komisyonuna yollar. Üç ila en fazla beş kişiden oluşmak üzere her siyasi parti grubunun ve bağımsız üyelerin meclisteki üye tam sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşturulan Plan ve bütçe komisyonu üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve karar alır. En fazla beş iş günü içinde komisyon görüşünü ifade eden raporu düzenler ve meclise sunar (Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği, m. 28). Meclisin bütçe görüşmesine rastlayan toplantı süresi plan ve bütçe komisyonu toplantı süresi de dahil olmak üzere en çok yirmi gündür. Bütçe görüşmelerinde ad okumak suretiyle oy kullanılır. Meclis, bütçeyi bütünüyle reddedemez, aynen veya değiştirerek kabul eder. Meclis bütçeyi bütünüyle reddeder ve yasal süresi içerisinde bütçe çıkarılamazsa durum üst yönetici olan belediye başkanı tarafından 5393 sayılı Belediye Kanununun 30 uncu maddelerine göre değerlendirilmek üzere İçişleri Bakanlığına bildirilir (Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği, m. 29). Meclis bütçe tasarısını yılbaşından önce, aynen veya değerştirerek kabul eder. Ancak, meclis bütçe denkliğini bozacak şekilde gider arttırıcı ve gelir azaltıcı değerşiklikler yapamaz. Kabul edilen bütçe mali yılbaşından önce yürürlüğe girer (5393, m. 62). Herhangi bir nedenle mali yıl bütçesi kesinleşmemiş ise, bütçe kesinleşinceye kadar geçen yıl bütçesinin uygulanmasına devam olunur. Bütçenin kabulüne kadar yapılan işlemler yeni yıl bütçesine göre yapılmış sayılır ve kullanılan ödenekler yılı bütçesi ödeneklerinden düşülür. Tahsil edilen gelirler de yeni yıl bütçesine mal edilir (Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği, m. 32).

Ek ödeneye ilişkin ifadeler mahalli idareler bütçe ve muhasebe yönetmeliğinin 37. maddesinde yer almıştır. Buna göre; bütçe tertibi bulunduğu halde ihtiyaca yetmeyeceği anlaşılan veya bütçenin düzenlenmesi ve görüşülmesi sırasında düşünölmeyen ve bütçede tertibi açılmayan, ancak yapılmasında zorunluluk bulunan bir hizmet için ek ödenek verilebilir. Ek ödenek ancak bütçe yılı içerisinde verilebilir. Ek ödenek verilmesi meclis kararı ile yapılır. Ek ödenek verilmesi için yeni bir gelir veya finansman kaynağının bulunması zorunludur (Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği, m. 37).

Yedek ödeneye ilişkin ifadeler ise mahalli idareler bütçe ve muhasebe yönetmeliğinin 38. maddesinde yer almıştır. Buna göre; bütçede öngörölen hizmet ve

amaçları gerçekleştirmek, ödenek yetersizliğini gidermek veya bütçenin düzenlenmesi ve görüşülmesi sırasında düşünülmeyen veya öngörülmeyen ve bütçede tertibi bulunmayan ancak yerine getirilmesi zorunlu hizmetlere ilişkin giderleri karşılamak üzere, gerektiğinde diğer tertiplere aktarma yapmak amacıyla Yedek Ödenek tertibine bütçe gelirleri toplamının %10'undan fazla olmamak kaydıyla ödenek konulabilir. Bütçede gerekli tertipler açmaya, bu tertiplere aktarma yapmaya ve tertiplerden yapılacak ödemelerin yer ve esaslarının tespitine encümen yetkilidir (Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği, m. 38). Yılsonunda kullanılmayan ödenekler bütün düzeyleri belirtilerek iptal edilir. Ancak, şartlı, tahsisi mahiyette ve mevzuatı gereği ertesi yıla devri gereken ödenekler devir gerekçesi belirtilerek devredilebilir. Devredilen ödenek yeni yıl bütçesinde açılacak tertiplere ödenek kaydedilir (Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği, m. 39).

Bütçenin kesin hesabı mali hizmetler birimi tarafından mali yılın bitiminden itibaren hazırlanarak, üst yönetici(belediye başkanı) tarafından Nisan ayı içerisinde encümene sunulur. Encümen kesin hesabı en geç Nisan ayının sonuna kadar inceleyip, görüşü ile birlikte meclisin Mayıs ayı toplantısında görüşülmek üzere üst yöneticiye(belediye başkanı) sunar. Kesin hesabın görüşülmesinde ve kesinleşmesinde bütçeye ilişkin hükümler uygulanır. Kesin hesabın Mayıs ayı meclis toplantısında görüşülmesi süresi en çok beş gündür. Kesin hesap meclisçe görüşülerek kabul edilir. Kabul edilmeyen hususlar gerekçeleri belirtilmek suretiyle karara bağlanır. Konusu suç teşkil eden hususlar var ise meclis başkanlığı tarafından yetkili mercilere iletilir. Belirtilen durumların dışında meclis tarafından kesin hesabın reddedilmesi halinde, durum üst yönetici(belediye başkanı) tarafından 5393 sayılı Belediye Kanununun 30 uncu maddelerine göre değerlendirilmek üzere İçişleri Bakanlığına bildirilir (Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği, Madde 40). Mayıs ayı meclis toplantısında kabul edilen belediye bütçesi kesin hesabı Haziran ayı sonuna kadar Sayıştay'a gönderilir(Ulusoy ve Akdemir, 2007: 251).

2.2.BELEDİYE GELİRLERİ

Yerel yönetimlerin üstüne düşen görevlerini yerine getirebilmesi için yeterli mali imkanlara ve güçlü bir mali yapıya sahip olmaları gerekmektedir. Mali kaynak ayrılmadan hizmetlerin etkin bir şekilde yürütülmesi söz konusu olmamaktadır (Arslan, 2005: 198). Bu durumda yerel yönetimlere yüklenen görevlerle doğru orantılı mali kaynaklar sağlanmalıdır.

Belediye gelirleri 29 Mayıs 1981 tarihinde yürürlüğe giren 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu tarafından düzenlenmektedir. Bu yasa ile daha önce belediye gelirlerinin düzenlenmesine dayanak olan 1580 sayılı Belediye Kanunu ve 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun yol açmış olduğu belediye gelirlerinin dağınık yapısı son bulmuş, belediyeye yeni gelir kaynakları sağlayan düzenlemeler getirilmiştir. Bunun yanı sıra 1980 sonrası yapılan bir önemli değişiklik belediyelere çeşitli gelirlerden pay verilmesi usulünün kaldırılarak yerine 2380 sayılı genel bütçe vergi gelirlerinden pay verilmesi usulünü düzenleyen kanunun yürürlüğe girmesi olmuştur(Öz, 2010: 1).

1985 yılı öncesi merkezi yönetime ait olan emlak vergisi gelirleri söz konusu yıldan itibaren yerel yönetimlere devredilmiştir. 1993 yılı itibariyle çevre temizlik vergisi uygulamaya konulmuş ve geliri belediyelere yeni bir gelir kalemi oluşturmuştur.

5393 sayılı Belediye Kanununun 59.maddesine göre belediye gelirleri;

- Kanunlarla gösterilen belediye, vergi, resim, harç ve katılma payları,
- Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay,
- Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler,
- Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler,
- Belediye meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler,
- Faiz ve ceza gelirleri,
- Bağışlar,
- Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler,
- Diğer gelirler şeklindedir.

Belediyelerin gelirleri dört ana kategoride toplanabilmektedir;

- Belediyelerin öz gelirleri,
- Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar,
- Devlet yardım fonları,
- Diğer gelirler

Tablo 2.1: 2011 Yılı Büyükşehir Dışındaki İl Belediyeleri Bütçe Gelirleri (BinTL)

GELİRLER	Ocak-Mart	Ocak-Haziran	Ocak-Eylül
Vergi Gelirleri	111.069	322.289	434.977
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	260.510	558.176	891.251
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	21.924	38.193	70.719
Faizler, Paylar ve Cezalar	546.273	1.110.597	1.721.600
Sermaye Gelirleri	28.047	74.072	115.359
Alacaklardan Tahsilatlar	0	0	0
TOPLAM	967.823	2.103.327	3.233.906

Kaynak: <https://portal.muhasebat.gov.tr> (03.04.2012).

Tablo 2.1.'de görüldüğü gibi 2011 yılı büyükşehir dışındaki il belediyeleri bütçe gelirleri içinde en büyük payı 1.721.600 TL ile faizler, paylar ve cezalar almıştır. En düşük pay ise alacaklardan tahsilata aittir.

Tablo 2.2: 2011 Yılı İlçe ve Belde Belediyeleri Bütçe Gelirleri (Bin TL)

GELİRLER	Ocak-Mart	Ocak-Haziran	Ocak-Eylül
Vergi Gelirleri	898.250	3.307.401	4.228.262
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	539.032	1.236.469	1.999.807
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	81.240	174.765	286.687
Faizler, Paylar ve Cezalar	2.274.381	4.619.956	7.139.332
Sermaye Gelirleri	211.869	536.330	878.731
Alacaklardan Tahsilatlar	5	216	503
TOPLAM	4.004.777	9.875.137	14.533.322

Kaynak: <https://portal.muhasebat.gov.tr> (03.04.2012).

Tablo 2.2.'de görüldüğü gibi 2011 yılı ilçe ve belde belediyeleri bütçe gelirleri içinde en büyük payı 7.139.332 TL ile faizler, paylar ve cezalar almıştır. En düşük pay ise 503 TL ile alacaklardan tahsilata aittir.

Tablo 2.3: Belediye Gelirleri (Büyükşehir Belediyeleri Hariç) (bin TL) (2006-2010)

Yıl	Vergi gelirleri	Teşebbüs Ve mülkiyet gelirleri	Alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler	Faizler paylar ve cezalar	Sermaye gelirleri	Alacaklardan tahsilatlar	Toplam
2006	3.158.146	2.233.840	307.969	5.646.375	790.798	59.955	12.197.083
2007	3.450.545	2.675.154	504.446	6.330.514	1.257.758	19.659	14.238.076
2008	3.816.865	2.805.422	444.059	7.548.736	1.249.015	11.783	15.871.880
2009	3.381.650	2.775.068	337.128	8.232.201	778.235	5.385	15.509.667
2010	5.568.499	3.426.549	385.984	10.401.648	1.127.867	1.205	20.911.752
Toplam	19.375.705	13.916.033	1.979.586	38.159.474	5.203.673	97.987	78.728.458

Kaynak: <https://portal.muhasibat.gov.tr> (03.04.2012). (Sitedeki verilerden tarafımca derlenmiştir)

Tablo 2.3.'de görüldüğü gibi Büyükşehir belediyeleri hariç belediye gelirlerine baktığımızda 2010 yılında vergi geliri 5.568.499.000, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri 3.426.549.000 TL, alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler 385.984.000 TL, faizler, paylar ve cezalar 10.401.648.000 TL, sermaye gelirleri 1.127.867.000 TL, alacaklardan tahsilatlar 1.205.000 TL olmak üzere toplam 20.911.752.000 TL'dir.

2.2.1. Belediyelerin Öz Gelir Kaynakları

Mevcut kaynak ve bu kaynağın kullanım ve miktarının tümüyle belediyelere ait olmasından dolayı kaynağın kökeni ve belediyeler arasında bağ oluşturan kaynaklar öz gelir kaynakları olarak tanımlanabilmektedir (MİGM, 1995: 20).

Belediyelerin gelir kaynakları üç kanunla düzenlenmiştir. Bunlar; 29.07.1970 tarihli 1319 sayılı bina ve arazi vergilerini düzenleyen Emlak Vergisi Kanunu, 26.05.1981 tarihli 2464 sayılı harç, çeşitli vergi ve katılma paylarını düzenleyen Belediye Gelirleri Kanunu ve 2.07.2008 tarihli 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanundur (Karataş, 2008: 35).

1948 yılından 1981 yılına kadar yürürlükte olan 5237 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun yürürlüğe girmesiyle yürürlükten kaldırılmıştır (TC. Başbakanlık, 2005: 85). 2464 sayılı yeni Belediye Gelirleri Kanununda, 5237 sayılı kanunda yer alan pek çok etkin olmayan vergiye yer

verilmemiştir. Bu vergilere yeni kanunda yer verilmemesi vergilemede etkinliğin ön planda tutulduğunun göstergesi olmuştur (Keleş, 2006: 321).

Öz gelir kaynakları, 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda yer almıştır. 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununda belediye gelirleri;

▪ **Belediye Vergileri**

- Emlak Vergisi
- Meslek Vergisi (1987 tarihinde kaldırılmış)
- İlan ve Reklam Vergisi
- Eğlence Vergisi
- Haberleşme Vergisi
- Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi
- Yangın Sigorta Vergisi
- Çevre Temizlik Vergisi

▪ **Belediye Harçları**

- Temizlik ve Aydınlatma Harcı (1985 yılında kaldırılmış)
- İşgal Harcı
- Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı
- Kaynak Suları Harcı
- Tellallık Harcı
- Hayvan Kesim, Muayene, Denetleme Harcı
- Sağlık Belgesi Harcı
- Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı
- Bina İnşaat Harcı
- Kayıt Suret Harcı
- Muayene Ruhsat Rapor Harcı
- İmar Harçları
- İşyeri Açma İzni Harcı
- **Harcamalara Katılma Payı**
- Su Harcamalarına Katılma Payı
- Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Payı
- Yol Harcamalarına Katılma Payı şeklinde sıralanmıştır.

Tablo 2.4: Belediye Vergileri

Vergi Türü	Maktu	Nispi
İlan ve Reklam Vergisi	X	
Eğlence Vergisi	X	
Haberleşme Vergisi		X
Elektrik Havagazı Tüketim Vergisi		X
Yangın Sigorta Vergisi		X
Çevre Temizlik Vergisi	X	

Kaynak: Ulusoy ve Akdemir, 2007: 222.

Vergiler nispi ve maktu olmak üzere iki şekilde ayrılmaktadır. Nispi vergi, enflasyon dönemlerinde reel olarak korunmakta, maktu vergiler ise enflasyon karşısında değer kaybetmektedirler. Belediye vergilerinden haberleşme, Elektrik Havagazı Tüketim ve Yangın Sigorta vergisi nispi diğerleri maktu vergi olma özelliği taşımaktadır (MİGM Raporu, 2010: 102).

2.2.1.1. 1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu Kapsamında Sağlanan Emlak

Vergisi Gelirleri

Emlak vergisi 1971 tarihine kadar il özel idareleri tarafından tarh, tahakkuk ve tahsil edilmekteyken 1319 Sayılı Emlak vergisi kanunuyla bu işlemlerden vergi dairesi sorumlu tutulmuştur (Partal, 1999: 57). 1981 yılına kadar belediyelere %45, il özel idarelerine %35 oranında emlak vergisi gelirinden pay verilirken, 1981 yılında emlak vergisi merkezi idare gelirleri arasına alınmış ve belediye ve il özel idarelerine pay verilmesi usulüne son verilmiştir (Aydın, 2004: 529). 1985 yılında 3239 sayılı kanunla 1319 sayılı Emlak vergisi kanununda değişikliğe gidilmiş ve bu vergi genel bütçe vergi gelirleri kapsamından çıkartılmış ve 1986 yılından itibaren tahsil ve gelir itibariyle yerel yönetimlere bırakılmıştır (Çalışkan ve Sağbaş, 2005: 338).

Belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde yer alan bina, arsa ve arazilerin beyanname veya kanun hükümlerine göre tespit edilen vergi değeri üzerinden tarh ve tahsil edilen servet vergisi niteliğindeki emlak vergisi, belediye gelirleri içerisinde bulunan en önemli gelir kaynaklarından biridir (Pehlivan, 2004: 218). Belediye vergileri içerisinde en çok gelir sağlamanın yanı sıra belediyelerce tahsil edilmesi neticesinde

vergi etkinliğinde artış yaşatması emlak vergisinin diğer bir özelliğini vermektedir (Batirel, 2007: 147).

1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu; bina vergisi ile ilgili hükümler, arazi vergisi ile ilgili hükümler ve bunları ilgilendiren ortak hükümler olmak üzere üç kısımdan meydana gelmektedir.

Emlak vergisinde konuyu; Türkiye sınırları içinde bulunan binalar, araziler ve belediye sınırları içinde bulunan belediye tarafından parsellenen arsa ve belediye sınırları içine girmeyen mücavir alan sınırlarında olan araziler oluşturmaktadır (16 No.lu Emlak Vergisi Genel Tebliği). Mükellefiyetini ise bina ve arazinin maliki, malik yoksa intifa hakkı sahibi; her ikisi de yoksa bina ve araziye malik gibi tasarruf edenler oluşturmaktadır. Bir binaya veya araziye paylı mülkiyet halinde malik olanlar, hisseleri oranında mükelleftirler. Elbirliği mülkiyette malikler vergiden müteselsilen sorumlu olurlar (1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu Madde 3 ve 13).

Bina vergisi ve arazi vergisinde matrah gayrimenkulün vergi değeridir (EVK. 7/1, 17). Vergi değeri; arsa ve araziler için takdir komisyonları tarafından takdir olunan birim değerlere göre, binalar için metrekare normal inşaat maliyetleriyle arsa veya arsa payı değeri esas alınarak hesaplanan bedel olarak tanımlanmaktadır (EVK, m.29/a,b). Yeni inşa edilen bina veya binaların vergisi arsanın (veya arsa payının) vergisinden az olamaz (EVK, m.8). Vergi değeri, mükellefiyetin başlangıç yılını takip eden yıldan itibaren her yıl bir önceki vergi değerinin aynı yıl için tespit edilen yeniden değerlendirme oranının yarısı kadar arttırılmasıyla bulunur (EVK, m. 29/2).

2002 yılında yürürlüğe giren 4751 sayılı kanunla emlak vergisinde beyan sistemi kaldırılmıştır. Beyan sistemi yerine bina değerleri için en az Maliye ve Bayındırlık Bakanlıklarınca müştereken tespit edilen ve uygulanacağı yıldan dört ay önce ve Resmi Gazete ile ilan edilen bina inşaat normal metrekare maliyet bedelleri ile dört senede bir yerel komisyonlar tarafından saptanan arsa ve arazi değerleri üzerinden hesaplanmaya dayalı yeni bir tahakkuk sistemi getirilmiştir (Kurtuluş, 2006: 49-50).

Dört yılda bir mükellefler tarafından düzenlenen beyanname verilmesi uygulaması kaldırılmıştır. Buna göre gayrimenkul mükellefine 'Emlak Vergisi Bildirimi' uygulaması getirilerek 2002 yılında ve ilerleyen yıllarda genel beyanda

bulunması yerine, faaliyetin gerçekleştiği bütçe yılı içerisinde söz konusu belediyeye gerekli bildirimini vermesi söz konusu olmuştur (Siverekli, 2001: 144).

Emlak vergisi bildirimini (EVK, m. 23);

- Yeni inşa edilen binalar için, inşaatın sona erdiği veya inşaatın sona ermesinden evvel kısmen kullanılmaya başlanmış ise her kısmın kullanılmasına başlandığı bütçe yılı içerisinde,
- Vergi değerini tadil eden sebeplerin doğması halinde, değişikliğin vuku bulduğu bütçe yılı içerisinde emlağın bulunduğu yerdeki belediyeye verilir.

Bu haller bütçe yılını son üç ayı içerisinde vuku bulduğu takdirde, bildirim, olayın vuku bulduğu tarihten itibaren üç ay içerisinde verilir.

Vergi değerini tadil eden sebeplerden bir kısmı (EVK, m. 33);

- Yeni inşa edilen binalar için, inşaatın sona ermesi veya inşaatın sona ermesinden evvel kısmen kullanılmaya başlanması
- Binanın veya arazinin taksim veya ifraz edilmesi veya mükellefiyetin değişmesi
- Mevcut binaya ilaveler yapılması
- Arazinin hal veya heyetinde değişiklik olması
- Arazinin parsellenerek arsa haline getirilmesi
- Herhangi bir sebep yüzünden bir şehir, kasaba veya köyün tamamını kapsayacak şekilde bina ve arazinin değerlerinde, %25'i aşan oranlarda artma veya eksilme olması şeklindedir.

Emlak vergisi bildirimini alan belediye vergiyi Ocak ayı içerisinde tarh eder. Vergi tarh edildiği tarihte tahakkuk etmiş sayılır. Yapılan tarh ve tahakkuku izleyen yıllarda her yıl yeniden değerlendirme oranlarına göre bulunan matrahlar üzerinden hesaplanan vergi takvim yılı başından itibaren o yıl için tahakkuk etmiş sayılır (EVK, m. 11, 21).

Emlak vergisi, yıllık iki taksitte ödenebilmektedir. İlk taksit Mart, Nisan ve Mayıs aylarında, ikinci taksiti ise Kasım ayında ödenmektedir (EVK, m. 30). Maliye bakanlığı bölgenin özelliklerine göre ödeme aylarını değiştirebilir (10 Nolu Emlak Vergisi Genel Tebliği).

Tablo 2.5: Emlak Vergisi Oranları

Verginin Konusu	Büyükşehir Belediyelerinde (%)	Diğer Belediyelerde (%)
Binalar	4	2
Konutlar (Meskenler)	2	1
Araziler	2	1
Arsalar	6	3

Kaynak: EVK, m. 8.

Emlak vergisinin oranları binalarda binde 2, konutlarda binde 1, arazilerde binde 1 ve arsalarda binde 3 olarak belirlenmiştir. Emlak vergisinin 8. ve 18. maddeleri ile 4736 sayılı kanunla yapılan değişiklikle 1.1.2002 den itibaren Büyükşehir belediyeleri ve mücavir alanlarda %100 arttırımlı uygulanması uygulaması getirilmiştir. Bunun sonucunda Büyükşehir belediyeleri ve mücavir alanlarda oran binalarda binde 4'e, konutlarda binde 2'ye, arazilerde binde 2'ye ve arsalarda binde 6'ya yükselmiştir.

5393 Sayılı Belediye Kanununun yürürlüğe girmesinden önce emlak vergisi tahsilatı üzerinden yerel yönetim birimlerine belirli oranlarda pay aktarılmaktaydı. Bu oranlar; il özel idarelerine emlak vergisi tahsilat tutarının %15'i, Büyükşehir belediyelerinin olduğu yerlerde il özel idarelerinin payı ayrıldıktan sonra kalan tutarın %20'si Büyükşehir belediyesi payı şeklindeydi (Kurtuluş, 2006: 50).

Yerel yönetim birimlerine pay aktarılması usulüne son verilmiş fakat 5226 sayılı kanunla getirilen yeni düzenlemeyle emlak vergisi tahsilat tutarının %10'u oranında 'Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Katkı Payı' adı altında il özel idarelerine aktarılmak üzere özel bir hesap ihdas edilmiştir (Kurtuluş, 2006: 50).

2.2.1.2. 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu Kapsamında Sağlanan Gelirler

2.2.1.2.1. Belediye Vergileri

➤ **İlan ve Reklam Vergisi:** 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 12. ve 16. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Verginin konusunu; belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde yapılan her türlü ilan ve reklamlar oluşturmaktadır.

İlan ve reklam vergisinin mükellefi, yurt dışından gönderilen ilan ve reklamlar da dahil olmak üzere ilan ve reklamı kendi adına yapan veya yaptıran gerçek veya tüzel kişilerdir. İlan ve reklam işlerini mutad meslek olarak ifa edenler, başkaları adına yaptıkları ilan ve reklamlara ait vergileri mükellefler adına ilgili belediyeye yatırmaktan sorumludurlar (BGK, m. 13). BGK' nın 14. maddesinde sayılan hallerde ilan ve reklam vergisi alınmamaktadır. Bunlar;

- Türkiye Radyo Televizyon Kurulu tarafından yayınlanan ve yapılan ilan ve reklamlar,
- Her türlü gazete, kitap ve dergilerde yapılan ilan ve reklamlar,
- Gerçek kişilerin ikametgâhlarının iç veya dış kapılarına konan ve kimliklerini gösteren levhalar,
- İşletmelerin iştigal veya imal konusu maddelerinin ambalajları üzerinde bulunan ve kendi işlerine ait ilan ve reklamları ile ambalaj muhtevasından olan prospektüs ve tarifnameler,
- Gerçek veya tüzel kişilere ait işyerlerinin içine veya dışına asılan iş sahibinin kimliği ile işin mahiyetini gösteren ve alanı ½ metrekareyi aşmayan ışıksız levhalar,
- Genel ve katma bütçeli idareler ile il özel idarelerinin, belediyelerin, köylerin ve bunların kuracakları birliklerin, Posta-Telefon-Telgraf ve T.C. Devlet Demiryolları İşletmelerinin yapacakları her türlü ilan ve reklamlar,
- Siyasi Partiler Kanununa göre, siyasi partilerin siyasi faaliyet sınırları içinde yapacakları ilan ve reklamlar,
- Altıncı bentte yazılı idarelerle, kooperatifler ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları tarafından ülke ürünlerinin ve turizminin reklamını yapmak

ve herhangi bir ticari ve sınai kuruluşa ait olmamak üzere hazırlanan her türlü levha ve afişlerle, aynı kuruluşlar tarafından Türkiye'deki ticaret, sanayi, tarım ve mesleki müesseselerinin isim ve ticaret unvanları ile ad ve adreslerini intiva etmek üzere yayınlanacak kitap, broşür, katalog ve dergiler,

- Umumi mahallere reklam amacı ile konulacak sıra, bank ve benzeri gereçler üzerindeki ilan ve reklamlar,
- Sinema ve tiyatroların kendi programlarına ilişkin olarak gösterinin yapıldığı binanın iç ve dış yüzünde yaptıkları ilan ve reklamlar şeklindedir.

Maliye Bakanlığının 06.07.2007 tarihinde yayınlanan 4 no.lu sirkülerde yapılan açıklama doğrultusunda; ilan ve reklam işinin mükellefçe yapılması halinde, ilan veya reklam işinin yapılmasından önce mükellef tarafından, ilan ve reklam işinin bu işi mutad meslek olarak ifa edenler tarafından yapılması halinde ise, ilan ve reklam işini yapanlarca ilan veya reklamın yapıldığı ayı takip eden ayın 20 inci akşamına kadar verilecek beyanname üzerine tarh ve tahakkuk ettirileceği ve aynı süre içinde ödeneceği anlaşılmaktadır (Kurtuluş, 2006: 95).

Tablo 2.6: İlan Ve Reklam Vergisi Tarifesi (TL)

	En Az	En Çok
Dükkan, ticari ve sınai müessese ve serbest meslek erbabınca çeşitli yerlere asılan ve takılan her çeşit levha, yazı ve resim gibi tüm sabit ilan ve reklamların her bir metrekaresinden yıllık olarak	20	100
Motorlu taşıt araçlarının içine veya dışına konulan ilan ve reklamların her bir metrekaresinden yıllık olarak	8	40
Cadde, sokak ve yaya kaldırımları üzerine gerilen, binaların cephe ve yanlarına asılan bez veya sair maddeler vasıtasıyla yapılan geçici mahiyetteki ilan ve reklamların metrekaresinden haftalık olarak	2	10
Işıklı veya projeksiyonlu ilan ve reklamlardan her metrekare için yıllık olarak	30	150
İlan ve reklam amacıyla dağıtılan broşür, katalog, duvar ve cep takvimleri, biblolar veya benzerlerinin her biri için	0.01	0.25
Mahiyeti ne olursa olsun yapıştırılacak çeşitli afişler ve benzerlerinin her birinin metrekaresinden	0.02	0.50

Kaynak: BGK, m. 15

Vergi tarifesinin uygulanmasında uygulanacak esaslar aşağıdaki şekildedir (BGK, m. 15);

- Metrekare üzerinden yapılan hesaplamalarda, yarım metrekareye kadar olan kesirler yarım metrekareye, yarım metrekareyi aşanlar ise tam metrekareye tamamlanır,

- Herhangi bir yüzeye yazılmak, takılmak veya çizilmek suretiyle yapılan ilan ve reklamlarda yazı ve resimlerin kapladığı alanın yüzölçümü esas alınır,
- Çok cepheli ilan ve reklamlarda metrekaresi hesabı her cephe için ayrı ayrı nazara alınır,
- Vergi tarifesinin 1., 2. ve 4. üncü bentlerinde belirtilen ilan ve reklamların süresi 6 aydan; 3. üncü bendinde belirtilen ilan ve reklamın süresi 1 haftadan az olursa vergi miktarının yarısı azalır. 6 ayı geçen süreler 1 yıl, hafta kesirleri de tam hafta sayılır,
- Vergi tarifesinde 5 ve 6. ncü bentlerinde yer alan ve çok nüsha olarak basılan ilan ve reklamlar üzerinde basımevini ticari ünvanı, adresi e kaç nüsha olarak basıldığı ayrıca belirtilir.

➤ **Eğlence Vergisi:** Belediye sınırları ile mücavir alanlar içinde yer alan eğlence işletmelerinin faaliyeti eğlence vergisinin konusunu oluşturmaktadır (BGK, m. 17). Eğlence yerlerini işleten gerçek veya tüzel kişiler de bu verginin mükellefi sayılmaktadırlar (BGK, m. 18).

Belediye Kanununun 19. maddesinde yer alan düzenlemeye göre aşağıdaki eğlence faaliyetlerinden vergi alınmamaktadır;

- Ulusal bayramlar veya tarihi özellik taşıyan günler nedeniyle genel ve katma bütçeli idareler ile il özel idareleri, belediyeler, köyler ve bunların kurdukları birlikleri tarafından düzenlenen ve kazanç amacı gütmeyen tören, şenlik, müsabaka ve gösterilerle balo, temsil ve benzeri faaliyetler,
- Genel ve katma bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyeler ve köyler tarafından kültürel, sosyal, turistik ve ekonomik amaçlarla düzenlenen kongre, konferans, fuar, festival, şenlik, sergi ve benzeri faaliyetler ile tertip edilen eğlenceler ve konserler,
- Eğitim ve öğretim kuruluşları ile okul dernekleri, kamu yararına çalışan dernekler, ordu evleri, askeri gazinolar ve askeri dinlenme tesislerinde tertiplenen eğlenceler,
- Spor Toto Teşkilat başkanlığı tarafından düzenlenen müşterek bahis oynanması,

- Bira, alkollü içki içilmeyen, satılmayan ve ruhsatnamelerde kahvehane, çayhane, kıraathane ve çay ocakları olduğu belirtilen yerler.

Eğlence vergisinin matrahı; biletle girilen yerlerde Eğlence Vergisi hariç olmak üzere bilet bedeli olarak sağlanan gayri safi hasılat (bilet bedeli dışında bağış veya başka adlar altında alınan paralar dahil); müşterek bahislerde, iştirakçilerden tahsil edilen tutardan Katma Değer Vergisi düşüldükten sonra kalan tutar; biletle girilmesi zorunlu olmayan bar, pavyon, gazino, gece kulübü, taverna, diskotek, kabare, dansing, bilardo ve masa futbolu salonları gibi eğlence yerlerinde işin mahiyetine göre çalışılan her gün için belediye meclisleri tarafından takdir edilecek miktardır (BGK, m. 20).

Tablo 2.7 : Eğlence Vergisi Tarifesi (%)

Eğlence Vergisi		Oran
Biletle Girilen Yerlerde		
	Yerli Filmlerden	10
	Yabancı Filmlerden	10
	Tiyatro, opera, operet, bale, karagöz, kukla ve orta oyunundan	0
	Spor müsabakaları, at yarışları ve konserlerden	10
	Sirkler, lunaparklar, çalgılı bahçeler ve benzerlerinden	20
Müşterek Bahislerde		5
Biletle Girilmesi Zorunlu Olmayan Eğlence Yerlerinden (günlük/YTL)		5-100

Kaynak: BGK, m. 21

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 21. maddesinin I a ve b bendine göre, yabancı filmlere % 25 oranında eğlence vergisi uygulanmaktayken yerli filmler için herhangi bir oran öngörülmemiştir (Bilici, 2010: 211). Ancak mevcut uluslararası anlaşmalarımız gereği ayrımcılığın kaldırılmasına yönelik yapılan düzenlemeler sonucu Bakanlar Kurulunun verdiği kararla yabancı filmler için uygulanan oran %10 'a çekilmiş ve yerli filmler için de %10' luk oran konulmasıyla eşitlik sağlanmıştır (BKK. 97/10349).

Belediye Gelirleri Kanunun'daki düzenlemeye göre, biletle girilen yerlerde yerli ve yabancı film gösterimlerine ilişkin eğlence vergisi biletler kullanılmadan önce mahallin mal müdürlüğüne veya muhasebe müdürlüğüne emaneten yatırılır. Banka dekontuna ödeme yapıldığına dair belediye tarafından özel damga konulur. Bu

yerlerden toplanan meblağın %75'i Kültür ve Turizm Bakanlığı Merkez Saymanlık hesabına, %25'i ilgili belediyeye tahsilini takip eden ayın on beşinci günü akşamına kadar aktarılacaktır (4629 Sayılı Kanun m. 616).

Eğlence vergisi, biletle girilen yerlerde bilet bedellerine eklenmek suretiyle hesaplanır ve belediye tarafından özel damga konulması sırasında ödenir. Bu biletlerin kullanılmadan iadesi durumunda peşin olarak ödenen vergi geri iade edilir. Genel ve katma bütçeli idarelerle il özel idareleri ve köyler tarafından yürütülen spor müsabakaları, at yarışları ve benzeri faaliyetlerde bilet bedeli ile birlikte alınan vergi takip eden 20 gün içinde ilgili belediyeye ödenir (BDK, m. 22).

Eğlence vergisi, müşterek bahislerde her aya ait olmak üzere o ayı takip eden ayın 20 inci günü akşamına kadar ilgili belediyeye bir beyanname ile bildirilir ve aynı sürede ödenir (BDK, m. 22).

Eğlence vergisi biletle girilmesi zorunlu olmayan yerlerde miktar kanunla belirlenmiştir yani maktudur (Baykara, 2006: 4). Her aya ait olmak üzere o ayı takip eden ayın 20 inci günü akşamına kadar ilgili belediyeye yatırılır (BDK, m. 22).

Eğlence vergisinin hasılatının %10'u, bulunan yerlerde darülaceze ve benzeri kuruluşlar hissesi olarak ayrılır. Bunun yanı sıra belediye sınırları içerisinde Verem Savaş Derneği Teşkilatı varsa hasılatın %10'u buraya verilir (BDK, m. 103).

➤ **Haberleşme Vergisi:** Belediye Kanununun 29 uncu maddesinde yer alan ifadeye göre, belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde Posta Telgraf ve Telefon işletmesi tarafından tahsil edilen telefon, teleks, faksimili ve data ücretleri(tesis, devir ve nakil ücretleri hariç) haberleşme vergisine tabidir.

Haberleşme vergisinin mükellefi, telefon, teleks, faksimili ve data ücretlerini tahsil eden Posta Telgraf Telefon idaresidir (BGK, m. 30).

Haberleşme vergisinin matrahı, tesis, devir ve nakil ücretleri hariç olmak üzere tahsil edilen ücrettir. Matraha gider vergileri dahil edilmez (BGK, m.31). Haberleşme vergisinin oranı %1' dir. Ancak genel ve katma bütçeli kurumlarla il özel idare ve belediyelere ve bunların kurdukları birliklere ait teleks, faksimili ve data ücretinden vergi alınmaz (BGK, m. 32).

Bir ay içinde tahsil edilen telefon, teleks, faksimili ve data ücretlerine isabet eden Haberleşme vergisi, ilgili belediyeye tahsilatı takip eden ay sonuna kadar şekil ve muhtevası İçişleri ve Maliye Bakanlıklarınca tayin ve tespit edilen beyanname ile bildirilir ve aynı süre içinde ödenir (BGK, m. 33)

➤ **Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi:** Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde elektrik ve havagazı tüketimi, elektrik ve havagazı tüketim vergisine tabidir (BGK, m.34). Elektrik ve havagazı tüketimi vergisinin mücavir alanlarda uygulanabilmesi için belediye hizmetlerinin bu yerlere götürülmüş olması şartı aranmaktadır (BGK, m.104). Bu verginin mükellefi elektrik ve havagazını tüketenlerdir (BGK, m.35). Elektrik enerjisini tedarik eden ve havagazını dağıtan kuruluşlar, satış bedeli ile birlikte bu verginin de tahsilinden ve kurumlar vergisi yönünden bağlı buldukları vergi dairesine yatırılmasından sorumludurlar. Organize sanayi bölgelerinde tüketilen elektrik enerjisinin vergisini organize sanayi bölgeleri tüzel kişiliklerine elektriği temin eden kuruluşlar öder (4628 Sayılı Kanun).

Aşağıda sayılan durumlarda elektrik ve havagazı tüketimi vergiden istisnadır (BGK, m. 36);

Kazanç amacı gütmemek şartıyla işletilen; hastane, dispanser, klinik ve sağlık ocağı ve merkezleri, rehabilitasyon, teşhis ve tedavi merkez ve kurumları, doğum ve çocuk bakımevleri, kreşler, sanatoryum, prevantoryum gibi sağlık kuruluşları ile düşkünler evi, yetimhaneler, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü ve korunmaya muhtaç çocukları koruma birliklerine ait çocuk yurtları ve bunlara bağlı işyerleri gibi sosyal yardım kuruluşlarında tüketilen elektrik vergiden istisnadır.

Dini hizmetlerin ifasına mahsus ve umuma açık bulunan cami, mescit, kilise ve havra gibi ibadethanelerde; milletlerarası panayır, sergi ve fuarlarda, bunların giriş yerlerinde, mal teşhir edilen ve satılan pavyonlarda ve doğrudan doğruya elektrik ve havagazı üreten dağıtım ve istihsal müesseselerinde tüketilen elektrik vergiden müstesnadır (BGK Genel Tebliği, No: 36).

Verginin matrahı; elektriğin iletimi, dağıtımı ve perakende satış hizmetlerine ilişkin bedelleri hariç olmak üzere, elektrik enerjisi satış bedeli ile havagazının satış bedelidir. Matraha vergi, fon ve paylar dahil edilmez(BGK, m. 37)

Tablo 2.8: Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi Oranı (%)

Bent No		%
a	İmal ve istihsal, taşıma, yükleme, boşaltma, soğutma, telli ve telsiz telgraf ve telefon iletimi işlerinde tüketilen elektriğin satış bedeli üzerinden	1
b	A bendinin dışında kalan maksatlar için tüketilen elektriğin satış bedeli üzerinden	5
c	Havagazının satış bedeli üzerinden	5

Kaynak: BGK, m. 38

Elektrik enerjisini tedarik eden veya havagazını dağıtan kuruluşlar tahsil ettikleri vergiyi, tahsil tarihini takip eden ayın 20 nci günü akşamına kadar kurumlar vergisi yönünden bağlı buldukları vergi dairesine beyan etmek ve aynı süre içinde ödemekle yükümlüdür (BGK Genel Tebliği, No: 36).

2464 sayılı kanununda düzenlenen elektrik ve havagazı tüketimi vergisinin tarh, tahakkuk ve tahsili ilgili belediyelerce yapılmakta iken, 5828 sayılı kanunun 29 uncu maddesinin 9 numaralı fıkrasıyla yapılan değişiklik ile; 1.1.2009 tarihinden sonra verilmesi gereken elektrik ve havagazı tüketim vergisi beyannamelerine uygulanmak üzere bu verginin tarh, tahakkuk ve tahsiline Maliye Bakanlığına bağlı vergi dairelerinin yetkili olduğu, Maliye Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslara göre bir beyannameyle bildirilmesi ve ödenmesi esası getirilmiştir (BGK Genel Tebliği, No: 36). Ancak 2010 yılında yapılan mevzuat değişikliği ile elektrik ve havagazı tüketim vergisinin tahsilatı tekrar belediyelere devredilmiştir (Mahalli İdareler Bütçe Gerçekleşmeleri Raporu, 2010).

➤ **Yangın Sigorta Vergisi:** Belediye sınırları ve mücavir alanlar içindeki menkul ve gayrimenkul mallar için yapılan yangın sigortaları dolayısıyla alınan primler Yangın Sigortası Vergisine tabidir. Yangın Sigorta vergisinin konusu belediye sınırları ve mücavir alanlar dışındaki menkul ve gayrimenkul malları kapsamamaktadır (BGK, m. 40) .

Vergilendirmedeki amaç, sigorta şirketlerinin yangın söndürme ve önlemede ortaya çıkacak masrafları belediyelerle birlikte yüklenmesini sağlamaktır (Ünlü ve Korkusuz, 1996: 119).

Yangın Sigorta vergisinin mükellefi sigorta şirketleridir (BGK, m.41). Yangın Sigorta vergisinin matrahı, yapılan sigorta muameleleri dolayısıyla alınan primlerin tutarıdır. Sigorta şirketleri vergilendirme dönemi içinde iptal edilen yangın sigorta muamelelerine ait primleri, iptalin olduğu döneme ait matrahtan indirebilirler (BGK, m. 42). Yangın Sigorta vergisinin oranı %10'dur (BGK, m. 43).

Mükellefler bir ay içindeki vergiye tabi muamelelerini ertesi ayın 20 inci günü akşamına kadar bağlı buldukları belediyeye bildirmeye ve hesaplanan vergiyi aynı sürede ödemeye yükümlüdür (BGK, m. 44).

➤ **Çevre Temizlik Vergisi:** Çevre Temizlik vergisi cumhuriyet dönemi öncesinde "Tanzifat Vergisi" adı altında uygulanmış, Cumhuriyet döneminde aydınlatma vergisiyle birleştirilerek uygulanmaya konmuştur ve 1994 yılına kadar bu şekilde devam ettirilmiştir (Çalışkan ve Sağbaş, 2005: 337).

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 15. 07. 1993 tarihinde 44. maddesine eklenen ifadeye göre, belediye sınırları veya mücavir alanları içinde bulunan ve belediyelerin katı atık toplama ile kanalizasyon hizmetlerinden yararlanan ev, iş-yeri ve diğer şekillerde kullanılan binalara (boş olarak bulunduranlar dahil) Çevre Temizlik Vergisi uygulanacaktır (Doğan, <http://www.msb.gov.tr>). Verginin yükümlüsü olarak her ne şekilde olursa olsun bu yerleri kullanan gerçek ve tüzel kişiler belirlenmiştir (Gökçe ve Bayrakçıl, 2006: 151). Sonrasında 1.1.2004 tarihinden itibaren yapılan düzenlemeyle boş bulunan binalar yani kullanılmayanlar çevre temizlik vergisinden muaf hale getirilmiştir (Ulusoy ve Akdemir, 2007: 222).

Genel ve katma bütçeli idarelere, il özel idarelerine, belediyelere, köy tüzel kişiliğine, mahalli idarelerce kurulan birliklere, Darülaceze ve benzeri kuruluşlara, üniversiteler tarafından münhasıran hizmetlerinde kullanılan binalara, Kızılay Genel merkezi ile şubelerine, kredi ve yurtlar kurumuna ait öğrenci yurtlarına, umuma açık ibadet yerlerine, karşılıklı olmak şartıyla elçilik ve konsolosluk hizmetlerinde kullanılanlarla elçilerin ikametlerine mahsus olan binalara ve milletlerarası kuruluşlar ve bunların temsilcilikleri tarafından kullanılan binalar ile bunların müstemilatına çevre temizlik vergisi muaf tutulmuştur (BGK, m. 44).

2003 yılı sonrası yapılan bir düzenlemeyle konutlar ile işyeri ve diğer şekillerde kullanılan binalara ait çevre temizlik vergisinin ödenmesinde ve hesaplanmasında farklı

yöntemler uygulanmaya başlanmıştır. Sıvı atıklara yönelik çevre temizlik vergisi su tüketim bedeli ile tahsil edilip, katı atıklara yönelik vergi Ocak ve Temmuz aylarında iki eşit taksitte kanunda yer alan tarifeye uygun olarak uygulanmaktayken 5035 Sayılı Kanunun 41 inci maddesiyle yapılan değişiklikle 1 Ocak 2006 Tarihinden itibaren su tüketim miktarı esas alınmak suretiyle metreküp başına Büyükşehirlerde 21 Kr, diğer yerlerde 17 Kr olarak hesaplanmaya başlamıştır. İşyerleri ve diğer şekilde kullanılan binalara ait çevre temizlik vergisinin maddede belirtilen tarifeye göre alınacağı e Büyükşehirlerde % 25 arttırımlı uygulanacağı; bu maddede yer alan tutarların her yıl yeniden değerlendirme oranında (2010 yılı yeniden değerlendirme oranı %7,7'dir) arttırılacağı ve bu tutarların belirlenmesinde, vergi tutarlarının yüzde beşini aşmayan kesirlerin dikkate alınmayacağı hüküm altına alınmıştır (Belediye Gelirleri Kanunu Tebliği, No: 39).

Belediye Gelirleri Kanunu Genel Tebliği Seri No:39'da yer alan tabloda konutlar haricinde işyeri ve diğer şekillerde kullanılan binalara ait Çevre Temizlik vergisine ilişkin tutarlar tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.9: İşyerleri ve Diğer Şekilde Kullanılan Binalara Ait Çevre Temizlik Vergisi (TL)

Bina Grupları	Bina Dereceleri ve Yıllık Vergi Tutarları (TL)				
	1. derece	2. derece	3. derece	4. derece	5. derece
1.Grup	2.000.00	1.600.00	1.290.00	1.000.00	850.00
2.Grup	1.290.00	960.00	750.00	600.00	500.00
3.Grup	850.00	640.00	500.00	400.00	320.00
4.Grup	400.00	320.00	240.00	200.00	160.00
5.Grup	240.00	200.00	140.00	129.00	100.00
6.Grup	129.00	100.00	70.00	59.00	43.00
7.Grup	43.00	35.00	24.00	21.00	17.00

Kaynak: BGK Genel Tebliği Seri No: 39

Belediyenin çevre temizlik hizmetinden yararlanan ancak, su ihtiyacını belediyece tesis edilmiş su şebekesi haricinden karşılayan konutlara ilişkin çevre temizlik vergisi yukarıdaki tarifenin yedinci grubunun belediye meclisince belirlenecek derecesi üzerinden hesaplanır (Bülbül, 2006: 73).

Belediye meclisleri, buldukları mahallin sosyal ve ekonomik farklılıkları ile büyüklüklerini de dikkate alarak binaların hangi dereceye gireceğini tespit etmeye yetkilidir.

Su tüketim miktarı esas alınmak suretiyle hesaplanan çevre temizlik vergisi, su faturasında ayrıca gösterilmek suretiyle tahakkuk etmiş sayılır. Bu suretle tahakkuk eden vergi, su tüketim bedeli ile birlikte belediyelerce tahsil edilir. Su ve kanalizasyon hizmetleri ayrı bir kanunla düzenlenmiş bulunan büyük şehir belediye sınırları ve mücavir alanlardaki çere temizlik vergisi ise 2560 sayılı kanun hükümlerine göre kurulan su ve kanalizasyon idarelerince tahsil edilir.

Çevre temizlik vergisinin yeni bir vergi türü olması, ödenmediği takdirde ödenecek cezanın vergi miktarından az olması, bazı dönemlerde verginin kaldırılacağına yönelik düşüncelerin varlığı nedeniyle bu verginin tahsilatı emlak vergisine oranla düşük olmaktadır (Esen, 2003: 25).

İş yeri ve diğer şekillerde kullanılan binalara ait çevre temizlik vergisi, belediyelerce binaların tarifedeki derecelere intibak ettirilmesi üzerine her yılın Ocak ayında yıllık tutarı itibariyle tahakkuk etmiş sayılır. İş yeri ve diğer şekillerde kullanılan binalarla ilgili olarak tahakkuk eden bu vergi, her yıl, emlak vergisinin taksit sürelerinde ödenir (BGK, m.44). Emlak vergisinin taksit süreleri; birinci taksiti Mart, Nisan ve Mayıs ayları, ikinci taksiti Kasım ayı olmak üzere belirlenmiştir (Tosuner ve Arıkan, 2010: 434).

2.2.1.2.2. Belediye Harçları

Belediye harçları, çoğu bölgesel nitelikte olan dışsal faydaya sahip yarı kamusal mal ve hizmetlerden yararlananlardan alınan bedel olarak ifade edilebilmektedir (Öncel, 1992: 91). 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun ikinci kısmında düzenlemeye tabi tutulmuş olup 12 adet harca yer verilmiştir.

Tablo 2.10: Belediye Harçları

Harç	Maktu	Nispi
İşgal Harcı	X	
Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı	X	
Kaynak Suları Harcı	X	
Tellallık Harcı		X
Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı	X	
Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı	X	
Bina İnşaat Harcı	X	
İmar ile ilgili Harçlar	X	
İşyeri Açma İzni Harcı	X	
Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı	X	
Sağlık Belgesi Harcı	X	
Kayıt ve Suret Harcı	X	

Kaynak: Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporundan yararlanılarak tarafımdan hazırlanmıştır.

➤ **İşgal Harcı:** Belediye sınırları içinde bulunan yerlerden herhangi birinin satış yapmak veya sair maksatlarla ve yetkili mercilerden usulüne uygun izin alınarak geçici olarak işgal edilmesi işgal harcına tabidir. Aşağıda sayılan yerlerin izinsiz işgali mükellefiyeti kaldırmaz(BGK, m. 52);

- Pazar veya panayır kurulan yerlerin, meydanların, mezat yerlerinin her türlü mal ve hayvan satıcıları tarafından işgali,
- Yol, meydan, pazar, iskele, köprü gibi umuma ait yerlerden bir kısmının herhangi bir maksat için işgali,
- Motorlu kara taşıtlarının park etmeleri için il trafik komisyonlarının olumlu görüşü alınarak belediyelerce şehir merkezlerinde tesis edilen ve işletilen mahallerin çalışma saatleri içinde, taşıtlar tarafından işgali (Bisiklet ve motosikletler hariç). Ancak yaya kaldırımlarının halkın geçmesine engel olmayacak şekilde işgal edilmesi ve oturma ve eğlence yerlerinin geçici işgali halinde İşgal Harcı alınmamaktadır (Piriler, 1994: 83).

İşgal harcının mükellefi harca tabi yerleri işgal edenlerdir. Ancak, genel ve katma bütçeli idarelerle, il özel idareleri, belediyelerin ve köylerin ve bunların teşkil ettikleri birliklerin kara taşıtlarının işgalleri ile ilgili mevzuata uygun olarak kara ticari taşıtlarının beklemlerine tahsis edilen yerlerin bu taşıtlarla işgalleri işgal harcından muaftır (BGK, m. 53-54). İşgal harcının konusuna deniz ve hava taşıtları ile bisiklet ve motosiklet girmemektedir. Ayrıca işgal edilen yerin belediye sınırları içinde olması gerekmektedir. Mücavir alanlar işgal harcına tabi değildir (Demir, 2005: 15).

İşgal harcının matrahı 52 inci maddenin 1 ve 2inci bentlerinde yazılı işgallerde işgal edilen yerlerin metrekare olarak alanı veya hayvan adedi, 3 üncü bendinde yazılı işgallerde taşıt adedidir (BGK, m. 55).

İşgal harcı, aşağıdaki tabloda belirtilen hadler içerisinde düzenlenen tarifeye göre alınmaktadır;

Tablo 2.11: İşgal Harcı Tarifesi

Harcın Tarifesi	Harcın Tutarı	
	En Az	En Çok
Pazar veya panayır kurulan yerlerin, meydanların, mezat yerlerinin her türlü mal ve hayvan satıcıları tarafından işgali ile yol, meydan, pazar, iskele, köprü gibi umuma ait yerlerden bir kısmının herhangi bir maksat için işgalinden, m ² , Gün	0.5	2.5
Pazar veya panayır kurulan yerlerin, meydanların, mezat yerlerinin her türlü mal ve hayvan satıcıları tarafından işgalinden;		
Satışı yapılan küçükbaş hayvan başına	0.5	1
Satışı yapılan büyükbaş hayvan başına	1	5
Motorlu kara taşıtlarının park etmeleri için il trafik komisyonlarının olumlu görüşü alınarak belediyelerce şehir merkezlerinde tesis edilen ve işletilen mahallerin çalışma saatleri içinde, taşıtlar tarafından işgalinden;		
Her taşıttan saat başına		
Parkmetre çalıştırılan yerlerde saat başına		
	0.25	1.25
	0.5	1.25

Kaynak: BGK, m. 56

İşgal harcı belediyelerin yetkili kılacakları memur veya kişilerce makbuz karşılığında tahsil edilmektedir(BGK, m. 57).

➤ **Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı:** Hafta tatili ve ulusal bayram günlerinde çalışmalarını belediyelerce izne bağlı işyerlerine ruhsat verilmesi, Tatil

Günlerinde Çalışma Ruhsatı harcına tabidir. Mükellefi ise kendisine çalışma ruhsatı verilen gerçek veya tüzel kişidir.

Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı, işin mahiyetine göre yılda 20 TL'den az; 800 YTL' den çok olmamak üzere belediye meclislerince tespit edilmektedir (BGK, m.60). Harç, makbuz karşılığında peşin olarak alınmaktadır. Harcı ödenmemiş ruhsatlar geçerli değildir (BGK, m. 61). Adi ortaklıklarda harç, ortaklık adına ortaklardan birinden alınır. Ortaklardan her biri harcın ödenmesinden müteselsilen sorumludur(BGK, m. 62).

Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcının mükellefiyet dönemi, çalışma izninin kullanılacağı takvim yılıdır. Yıl içinde mükellefiyete girilmesi veya işin terk edilmesi hallerinde mükellefiyet, çalışılan süreye inhisar eder. Mükellefiyete girilen veya mükellefiyetten çıkılan ay kesirleri tam ay sayılır (BGK, m. 61)

➤ **Kaynak Suları Harcı:** Özel kaplara doldurulup satılacak olan kaynak sularının (işlenmiş sular dahil) belediyeler tarafından denetlenip hangi kaynaklara ait olduklarını gösterecek şekilde bu kaplara özel işaret konulması Kaynak Suları Harcına tabidir. Mükellefi ise kaynak sularını özel işaretli kaplara doldurup satanlardır (BGK, m. 63-64).

Kaynak Suları Harcı, aşağıdaki tabloda yer alan hadler içerisinde düzenlenecek tarifeye göre alınır (BGK, m. 65);

Tablo 2.12: Kaynak Suları Harcı Tarifesi

(Değişik Tarife: 30/12/2004 -5281/21md.)	Harcın Tutarı	
	En Az	En Çok
1 litreye kadar olan şişe ve benzeri kaplardan (kap başına)	0,01	0,03
1 litreden büyük olan şişe ve benzeri kaplardan (beher litre)	0,005	0,015

Kaynak: BGK, m. 65

Kaynak Suları Harcı, bu suların satışa arzı için kaplara doldurulmasını müteakip, kaplar üzerine özel işaretler konulması sırasında bu işi yapan belediyeye makbuz karşılığı peşin olarak ödenir. Başka bir belediye sınırları ve mücavir alanları içinde satışa arz edilen kaynak sularından ikinci bir kez harç alınmaz (BGK, m. 66).

➤ **Tellallık Harcı:** Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde belediyelere ait hal, balıkhane, mezat yerleri ve ilgilinin isteğine bağlı olarak belediye münadisi veya tellalı bulundurulan sair yerlerde, gerçek veya tüzel kişiler tarafından her ne surette olursa olsun her çeşit menkul ve gayrimenkul mal ve mahsullerin satışı, Tellallık Harcının konusunu oluşturmaktadır. Mükellefi ise mal ve mahsullerini satan gerçek ve tüzel kişilerdir. Mükellefler satış yapmadan önce belediye veya mahallindeki belediye ilgililerine haber vermekle yükümlüdür. Aksi takdirde harç mükelleften % 50 fazlasıyla tahsil edilmektedir. Harcın matrahı, harcın konusuna giren satışların gayri safi tutarıdır (BGK, m. 67-69).

Tellallık harcının oranı % 2'dir. 100 Türk Lirasını geçen satışlarda aşan kısım için uygulanacak oran % 1'dir. Harç, ilgili belediye tarafından görevlendirilecek olan yetkililer tarafından makbuz karşılığı tahsil olunur (BGK, m.71)

➤ **Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı:** Belediye sınırları ve mücavir alan içinde, belediyelerce veya yetkili mercilerce verilen izne dayanılarak özel kişi ve kuruluşlarca tesis edilen mezbaha ve kanaralarda kesilen hayvanların kesim öncesi ve sonrası muayenesi veya belediye sınırları ve mücavir alanlar dışında kesilmiş olup da belediye sınırı içinde satışa arz edilecek etlerin sağlık bakımından muayene ve denetlenmesi bu harcın konusunu oluşturmaktadır. Harcın mükellefi, hayvan veya et sahipleridir (BGK, m. 72-73). 2678 Sayılı kanuna göre resmi ve özel kombinalar bu harçtan muafır.

Harç hayvan başına aşağıda yer alan tarifeye göre hesaplanmakta ve makbuz karşılığında peşin olarak alınmaktadır (BGK, m.74-75);

Tablo 2.13: Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı Tarifesi

Belediye Grubu	Harç Miktarı Hayvan Başına (TL)	
	Küçükbaş Hayvan	Büyükbaş Hayvan
1	3	6
2	2,50	5,5
3	2	5
4	1,50	4,5
5	1	4

Kaynak: Kurtuluş, 2011: 139

➤ **Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı:** Harcın konusunu, ölçü ve tartı alet ve vasıtaları ile ölçeklerin ilgili kanun ve tüzük hükümlerine göre belediyelerce damgalanması oluşturmaktadır. Bu harç, ölçü ve tartı aletlerinin damgalanması sırasında aşağıdaki tarifeye uygun olarak alınır ve damgalama sırasında makbuz karşılığında ödeme yapılır (BGK, m. 76-78);

Tablo 2.14: Ölçek ve Tartı Aletleri Muayene Harcı Tarifesi

(Değişik tarife: 30/12/2004-5281/24 md.)	Harcın Tutarı (YTL)	
	En az	En çok
a) Tartı ağırlıklarının her birinden	0,5	1,5
b) Uzunluk ölçülerinin her birinden	0,5	1,5
c) Akıcı ve kuru daneli maddelerin hacim ölçeklerinin her birinden	1	3
d) El terazilerinden	2	6
e) Normal masa terazilerinden	3	9
f) Otomatik terazilerden	4	12
g) Elektronik terazilerden	5	15
h) Kantar ve basküllerden	10	30

Kaynak: BGK, m. 77

➤ **Bina İnşaat Harcı:** Belediye sınırları ve mücavir alanlar içerisinde yapılan her türlü bina inşaatı, inşaat veya tadilat ruhsatı alınması bu harcın konusunu oluşturmaktadır. Konut veya işyerlerinin kullanım tarzlarının değiştirilmesi (konutun işyerine veya harca tabi olmayan işyerinin harca tabi işyerine dönüştürülmesi) halinde bu değişiklik tadilat sayılmakta ve ek harca tabi tutulmaktadır. İnşaata ruhsatsız başlanmış olsa da harç alacağı doğmuş sayılmaktadır (BGK, Kanun ek 1.md).

Bina inşaat harcı, küçük belediyeler için daha fazla önem taşımaktadır. Bunun sebebi, büyük belediyelerin genel bütçe içindeki harç gelir payı oranının az olmasıdır (Güler ve Çınar, 2004: 109).

Aşağıdaki bina inşaatları bina inşaat harcından muaftır (BGK, Kanun ek 2.md);

- İnşaat giderleri genel ve katma bütçeler ile il özel idareleri ve belediye bütçelerinden karşılanan her türlü binalar,
- Hastane, prevantoryum, sanatoryum, dispanser ve benzeri sağlık kuruluşları,

- Her türlü fabrika, değirmen, sınai nitelikteki imalathaneler ve tersaneler, organize sanayi bölgelerinde yapılan her türlü bina inşaatı ile sera ve benzeri örtü altı tarım yapılan tesisler, ahır, samanlık, kümes, su ürünleri ve hayvan barınağı ile yemlik gibi yapı ve tesis inşaatı,
- Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Devlet Planlama Teşkilatınca teşviki karara bağlanmış otel, motel ve benzeri turistik tesisler,
- Kooperatifler eliyle, ana sözleşmelerine uygun olarak, yapılan sanayi ve küçük sanat siteleri ile esnaf çarşıları,
- Dini hizmetlerin ifasına mahsus ve umuma açık bulunan ibadethaneler, bunların müstemilatı,
- Karşılık gözetmeksizin Devlete devrolunmak şartıyla inşa edilen okullar ve öğrenci yurtları,
- Deprem, su basması, yangın gibi tabii afetler sebebiyle binaları yanan, yıkılan ve kullanılmaz hale gelen kişiler tarafından, afetin vuku buldu tarihten itibaren en geç 5 yıl içinde, afetin vuku buldu yerlerde veya kamu kuruluşlarınca gösterilen yerlerde inşa edilen binalar,
- Yangın, su basması, kaya düşmesi, çığ ve benzeri afetlerden zarar görmesi muhtemel yerlerdeki binaların sahipleri tarafından, afete maruz kalınacağıının yetkili kuruluşlar tarafından tebliğ tarihinden itibaren en geç 5 yıl içinde, kamu kuruluşlarınca gösterilen yerlerde inşa edilen binalar,
- Bina inşaat harcı ödemek veya istisnadan yararlanmak suretiyle inşaat ruhsatı alınmış olup da İmar Kanununun 10 uncu maddesi gereğince ruhsatları yinelenen binalar.

Bina İnşaat harcında mükellef; binanın kullanım tarzının değiştirilmesi halinde bina sahipleri, inşaat ruhsatsız başlanması halinde ise inşaat ruhsatı almak mecburiyetinde olanlardır. Bu harcı, ilave veya tadilat için inşaat ruhsatı alanlar ödemektedir (BGK, Kanun ek 3.md).

Bina İnşaat harcının matrahı, her bir konut veya işyeri biriminin ayrı ayrı inşaat sahasının yüzölçümüdür. Konut inşaat alanının tespitinde, sığınak, merdiven sahanlığı,

müşterek garaj, depo, kalorifer ve kapıcı dairesi gibi ortak yerlerden gelen paylar ile kömürlükler hariç tutulur, özel garaj ve özel depo gibi müştemilat dahil edilir.

İşyeri inşaatlarında, inşaat alanına müştemilat ve ortak yerlerden gelen hisselerin tümü dahildir. Matrah hesaplanmasında metrekare kesirleri atılır (BGK, Kanun ek 4.md).

Bina inşaat harcı aşağıdaki tarifeye göre alınmaktadır;

Tablo 2.15: Bina, Konut İnşaat Harcı Tarifesi

1. Konut İnşaatı	m ² başına (YTL)	
İnşaat Alanı	En az	En çok
a) 100 m ² ' ye kadar	0,50	1,5
b) 101-120 m ²	1	3
c) 121-150 m ²	1,5	4,5
d) 151-200 m ²	2	6
e) 200 m ² ' den yukarı	2,50	7,5
2. İşyeri İnşaatı	m ² başına (YTL)	
İnşaat Alanı	En az	En çok
a) 25 m ² ' ye kadar	2	6
b) 26-50 m ²	3	9
c) 51-100 m ²	4	12
d) 100 m ² ' den yukarı	5	15

Kaynak: BGK, Kanun ek 6.md

Bina inşaat harcı, inşaat ruhsatının alınmasından önce makbuz karşılığında ilgili belediyeye ödenmektedir. İnşaatın kısmen yapılması veya hiç yapılmaması durumunda inşaat ruhsatı kısmen veya tamamen iptal edilirse, daha önce ödenmiş olan harçta gerekli düzeltme ve iadeler yapılabilmektedir (BGK, Kanun ek 5.md).

➤ **İmar ile ilgili harçlar:** Belediyeler imar mevzuatı gereğince aşağıda sayılı harçların tahsiline yetkili kılınmıştır (BGK, m. 80);

- Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde İmar kanununa göre ilk kez yapılan veya istek üzerine gerçekleştirilen müteakip parselasyon işlemleri "Parselasyon Harcına" (teşvik bölgesine haiz organize sanayi bölgeleri hariç olmak üzere),

- Verilecek ifraz (bir gayrimenkulün imar mevzuatı yönünden inşaata elverişli parsellere ayrılması) ve tevhit (birden fazla parselin üzerinde bina yapılabilecek şekilde birleştirilerek tek bir parsel haline getirilmesi) kararları “İfraz ve Tevhit Harcına”,
- Proje tasdik işlemleri “Plan ve Proje Tasdik Harcına”,
- Zemin ve yol kanal açma izni verilmesi, yapım ve yıkım artığı malzeme ile toprak kazısının taşınması için belediyelerce yer gösterilmesi ve bu yerlerin tesviyesi “Zemin Açma İzni ve Toprak Hafriyatı Harcına”
- Yapı kullanma izni verilmesi işleri “Yapı Kullanma İzni Harcına” tabidir.

7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun Hükümleri uyarınca, yapılan yapı tesisler ile belediye ve mücavir alan sınırları içinde veya dışında inşa edilecek sera ve benzeri örtü altı tarım faaliyetinde kullanılmak üzere inşa edilen tesisler, ahır, samanlık, kümes ve hayvan barınakları ile yemlik gibi yapı ve tesisler Bina İnşaat Harcı dahil yukarıda yer alan harçlardan müstesnadır. Ayrıca Organize Sanayi Bölgeleri ile Sanayi ve Küçük Sanat Sitelerinde yapılan Yapı ve Tesisler Bina İnşaat Harcı ve Yapı Kullanma İzni Harcından müstesnadır (BGK, m. 80).

İmarla ilgili harçların ödenme zamanı ve şekli belediye meclisleri tarafından tespit edilmektedir. Mükellef arzu ettiği takdirde adına tahakkuk eden harç miktarının tamamını peşin olarak ödeyebilmektedir (2464 Sayılı BGK’ nın Çeşitli Harçlarla İlgili Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik. m. 8).

Tablo 2.16: İmarla İlgili Harçlar Tarifesi

İmarla ilgili harçlar	Harcın Tutarı (TL)	
	En Az	En Çok
İlk parselasyon harcı (beher metrekare için)	0,05	0,15
İfraz ve tevhit harcı (beher metrekare için)	0,05	0,15
Plan ve proje tasdik harcı (beher inşaat metrekaresi için)	0,05	0,15
Zemin açma izni ve toprak hafriyatı harcı		
Toprak (beher metreküp)	0,15	0,45
Kanal (beher metreküp)	0,50	1,50
Yapı kullanma izni harcı (beher inşaat metrekaresi için)	0,05	0,15

Kaynak: BGK, m.84

➤ **İşyeri Açma İzni Harcı:** Belediye sınırları veya mücavir alanlar içinde bir işyerinin açılması için belediyenin uygunluk onayını gösterdiğine dair ödenen bir harçtır (Çetinkaya ve Demirbaş, 2010: 8).

İşyeri Açma İzni Harcının hesaplanmasında, gösterilen faaliyet alanında faydalanılma şartıyla işyerinin üzerinde kurulduğu arsanın tamamı göz önünde bulundurulur. Ancak bu şekilde hesaplanan işyerinin kapalı ve açık alanlarının toplam 5000 m²' ye kadar olan kısmı harca tabidir. Bu miktarı aşan kısımlardan harç alınmamaktadır (2464 Sayılı BGK' nın Çeşitli Harçlarla İlgili Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik. m. 11).

➤ **Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı:** Mevzuat gereğince alınması zorunlu veya isteğe bağlı görülen ve belediyeler veya onlara bağlı kuruluşlar tarafından düzenlenerek ilgisine verilecek; muayene ve sağlıkla veya fenni konularla ilgili tahlillere ilişkin olup bu kanunda ayrıca harca tabi tutulmamış olan ruhsatlar, rapor ve belgeler bu harca tabidir (BGK, m. 82).

Muayene, Ruhsat ve Rapor harcı, harç konusu muayenenin yapılması, ruhsat veya raporun verilmesi sırasında belediyeye veya ilgili bağlı kuruluşlarına makbuz karşılığında ödenmektedir (2464 Sayılı BGK' nın Çeşitli Harçlarla İlgili Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik. m. 15).

Belediyeler, nüfusları ile ekonomik ve sosyal gelişme durumlarına göre Maliye Bakanlığı ile Devlet Planlama Teşkilatının görüşü alınarak İçişleri Bakanlığınca beş gruba ayrılmaktadır. Bu şekilde ayrılan belediye grupları bu kanunun yayımı tarihinden itibaren her üç yılda bir gözden geçirilerek yenilenir (BGK, m. 95). Bakanlar Kurulu en az ve en çok miktarı gösteren harçların tarifelerini belediye grupları itibariyle tayin eder (BGK, m. 96).

Tablo 2.17: Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı Miktarı

Belediye Grubu	Cinsi	Miktar
1	Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı	13
2	Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı	11
3	Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı	9
4	Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı	7
5	Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı	5

Kaynak: Kurtuluş, 2011: 153.

➤ **Sağlık Belgesi Harcı:** Yaptıkları işler ve gördükleri hizmetler dolayısıyla özel mevzuatı gereğince belediyelerden sağlık belgesi almak mecburiyetinde olan kişilere verilecek bu tür belgeler ile bunların belirli aralıklarla yenilenmeleri bu harca tabidir (BGK, m. 83).

Tablo 2.18.: Sağlık Belgesi Harcının Miktarı

Belediye Grubu	Cinsi	Miktar
1	Sağlık Belgesi Harcı	2, 25
2	Sağlık Belgesi Harcı	2
3	Sağlık Belgesi Harcı	1,75
4	Sağlık Belgesi Harcı	1,50
5	Sağlık Belgesi Harcı	1

Kaynak: Kurtuluş, 2011: 154

➤ **Kayıt ve Suret Harcı:** Belediyeler ve belediyelere bağlı müesseselerden istenecek her türlü kayıt suretleriyle gayrimenkullerle ilgili harita, plan ve krokilerin suretleri bu harca tabidir (BGK, m. 79).

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun çeşitli harçlarla ilgili hükümlerinin uygulanmasına ilişkin yönetmeliğin 5 inci maddesinde yer alan ifadeye göre; harcın hesaplanmasında yarım ve yarımı aşan sayfalar tam sayfa sayılmaktadır. Harita, plan ve krokilerin suretlerine ait harçların hesaplanmasında, alanı 1 m²' den küçük olan suretler 1 m² sayılır, m²' yi aşan miktarlar hesaplamada tama çıkarılır.

Tablo 2.19: Kayıt ve Suret Harcının Miktarı

Belediye Grubu	Cinsi	Miktar (TL)
1	Sayfa başına	0,75
	Harita, plan, kroki m ² başına	8
2	Sayfa başına	0,60
	Harita, plan, kroki m ² başına	7
3	Sayfa başına	0,50
	Harita, plan, kroki m ² başına	6
4	Sayfa başına	0,30
	Harita, plan, kroki m ² başına	5
5	Sayfa başına	0,25
	Harita, plan, kroki m ² başına	4

Kaynak: Kurtuluş, 2011: 145

Vergi gelirleri, emlak vergisi, çevre temizlik vergisi, haberleşme, elektrik ve havagazı tüketim vergisi, eğlence vergisi, yangın sigorta vergisi, ilan ve reklam vergisi ile bina inşaat harcı, işyeri açma izni harcı, yapı kullanma izni harcı, ölçü ve tartı aletlerinin muayene harcı, hayvan kesimi muayene ve denetleme harcı, işgal harcı, kaynak suları harcı, tatil günlerinde çalışma ruhsatı harcı, tellallık harcı ve diğer harçlardan oluşmaktadır (MİGM, 2011: 102).

2.2.1.2.3. Harcamalara Katılma Payları

Belediyenin yol, kanalizasyon ve su tesislerine yönelik yapmış olduğu faaliyetlerin maliyetine, faydalananların kanunda belirtilen ölçülerde katılmaları neticesinde alınan paya harcamalara katılma payı adı verilmektedir (Yılmaz, 2009: 73).

Kamu kuruluşlarınca yol, köprü, meydan, park vb. bayındırlık hizmetlerinin yapılması durumunda gayrimenkul değerlerinde görülen değer artışı şerefiye olarak adlandırılmaktadır (Akdoğan, 2011: 108). Şerefiyeyi ödeyen kişi bir bakıma gayrimenkulünde meydana gelen değer artışının vergisini ödemektedir. Şerefiyeyi vergiden ayıran özelliği karşılığının olmasıdır. Hizmetten kendi isteği dışında yararlanmış olsa dahi bu durum değişmemektedir (Nadaroğlu, 1994: 198).

Şerefiyeler ve katılma payları ile geniş anlamda vergisel mükellefiyetler içinde yer alan harçlar ve resimler benzer bir yapı göstermektedir. Aralarındaki en önemli fark, şerefiyeler ve katılma paylarında kamu tüzel kişiliklerince sağlanan bir bayındırlık hizmetinin gerçekleştirilmiş olmasıdır (Uluatam, 2003: 260).

Harcamalara katılma payları ile şerefiyeler benzerlik göstermesine rağmen farklıdır. Aralarındaki en önemli fark şerefiyelerdeki gayrimenkul değer artışını vergilendirmek sosyal bir amaca bağlı, harcamalara katılma payının alınmasının mali amaca bağlı olmasıdır (Falay ve Varcan, 2008: 2008).

➤ **Yol Harcamalarına Katılma Payı:** Belediyelerce veya belediyelere bağlı müesseselerce aşağıdaki şekillerde inşa, tamir ve genişletilmeye tabi tutulan yolların iki tarafında bulunan veya başka bir yola çıkışı olmaması dolayısıyla bu yoldan yararlanan gayrimenkullerin sahiplerinden alınmaktadır.

Yol harcamalarına katılma payının konusunu;

- Yeni yol açılması,
- Mevcut yolların %40 oranında veya daha fazla genişletilmesi
- Kaldırımsız ve bakımsız bulunan yolların, kaldırım veya parke kaldırım haline getirilmesi veya asfalt yapılması, kaldırım veya şose halindeki yolların da parke, beton veya asfalta çevrilmesi,
- Mevcut kaldırım yada parkelerin sökülüp yeniden düzenlenmesi oluşturmaktadır.

Yolların kaldırımlar da dahil olmak üzere 15 metreden fazla genişletilmesi sonucu çıkan maliyetin tamamı belediyelere ait olmaktadır, bu durumda katılım payı alınmamaktadır.

İki ve daha fazla yol kenarında bulunan gayrimenkuller için asıl cepheyi teşkil eden yoldan düşen pay tam, diğer yollara ait pay ise yarım olarak hesaplanır (BGK, m. 86)

➤ **Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Payı:** Belediyelerce veya belediyelere bağlı müesseselerce aşağıdaki şekillerde kanalizasyon tesisi yapılması halinde, bunlardan faydalanan gayrimenkullerin sahiplerinden alınmaktadır.

Kanalizasyon harcamalarına katılma payının konusunu;

- Yeni kanalizasyon tesisi yapılması,
- Mevcut tesislerin sıhhi ve fenni şartlara göre ıslah edilmesi oluşturmaktadır.

İki ve daha fazla yol kenarında bulunan gayrimenkuller, hangi yoldaki kanalizasyona bağlanmış ise, payın hesabında o yola ait kanalizasyon giderleri dikkate alınır (BGK, m. 87).

➤ **Su Tesis Harcamalarına Katılma Payı:** Belediyelerce veya belediyelere bağlı müesseselerce aşağıdaki şekillerde su tesisi yapılması halinde, dağıtımın yapıldığı saha dâhilindeki gayrimenkullerin sahiplerinden alınmaktadır.

Su harcamalarına katılma payının konusunu;

- Yeni içme suyu şebeke tesisleri yapılması,

- Mevcut Şebeke tesislerinin tevsii ve ıslahı oluşturmaktadır.

Birden fala yol kenarında bulunan gayrimenkullere ait payın hesabında, bunların yalnız suya bağlandıkları yol üzerindeki uzunlukları esas alınır (BGK, m. 88).

Harcamalara katılma payları, bir program dahilinde veya istek üzerine doğrudan doğruya yapılan iŐlerde, bu hizmetler dolayısıyla yapılan giderlerin tamamını ifade etmektedir. Ancak, yapılacak giderler peşin ödendiği takdirde bu paylar ilgililerden %25 noksanı ile alınacak ve bu tür hizmet giderleri Bayındırlık ve İŐkan Bakanlığı ile İller Bankası tarafından tespit edilen ve yayınlanan rayiç ve birim fiyatlara göre hesaplanan tutarları aŐamayacaktır.

Özel devlet yardımları, karŐılıksız fon tahsisleri, bu işler için yapılacak bağış ve yardımlar ve istimlak bedelleri giderler tutarından indirilebilmektedir. Ayrıca, harcamalara katılma payları bina ve arsalarda vergi değerinin % 2'sini geçememektedir.

Harcamalara katılma paylarını 1/2 ' ye kadar indirmeye (peşin ödemenin olması durumunda 1/3'e), pay çeŐitlerine göre farklılaŐtırma yapmaya, payların ödenecek miktarını birlikte ve pay çeŐitlerine göre ayrı ayrı olmak üzere İçişleri Bakanlığınca bildirilecek son genel nüfus sayımı sonuçlarını da dikkate almak suretiyle ve belediyeler itibariyle tespit etmeye Bakanlar kurulu yetkilidir (BGK, m.89).

Yol harcamalarına katılma payı, bu hizmetin yapıldığı yollardan faydalanan, Su tesisleri ile Kanalizasyon harcamalarına katılma payları ise hizmetten faydalanma Őekillerine göre ilgili gayrimenkul sahipleri arasında ve 89 uncu maddeye göre hesaplanan harcamalara katılma payları toplamının ilgili gayrimenkullerin vergi değerlerinin toplamına oranlanarak dağıtılması suretiyle hesaplanıp tahakkuk ettirilir. İbadet yerleri hakkında harcamalara katılma payı tahakkuku yapılmaz (BGK, m.90) .

Harcamalara katılma payının tahakkuku, hizmetin tamamlatılarak halkın istifadesine sunulmasından sonra yapılmaktadır. Eğer yazılı tebliğ ile verilecek süre içerisinde ilgililerin harcamalara katılma payını peşin ödemeyi kabul etmeleri halinde, bu paylar, kabule ilişkin yazılı baŐvuru tarihinden itibaren bir ay içinde tahakkuk ettirilir (BGK, m. 91).

Hesaplanan harcamalara katılma payları, mükelleflerin soyadları, adları, adresleri ve kendilerine isabet eden pay miktarını gösteren ve mahiyetlerine göre

mahalle, cadde ve sokak itibariyle düzenlenecek tahakkuk cetvellerinin bir ay süre ile belediye ilan yerlerine asılması suretiyle ilan olunur. Ayrıca katılma payları mükelleflere tebliğ edilir (BGK, m. 92).

Harcamalara katılma payları belediyelerce veya bunlara bağlı müesseselerce, payların ilan ve tebliğ edildiği yılı takip eden yıldan itibaren iki yılda ve dört eşit taksitte, peşin ödemelerle tahakkuk tarihinden itibaren bir ay içinde tahsil edilir. Ancak bu yazılı süreler belediyelerin teklifi üzerine 5 yıla kadar uzatmaya ve buna göre taksit sürelerini tespit etmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Harcamalara katılma payına tabi gayrimenkullerin listesi belediyelerce ilgili tapu dairesine bildirilir. Bu gayrimenkullerin satış, hibe ve trampaları halinde tapu dairesi payın tahsilini sağlamak üzere, belediyeyi haberdar eder ve pay ödenmedikçe intikal işlemi yapılamaz (BGK, m. 93).

2.2.2. Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Ayrılan Pay

Türkiye’de 1981 yılına kadar; merkezi idareye ait vergilerin bazılarının üzerinden ayrı bir fonda toplanıp nüfus kriteri baz alınarak toplanan vergi gelirinin bölüştürülmesine dayalı sistem uygulanmıştır (Arısoy, 2007; 4). Örnek olarak Gümrük vergisinin üzerine konan %10’luk payın belediyelerin nüfusuyla orantılı dağıtılması, kazanç vergisinin %3’lük payının belediyelere bırakılması, iskele resminin %3-5’lik payının iskelesi olan belediyelere ayrılması verilebilmektedir (Çınar ve Güler, 2004: 68).

1981 yılına kadar belediyelere çeşitli devlet vergi gelirlerinden değişik nispetlerde gelir sağlayan geçerli pay sistemi kaldırılarak, 2 Şubat 1981 tarihli 2380 Sayılı Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilatı kanunuyla belediyelere genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden belirli oranda pay verilmesi uygulamasına geçilmiştir (Aydınlı, 2003: 78). Bu oran başlangıçta %5 olarak belirlenmiştir. Sonrasında 3004 ve 3239 sayılı yasalarla 2380 sayılı kanunda değişiklikler yapılmıştır. 1984 yılında çıkarılan 3004 sayılı kanun ile belediyelere vergi gelirleri toplam tahsilatı üzerinden verilen pay %10,30’a çıkartılmıştır.

1985 yılında çıkarılan 3239 sayılı kanunla bu oran %10,30’dan %9.25’e indirilmiştir. %9.25’lik kanuni oran 2001 yılına kadar herhangi bir değişikliğe

uğramamış olmakla birlikte uzun süre hiç uygulanamamıştır (Arıkboğa, 2004: 162). 1986 yılında bu oran %8,55'e düşürülmüştür (Akyar, 2008: 143). 1987 yılında oranın %9,25 olarak uygulanmasına karar verilmiştir (Tortop, 1986: 37). Ancak oran 1986 yılından 1994'e kadar %8,55 'de sabit tutulmuştur. 1994 yılında 3986 sayılı kanun ile bu oran %7,55 olarak belirlenmiştir (Keleş, 1998: 313).

1989 yılına kadar belediyelere genel bütçe vergi gelirlerinden pay verilmesi hususunda nüfus tek ölçüt olarak kullanılmıştır (Dayar, 2002: 11). Dağıtım yapılırken son dönem nüfus sayımındaki rakamlar göz önüne alınmıştır. Belediyelere verilen payda nüfusun tek ölçüt olarak alınması doğru bulunmamaktadır. 1989 yılından sonraki yıllarda bütçe kanununda yapılan düzenlemelerle payların verilmesi, hesaplanması ve dağıtılmasına yönelik değişikliklere gidilmiştir. Buna göre payların dağıtımında nüfusun yanında kalkınmışlık derecesi, coğrafi ve turistik konum gibi kriterler de eklenmiştir (Nadaroğlu ve Keleş, 1991: 40).

Tablo 2.20: Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Belediyelere Verilen Pay Oranları(1985-2005)

Yıllar	Belediyelere Verilen Oran
1985	%8,15
1986	%8,55
1987	%8,55
1988	%8,55
1989	%8,55
1990	%8,55
1991	%8,55
1992	%8,55
1993	%8,55
1994	%8,55
1995	%8,55 / %9,25
1996	%8,55 / %9,25
1997	%9,25
1998	%9,25
1999	%9,25
2000	%9,25
2001	%9,25
2002	%6,00
2003	%5,00
2004	%6,00
2005	%6,00

Kaynak:http://www.gib.gov.tr/fileadmin/HTML/VI/GBG/Tablo_11.xls.htm (26.10.11)

1986 yılından 1994 yılına kadar sabit tutulan oranda değişiklik 4629 sayılı Bazı Kanunların Tasfiyesi Hakkında Kanunla yapılmıştır. 21.02.2001 tarihli bu kanunla 2002 yılından itibaren geçerli olacak oran %9,25'den %6'ya indirilmiştir. Belediyelere verilen %6'lık pay aylık olarak hesaplanıp ve tahsil edilen ayı takip eden ay sonuna

kadar İçişleri Bakanlığı emrinde ayrı ayrı hesaplara kayıt olunmak üzere İller Bankası hesabına yatırılmaktadır (4629, m. 1).

Yapılan oran düşüklüğü 4969 sayılı kanunla devam ettirilmiştir. 31.07.2003 tarihli Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda oran 2003 yılı sonuna kadar %5'e çekilmiştir (4969 sayılı kanun, m. 6).

Belediyelere ilişkin 2008 yılına kadar yapılan düzenlemelerin çoğu organları, görev ve yetkileri ve statülerine yönelik olmuştur. Uzun yıllar finansmana dair olan 2380 sayılı kanun yerini İl özel idarelerine ve belediyelere pay verilmesi hakkındaki 5779 sayılı kanuna bırakmıştır (Sezgin, 2008: 72).

İl özel idarelerine ve belediyelere pay verilmesi hakkındaki 5779 sayılı kanunun 2.maddesine göre belediyelere genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden pay verilir. Pay, genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamından, vergi iadeleri düşüldükten sonra kalan net tutar üzerinden hesaplanmaktadır (5779, m. 2).

Genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere ayrılan paylar Maliye Bakanlığı tarafından aylık olarak hesaplanır. Genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamının %2,85'i Büyükşehir dışındaki belediyelere ayrılır. Genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere ayrılan payların dağıtımına esas belediye nüfusları, her yılın ocak ayından geçerli olmak üzere İçişleri Bakanlığı tarafından Türkiye İstatistik Kurumundan alınmak suretiyle İller Bankası ve Maliye Bakanlığına bildirilir (5779, m. 2).

Maliye Bakanlığı bu payı, Büyükşehir belediyeleri dışındaki belediyelere aktarılmak üzere tahsil edilen ayı takip eden ayın sonuna kadar İller Bankasına aktarmaktadır. İller Bankası belediye paylarını müteakip ayın en geç onuncu günü mesai saati sonuna kadar ilgili belediye idarelerinin hesaplarına göndermekle yükümlüdür. Bu payları kanunda belirtilen süre içerisinde ilgili idareye yatırmayan sorumlular hakkında beş maaşa kadar aylıktan kesme cezası uygulanmaktadır (5779, m. 3).

Belirtilen orana göre (%2,85) ayrılan payın %80'lik kısmı belediyelerin TUİK' den aldığı nüfus rakamlarına göre, %20'lik kısmı da gelişmişlik endeksine göre İller Bankası tarafından belediyelere dağıtılmaktadır. Gelişmişlik endeksine göre ilçeler gelişmişlik katsayılarına göre en az gelişmiş ilçeden en çok gelişmiş ilçeye doğru ve eşit sayıda ilçeyi içeren 5 gruba ayrılır. Belirlenen miktarın %23'ü birinci gruba, %21'i

ikinci gruba, %20'si üçüncü gruba, %19'u dördüncü gruba ve %17'si beşinci gruba tahsis edilir (5779, m. 5). Çalışmada yer alan Denizli Belediyesi beşinci grupta, Kütahya Belediyesi ise üçüncü grupta yer almaktadır.

5779 sayılı kanunun 6. maddesinde denkleştirme ödeneğine yer verilmiştir. Buna göre; kesinleşmiş en son genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamının binde biri Maliye Bakanlığı bütçesine denkleştirme ödeneği altında konulur. Maliye Bakanlığı bu ödeneğin %60' ını nüfusu 5.000'e kadar olan belediyelere, %40' ını nüfusu 5.001-9.999 arasında olan belediyelere aktarması için İller Bankası hesabına mart ve temmuz ayları olmak üzere iki eşit taksit halinde aktarır (5779, m. 6).

Tablo 2.21: İller Bankasına Aktarılan Belediye Paylarının Yıllara Göre Miktarları (BİN TL)

YILLAR	Aktarılan Belediye Payları	Yıl İçinde Dağıtılan	Ertesi Yıla Devir Ora
1948-2002	7.790.701,00	7.457.351	333.350
2003	2.920.323	2.970.453	283.220
2004	4.496.119	4.237.926	541.413
2005	5.287.598	5.261.485	567.527
2006	6.247.598	6.171.950	643.174
2007	7.048.162	6.885.751	805.586
2008	8.368.934	8.331.671	842.849
2009	8.854.892	8.890.731	807.010
2010	11.271.002	10.892.290	1.185.722
2011	13.242.202	13.037.973	1.389.951
TOPLAM	75.527.531,00	74.137.581	

aynak: İller Bankası Faaliyet Raporu(2011)

2.2.3. Borçlanma Gelirleri

Batı ülkeleri yerel yönetimlerinde uzun yıllardır finansman aracı olarak kullanılan borçlanmanın gelirinin Türkiye'de gündeme gelmesi 1980'li yıllara rastlamaktadır. Bu yıllarda gündemde olmasının nedeni; belediye sayılarındaki artışın genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere düşen payı azaltması sonucu gelirlerin yapılan harcamaları karşılayamaması durumudur (Falay, 1997: 55).

Borçlanma gelirleri; öz gelirler ve merkezden yapılan transfer gelirlerinden sonra üçüncü gelir kaleminde yer almaktadır. Belediyelerin diğer gelirlerinde görülen süreklilik ve düzen borçlanma gelirlerinde yoktur. Olağan ve Olağanüstü gelirler olarak ikiye ayrıldığında herhangi bir düzeni olmadığından olağanüstü gelir olarak

tanımlanmaktadır. Bunun yanı sıra borçlanma geliri geri ödenmesi söz konusu olduğundan diğer gelir kalemlerinden farklılık göstermektedir. Geri ödemesi borç faizi ile birlikte yapılmaktadır ve bu faiz genelde vergi gelirlerinden karşılandığı için geciktirilmiş vergi geliri olarak da isimlendirilebilmektedir. Borçlanma gelirlerinin yatırım harcamaları ve belirli projelerde kullanılması ilk iki gelir kaleminden farklı kılan diğer bir unsurdur (Güler, 1997: 23).

Belediyelerin borçlanmasında temel üç neden bulunmaktadır. Bunlar; yerel gelir ve merkezden aktarılan gelir kaynaklarıyla kapatılamayan bütçe açıklarını kapatmak, altyapı yatırımları gibi uzun dönem sermaye yatırımı isteyen projeleri finanse etmek ve gelir ve giderlerde mevsimlik ve konjonktürel dalgalanmaları yumuşatmaktır (Acartürk ve Çakmak, 2005: 372). Bunların dışında belediyelerin öz gelirlerini arttıramaması (Pençe, 2008: 6), yönetim hataları ve belediye sayılarındaki artış durumu da borçlanma sebepleri arasında bulunmaktadır (Kırbaş, 2010: 30-31).

Borçlanmanın ana nedeni olarak gelir ve gider dengesizliği görülmektedir.. Kırsal kesimden kente yönelik göç kent nüfusunu arttırmaktadır. Göç beraberinde kentin plansız yapılması ve çarpık yapılaşmasını getirmektedir. Bunun sonucunda altyapı hizmet maliyetleri artmakta ve belde gelirleri belirlenip toplanamaması durumunda ortaya çıkan gelir yetersizliği belediyeyi borçlanmaya itmektedir (Falay, 1995: 1). Gelir ve gider dengesizliğinin temel nedeni ise belediyelerin gelir kaynaklarının sağlam nitelikte olmayışı ve kendi gelirlerini yasa çıkartma yoluyla arttırma imkanları olmayışıdır (Şataf vd, 2006: 29).

1980 yıllara kadar borçlanma kaynakları ulusal kamu kredileri olmuştur. 1980'li yıllarda başlayan küreselleşme sürecinde Türkiye'deki belediyeler de yapısal dönüşümlere uğramış (Doğanyığıt, 2001: 2) borç kaynaklarının yapısında radikal bir değişiklik gerçekleşmiştir. 1986 yılına kadar borçların hemen hemen tamamı kamu kaynaklı kredilerden oluşmaktayken yerli ticari banka kredileri kullanımı gündeme gelmiş (Güler, 1997: 64) ve bu tarihten sonrasında yerli ticari bankaların yanı sıra dış krediler de çeşitlilik yaratmıştır(Aydınlı, 2003: 79).

Türkiye'de yerel yönetimlerin borçlanmasına imkan tanınmış fakat tamamen serbest bırakılmamıştır. Merkezi yönetim yerel yönetimlerin borçlanmalarında kontrol merci olmuş ve kanunlarla düzenlenmiş bazı kurallar koyma zorunluluğu getirmiştir.

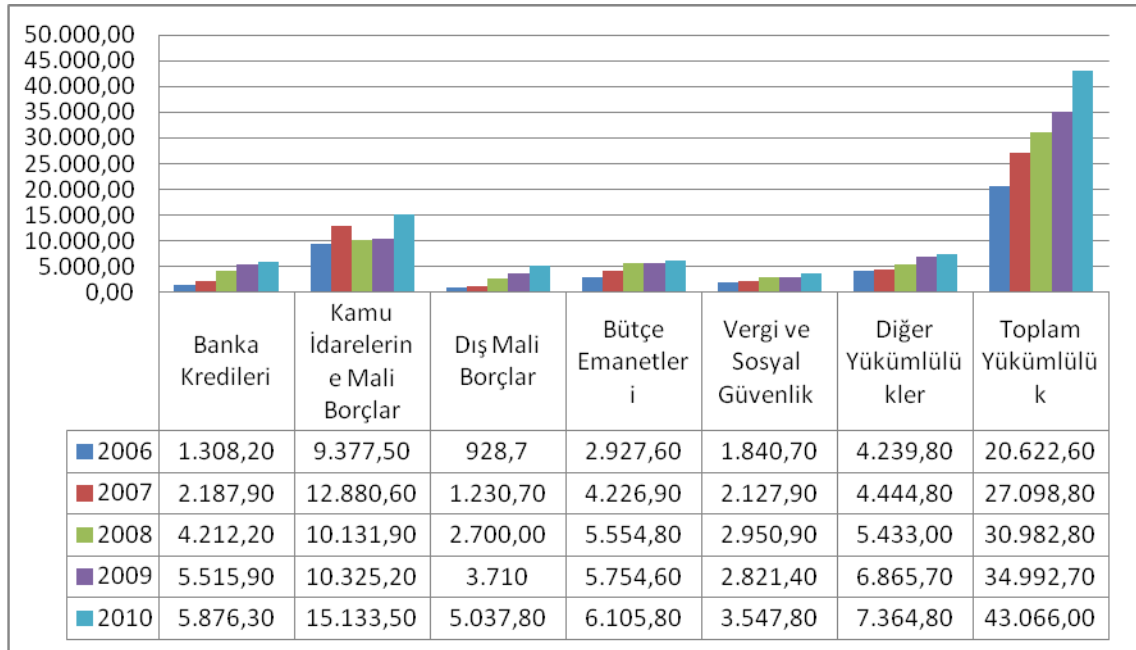
Özellikle yerel yönetimlerin dış borçlanmaları durumunda denetimlerini yoğunlaştırmıştır (Karpuz, 2008: 42).

Belediyelerin borçlanmasına ilişkin esas ve usuller 5393 sayılı Belediye Kanununun 68. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre belediyeler görev ve hizmetlerinin gerektirdiği giderleri karşılamak amacıyla aşağıdaki esaslar çerçevesinde borçlanma yapabilir ve tahvil ihraç edebilir;

- Dış borçlanma, 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde sadece belediyenin yatırım programında yer alan projelerinin finansmanı amacıyla yapılabilir.
- İller Bankasından yatırım kredisi ve nakit kredi kullanan belediye, ödeme planını bu bankaya sunmak zorundadır.
- Tahvil ihracı, yatırım programında yer alan projelerin finansmanı için ilgili mevzuat hükümleri uyarınca yapılır.
- (d) Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin %50'sinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin, faiz dahil iç ve dış borç stok tutarı, en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla arttırılan miktarını aşamaz.
- Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin %50'sinden fazlasına sahip oldukları şirketler, en son kesinleşmiş bütçe gelirlerinin, 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla arttırılan miktarının yıl içinde toplam %10'unu geçmeyen iç borçlanmayı belediye meclisinin kararı; %10'unu geçen iç borçlanma için ise meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve İçişleri Bakanlığının onayı ile yapabilir.
- Belediyelerin ileri teknoloji ve büyük tutarda maddi kaynak gerektiren alt yapı yatırımlarında DPT Müsteşarlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca kabul edilen projeleri için yapılacak borçlanmalarda (d) bendindeki miktar dikkate alınmamakta ve dış kaynak gerektiren projelerde Hazine Müsteşarlığının görüşü alınmaktadır.
- Yukarıda belirtilen usul ve esaslara aykırı olarak borçlanan belediye yetkilileri hakkında, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmeyen durumlarda

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun görevi kötüye kullanmaya ilişkin hükümleri uygulanır.

- Belediye, varlık ve yükümlülüklerinin ayrıntılı bir şekilde yer aldığı mali tablolarını üçer aylık dönemler halinde İçişleri Bakanlığına, Maliye Bakanlığına, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına ve Hazine Müsteşarlığına gönderir.

Şekil 2.1: Belediyelerin Borç Dağılımları (2006-2010) (**Kaynak:** MİGM, Mahalli İdareler 2010 Genel Faaliyet Raporu, s. 124,)

2.2.3.1. İç Borçlanma

Belediyeler para ve sermaye piyasaları ve gerçek veya tüzel kişilerden borç almaktayken (Çoker, 1986: 216) başvurdukları iç borçlanma kaynakları; tahvil çıkararak borçlanma, iller bankasından borçlanma, diğer belediyelerden borçlanma ve diğer kurum ve kuruluşlardan borçlanma şeklindedir (Kırbaş, 2010: 37).

Dış borçlanma sadece belediyenin yatırım programında yer alan projelerinin finansmanı amacıyla yapılabilirken, iç borçlanma cari ve yatırım harcamalarının finansmanı için yapılabilmektedir (Ortak, 2011: 176).

Belediyeler, 5393 sayılı Belediye Kanununa göre yıl içinde alınacak iç borçlanmada yeniden değerlendirme oranıyla bulunacak bütçe gelirinin %10'unu geçen

borçlanmalarda belediye meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararıyla ve İçişleri Bakanlığı'nın onayı ile yapabilirken bütçe gelirinin %10'unu aşmayan durumlarda ise yalnızca belediye meclis kararıyla yapabilmektedir.

➤ **Tahvil Çıkararak Borçlanma;** Belediyelerce yapılacak tahvil ihracı, 5393 sayılı Belediye Kanununun 68/c maddesinde yatırım programında yer alan projelerin finansmanı için ilgili mevzuat hükümleri uyarınca yapılacağı şeklinde düzenlenmiştir. Ayrıca 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 4. maddesi ile belediyeler ve bağlı kuruluşları yapacakları tahvil ihracı için Hazine Müsteşarlığının iznine tabi olmuştur.

➤ **İller Bankasından Borçlanma;** Belediyeler Bankası, 1945 yılında yürürlüğe giren 13.06.1945 tarih 4759 sayılı kanunla tüzel kişiliğe sahip olan özel hukuk hükümlerine bağlı olan iller bankasına dönüştürülmüştür (Tortop, 1991: 301). İller bankasının amacı 6107 sayılı İller Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanunun 3. maddesinde il özel idareleri, belediyeler ve bağlı kuruluşları ile mahalli idare birliklerinin finansman ihtiyacını karşılamak olarak belirtilmiştir. İller bankası bu amacını karşılamak üzere belediyelere kısa ve uzun vadeli krediler sağlamaktadır (Güngör, 2011: 11). İller bankası yönetim kurulu; kredi açılmasına, kredi temin edilmesine ve kullanılmasına, kredilerden doğacak alacakların faiz oranlarını belirleyerek yeniden yapılandırmaya yetkilidir (6107, m. 8). 01.01.2004 tarihinde yürürlüğe giren İller Bankası Kanunu Uygulama Yönetmeliği ile belediyelere verilen kredilerde bir takım değişikliğe gidilmiştir. Bunlar; kısa vadeli kredilerin vadesinin 12 aya kadar uzatılması, banka yatırım programında bulunan işler için verilen uzun vadeli kredilerin süresinin 5 yıldan 10 yıla yükseltilmesi, piyasa faiz oranlarındaki değişimlerin kısa ve uzun vadeli kredilere yansıtılabileceği esnek yapılı bir sistem oluşturulması şeklindedir (İşleyen, 2011: 50). Belediyeler, iller bankasından yatırım kredisinin yanı sıra nakit kredisi de kullanabilmektedir. Kullanacakları krediye ilişkin geri ödeme planını iller bankasına sunmak zorundadırlar. İller bankası kendisine sunulan geri ödeme planını yetersiz gördüğü takdirde kredi talebini reddetmeye hakkı bulunmaktadır (Karpuz, 2008: 48).

➤ **Diğer Belediyelerden Borçlanma:** 5393 sayılı Belediye Kanununda belediyelerin birbirlerinden borçlanmasına dair herhangi bir kısıtlayıcı düzenleme bulunmamaktadır. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 27. Maddesine göre;

Büyükşehir belediyesi ile bağlı kuruluşları, belediye başkanının onayı ile birbirlerinin nakit ihtiyacını karşılayabilir, bu şekilde ödünç vermelerde faiz uygulanmaz. Büyükşehir belediyeleri, ilçe ve alt kademe belediyelerine mali ve aynı yardımda da bulunabilirler. Bu düzenleme büyükşehir belediyeleri arasında olsa bile iki belediye arasındaki borçlanmalara hukuki dayanak oluşturmaktadır (Güdük, 2007: 144).

➤ **Diğer Kurum ve Kuruluşlardan Borçlanma:** Belediyeler 5393 sayılı Belediye Kanununun 68. Maddesinde yer alan şartlara uymak suretiyle kamu kurum ve kuruluşlarından ve özel ticari bankalardan borçlanabilmektedir. Belediyelerin görev ve hizmetlerini yerine getirmesi amacıyla diğer kurum ve kuruluşlardan yapmış olduğu borçlanma genellikle kısa vadeli yapılan borçlanmadır (Atar, 2010: 138). Belediyeler özel kişilerden de borçlanabilmektedir. 5393 sayılı Belediye Kanununda yer alan düzenlemelere bakıldığında belediyeye ait hizmetlerin yerine getirilmesi şartı ile belediyelerin borç alma ve borç vermelerine izin verilmiş olup yapılacak olan hizmeti gerçekleştirmek suretiyle meclis kararı ile özel kişilerden borç alabilmektedirler (Dönmez, 2002: 32).

2.2.3.2. Dış Borçlanma

Belediyeler merkezi yönetimin denetiminde dış piyasalardan borçlanabilmektedir. Genelde altyapı ihtiyaçlarının büyük maliyetler getirdiği ve buna karşın devletin kaynak sıkıntısı yaşadığı durumlarda başvurulmaktadır (Güler, 1997: 30). Ülkenin iç borçlanmaya elverişli olmaması durumunda belediyeler dış finansmana yönelmektedir. Bunların yanı sıra; yerli bankaların kredi faizlerinin dış kredilerden fazla olması durumu da belediyeleri dış borçlanmaya iten nedenlerdendir (Falay, 1997: 7).

4749 Sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun hükümlerine göre dış borçlanma sadece belediyenin yatırım programında yer alan projelerin finansmanı amacıyla yapılabilir. Aynı kanunun 7. Maddesine göre dış borçlanmada belediye meclisi kararı alındıktan sonra hazine müsteşarlığının izin ve onayı alınacaktır. Bu kanun belediye dış borçlanmasını hazine garantisi olup olmaması durumuna göre ikiye ayırmaktadır.

Tablo 2.22: Borçlanmada Yetki

İç Borçlanma		Dış Borçlanma
%10'u geçmeyen borçlanmalarda	%10'u geçen borçlanmalarda	Meclis Kararı
Meclis kararı	Meclis üye tam sayısının salt çoğunluğu	Hazine Müsteşarlığının İzni
	İçişleri Bakanlığının onayı	

Kaynak: Dönmez,2010: 83.

➤ **Hazine Garantili Dış Borçlanma:** Hazine garantili dış borçlanmaya başvuracak olan belediye, hazırladığı projesi ile hazine müsteşarlığına başvurur. 21.07.2001 tarihli Yıllık Yatırım Programında Yer Alan Projelere Dış Finansman Sağlanmasına İlişkin Esas ve Usullere Dair Tebliğe göre proje DPT Müsteşarlığına görüşü alınmak üzere sunulur. Alınan görüşten sonra Hazine müsteşarlığı gerekli kontrolleri yapar ve sonucunda borçlanmayı kabul ya da reddeder (Hazine Garantileri Verilmesi, İzlenmesi ve Raporlanmasına İlişkin Esas ve Usullere Dair Yönetmelik).

➤ **Hazine Garantisi olmayan Dış Borçlanma:** Hazine garantisiz dış borçlanma 12.04.2002 tarih 24724 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan "Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Hazine Garantisi Olmaksızın Temin Edilen Kredilere İzin Verilmesi ve İzlenmesi Esas ve Usullerine İlişkin Yönetmelik" de düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre belediyeler yatırım programlarında yer alan projeleriyle hazineye başvurmakta, DPT'nin uygun görüşü alınmakta hazine tarafından değerlendirilmektedir.

2.2.4. Devlet Yardım ve Bağışları

Temelde belediyelerin finansman açıklarını kapatmasına yardımcı olmak amacıyla (Yalçındağ, 1993: 49) belediyelere merkezi idare tarafından düzensiz ve yetersiz miktarlarda yardımlar yapılmaktadır (Kalabalık, 2005: 579). Devletin belediyelere yardım yapmasının ardında bir takım düşünceler vardır. Bunlar (Yeter, 1999: 2) ;

- Belediyelerin kamu yararını ilgilendiren giderlerine katkı sağlamak
- Belediyeler tarafından gerçekleştirilmesi düşünülen ve merkezi idarenin uygun gördüğü bazı hizmet ve yatırımları gerçekleştirme

- Belediyeler arası gelir ve kaynak dağılımındaki adaletsizliği azaltıp, mevcut olan farklılıkları giderme
- Merkezi idarenin müdahalesi sonucunda meydana gelen gelir azalmalarının telafi edilmeye çalışılması şeklindedir.

Belediyelere yapılan devlet yardım ve bağışları merkezi yönetime dahil kurum ve kuruluşların bütçelerine konulan ödeneklerden veya yasayla kurulmuş fonlardan karşılanmaktadır (Ulusoy ve Akdemir, 2007: 238). Yardımlar yapılırken bir takım kriterler göz önünde bulundurulmaktadır. Bunlar; nüfus, kalkınmışlık derecesi, hizmetlerin önceliği, turistik yöre olup olmaması ve merkeze hükümete olan yakınlığı şeklindedir (Sakınç, 2000: 122). Devlet yardımları genel ve özel amaçlı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

➤ **Genel amaçlı yardımlar:** Merkezi idare tarafından nereye ve nasıl harcanacağına dair şart ve sınırlama konulmadan yalnızca belediyelerin mali yapılarını güçlendirmelerini sağlamak amacıyla yapılan yardımlardır (Bülbül, 2001: 45). Genel amaçlı yardımlar devamlı nitelikte bir gelir kaynağı olmaması, verilmesi merkezi idarenin takdirine bağlı olması ve bütçeye konulan ödenekle bağlantılı olması özelliğiyle genel bütçe vergi gelirlerinden farklılık göstermektedir (Ulusoy ve Akdemir, 2007: 239).

➤ **Özel amaçlı yardımlar:** Belirli bir hizmetin gerçekleştirilmesi veya belirli bir yatırımın gerçekleştirilmesine yönelik tesis yapımı için sadece bu amaca yönelik harcanma şartıyla merkezi idare tarafından yapılan yardımlardır.

2002 yılından itibaren bakanlık bütçelerine Mahalli İdarelere Yardım Ödeneği isminde ödenekler konulmuştur. Bakanlık bütçelerindeki ödeneklerden yapılan yardımlar aşağıdaki şekildedir (Güzeler, 2008: 82):

- İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca yapılan
- Kültür Bakanlığınca yapılan
- Turizm Bakanlığınca yapılan
- Spordan Sorumlu Devlet Bakanlığınca yapılan

- Çevre Bakanlığı, Toplu Konut İdaresi ve DPT tarafından yapılan yardımlar.

Belediyelerin aldığı bağış ve yardımlar;

- Dünya Bankası ve Avrupa Birliği gibi yurtdışı kurumlarından alınan bağış ve yardımlar

- Merkezi idare bütçesine dahil idarelerden alınan bağış ve yardımlar

- Diğer idarelerden alınan bağış ve yardımlar

- Kurum ve kişilerden alınan bağış ve yardımlar

- Proje karşılığı alınan bağış ve yardımlar şeklindedir

Tablo 2.23: Belediyelerin Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler (BİN TL)

Türü	2009			2010		
	Alınan Bağış ve Özel Yardımlar ile Özel Gelirler	Toplam Gelir	%	Alınan Bağış ve Özel Yardımlar ile Özel Gelirler	Toplam Gelir	%
İl Belediyeleri	41.877	2.917.161	1,44	51.810	3.872.328	1,34
İlçe ve Belde Belediyeleri	295.251	12.592.506	2,34	334.174	17.039.424	1,96
Toplam	337.128	15.509.667	4,6	385.984	20.911.752	5,4

Kaynak: MİGM, Genel Faaliyet Raporu 2010: 109.

Tablo 2.29’da görüldüğü gibi belediyelerin Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler il belediyeleri için 2009 yılında toplam gelir içindeki pay il belediyeleri için %1.44 iken 2010 yılında %1.34’e düşmüştür. Bu oranlama ilçe ve belde belediyeleri için 2009’da %2,34 iken 2010 yılında %1,96’ya düşmüştür. Alınan bağış ve özel yardımlar ile özel gelirlerin toplam gelir içerisindeki payı 2010 yılında artış göstermiş olmakla birlikte 2009 yılında 337128 TL olan gelirler, 2010 yılında 385984 TL’ye yükselmiştir.

2.2.5. Diğer Gelirler

Belediyenin diğer gelir kalemleri aşağıdaki şekildedir (5393, m. 59) ;

- Faiz ve Cezalar gelirleri

- Belediyeye ait taşınır veya taşınmaz mallardan elde edilen gelirler

- Belediye teşebbüs gelirleri

- Müze giriş ücretleri ve madenlerden alınan paylar.

2.2.5.1. Para Cezaları

Belediyeler, sınırları içerisinde yaşayan belde halkının sağlığını ve esenliğini korumak, kamu düzenini ve asayişini sağlamak amacıyla kanunlarca kendisine tanınmış olan yetkileri kullanarak gerekli yasalar koymaya ve bu yasaları ihlal edenlere ceza kesme yetkisine sahiptir (Çoker, 1999: 54).

Para cezaları; vergi ve diğer para cezaları olmak üzere iki şekildedir (Başsoy, Pirlar ve Gürsoy, 2000: 106).

2.2.5.2. Teşebbüs Gelirleri

Belediyeler, 2464 sayılı belediye gelirleri yasasının 97. Maddesindeki ifadeye göre harç veya katılma payı konusu yapılmamış ve ilgililerin isteğine bağlı olarak yerine getirilecek her türlü hizmetler için belediye meclisleri tarafından düzenlenecek tarifelere göre ücret almaya yetkilidir. Kar amaçlı olmayan, maliyetlerin karşılanması ve etkin bir hizmet sunumu gerektiren bu teşebbüslere sağlık, sosyal ve kültürel merkez hizmetleri ve bazı ticari faaliyetlerden elde edilen gelirler örnek verilebilmektedir (Bilgiç, 1998: 431).

2.2.5.3. Emlak Gelirleri

5393 sayılı belediye kanununun 59. Maddesi d bendinde ifade edildiği üzere belediyelerin sahip oldukları gayrimenkullerin satılması, kiralanması yoluyla elde ettikleri gelirlerdir.

2.2.5.4. Müze Giriş Ücretlerinden Pay Alınması

TBMM'ye bağlı milli saraylar hariç, belediye ve mücavir alan sınırlarında gerçek veya tüzel kişilerce işletilen her türlü müzelerin giriş ücretlerinin %5'i belediye payı olarak ayrılmaktadır. Belediyenin payı tahsilini takip eden ayın 15. Günü akşamına kadar müzenin bulunduğu yer belediyesine ödenir (2464, mükerrer madde 97).

2.2.5.5. Madenlerden Pay Alınması

Belediye sınırları ve mücavir alanlar içerisinde faaliyet gösteren maden işletmelerince 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 14. Maddesinde yer alan paylara ilaveten

yıllık satış tutarının % 0,2'si belediyelere verilecek pay olarak ayrılmaktadır (2464, mükerrer madde 97).

Tablo 2.24: Belediye Türlerine Göre Faizler, Paylar ,Cezalar ve Toplam Gelirler (2009–2010) (BİN TL)

Türü	2009			2010		
	Faizler, Paylar ve Cezalar	Toplam Gelir	%	Faizler, Paylar ve Cezalar	Toplam Gelir	%
İl Belediyeleri	1.507.771	2.917.161	51,69	2.038.648	3.872.328	52,65
İlçe ve Belde Belediyeleri	6.724.430	12.592.506	53,40	8.363.000	17.039.424	49,08
Toplam	8.232.201	15.509.667	53,08	10.401.648	20.911.752	49,74

Kaynak: MİGM, Genel Faaliyet Raporu 2010: 112.

Tablo 2.30.'da toplam gelir içerisinde faizler, paylar ve cezaların miktarı ve oranı verilmiştir. Buna göre 2009 yılında faizler, paylar ve cezalar il belediyelerinde 1.507.771 TL ile toplam gelir içerisinde %51,69'luk bir paya sahiptir. 2010 yılında bu oran %52,65'e yükselmiştir. 2009 yılında ilçe ve belde belediyelerinde ilgili gelir kaleminin miktarı 6.724.430 TL iken 2010 yılında 17.039.424 TL' ye düşmüştür. Toplama bakıldığında ise rakamlar 2009 yılında 15.509.667 TL ile toplam gelirler içerisinde %53,08 olurken, durum 2010 yılında 20.911.752 TL ile bu pay %49,74 düzeyinde kalmıştır.

2.3. BELEDİYE GİDERLERİ

Belediye giderleri belediyelerin üstlendiği görevleri yerine getirmek üzere yaptığı harcamalar ve bu görevleri yerine getiren teşkilat ve personeline belediye bütçesi ile verilen yetki sınırı içinde harcadığı miktarları ifade etmektedir (Dönmez ve Özyardımcı, 2006: 529). 5393 sayılı Belediye kanununun 60. Maddesinde belediye gelirleri aşağıdaki şekilde sıralanmıştır;

- Belediye binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerinin temini yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler
- Belediyenin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler
- Her türlü alt yapı yapım, bakım, onarım giderleri
- Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler

- Belediye zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer görev ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılacak giderler
- Belediyenin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve katıldığı birliklerle ilgili ortaklık payı ve üyelik aidatı giderleri
- Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakımına ilişkin giderler
- Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ile sigorta giderleri
- Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özörlölere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar
- Dava takip ve icra giderleri
- Temsil, tören ağırlama ve tanıtım giderleri
- Avukatlık, danışmanlık ve denetim hizmetleri karşılığı yapılacak ödemeler
- Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve proje giderleri
- Sosyo- kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler
- Belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri
- Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler
- Şartlı bağışlarla ilgili yapılacak harcamalar
- İmar düzenleme giderleri
- Her türlü proje giderleri

Tablo 2.25: 2011 Yılı Büyükşehir Dışındaki İl Belediyeleri Harcamaları (BİN TL)

HARCAMALAR	Ocak-Mart	Ocak-Haziran	Ocak-Eylül
Personel Giderleri	259.989	528.495	821.043
Sosyal Güv. Kur. Devlet Primi	46.785	98.394	151.062
Mal ve Hizmet Alımları	326.812	834.533	1.382.733
Faiz Harcamaları	22.302	51.563	73.476
Cari Transferler	27.762	60.393	92.909
Sermaye Giderleri	141.403	435.465	812.246
Sermaye Transferleri	5.905	21.302	22.972
Borç Verme	40	5.297	6.016
TOPLAM	830.998	2.035.442	3.362.457

Kaynak: <https://portal.muhasibat.gov.tr> (03.04.2012).

Yukarıdaki tabloda da göröldüğü gibi 2011 Yılı Büyükşehir Dışındaki İl Belediyeleri Harcamalarından en büyük miktar Ocak-Eylül döneminde 1.382.733 ile mal

ve hizmet alımları ve 821.043 ile personel giderleridir. En düşük miktar ise 5.297 ile borç verme ve sermaye transferleridir. Ayrıca Ocak-Eylül dönemindeki toplam harcamalar ise 3.362.457'dir.

Tablo 2.26: 2011 Yılı İlçe ve Belde Belediyeleri Harcamaları (BİN TL)

HARCAMALAR	Ocak-Mart	Ocak-Haziran	Ocak-Eylül
Personel Giderleri	1.124.427	2.345.985	3.625.356
Sosyal Güv. Kur. Devlet Primi	188.138	394.662	605.335
Mal ve Hizmet Alımları	1.547.618	3.805.689	6.253.686
Faiz Harcamaları	63.876	155.274	217.839
Cari Transferler	194.227	379.425	568.905
Sermaye Giderleri	606.721	1.656.855	2.977.932
Sermaye Transferleri	9.693	37.266	53.371
Borç Verme	6.040	9.323	15.247
TOPLAM	3.740.740	8.784.479	14.317.671

Kaynak: <https://portal.muhasabat.gov.tr> (03.04.2012).

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi 2011 Yılı İlçe ve Belde Belediyeleri harcamalarından en büyük miktar Ocak-Eylül döneminde 6.253.656 TL ile mal ve hizmet alımları ve 3.625.356 ile personel giderleridir. En düşük miktar ise 15.247 TL ile borç verme ve 53.371 sermaye transferleridir. Ayrıca Ocak-Eylül dönemindeki toplam harcamalar ise 14.317.671'dir.

Tablo 2.27: 2011 Yılı Büyükşehir Dışındaki İl Belediyeleri Bütçe Dengesi (BİN TL)

GELİRLER	Ocak-Mart	Ocak-Haziran	Ocak-Eylül
Vergi Gelirleri	111.069	322.289	434.977
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	260.510	558.176	891.251
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	21.924	38.193	70.719
Faizler, Paylar ve Cezalar	546.273	1.110.597	1.721.600
Sermaye Gelirleri	28.047	74.072	115.359
Alacaklardan Tahsilatlar	0	0	0
TOPLAM	967.823	2.103.327	3.233.906
HARCAMALAR	Ocak-Mart	Ocak-Haziran	Ocak-Eylül
Personel Giderleri	259.989	528.495	821.043
Sosyal Güv. Kur. Devlet Primi	46.785	98.394	151.062
Mal ve Hizmet Alımları	326.812	834.533	1.382.733
Faiz Harcamaları	22.302	51.563	73.476
Cari Transferler	27.762	60.393	92.909
Sermaye Giderleri	141.403	435.465	812.246
Sermaye Transferleri	5.905	21.302	22.972
Borç Verme	40	5.297	6.016
TOPLAM	830.998	2.035.442	3.362.457
BÜTÇE DENGESİ	136.825	67.885	-128.551

Kaynak: <https://portal.muhasabat.gov.tr> (03.04.2012).

2011 yılı büyükşehir dışındaki il belediyeleribütçe dengesinde gelirler içerisindeki en büyük payı faizler, paylar ve cezalar oluşturmaktadır. Gelir kalemleri

içerisinde 1.721.600 TL’lik kısım faizler, paylar ve cezalara ve 434.977 TL’si ise vergi gelirlerine aittir. Toplam gelirler Ocak-Eylül dönemi için 3.233.906 TL’dir.

2011 yılı büyükşehir dışındaki il belediyeleribütçe dengesinde giderler içerisindeki en büyük paya 1.382.733 TL ile mal ve hizmet alımları sahiptir. Bununla birlikte personel giderleri, sermaye giderleri ve diğer giderlerle birlikte toplam gider 3.362.457’dir. Ocak-Eylül dönemi içerisinde topla Gelirler toplam giderlerden fazla olmaktadır. Aradaki bu 128.551TL’lik fark bütçe fazlasını ifade etmektedir.

Tablo 2.28: 2011 Yılı İlçe ve Belde Belediyeleri Bütçe Dengesi (BİN TL)

GELİRLER	Ocak-Mart	Ocak-Haziran	Ocak-Eylül
Vergi Gelirleri	898.250	3.307.401	4.228.262
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	539.032	1.236.469	1.999.807
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	81.240	174.765	286.687
Faizler, Paylar ve Cezalar	2.274.381	4.619.956	7.139.332
Sermaye Gelirleri	211.869	536.330	878.731
Alacaklardan Tahsilatlar	5	216	503
TOPLAM	4.004.777	9.875.137	14.533.322
HARCAMALAR	Ocak-Mart	Ocak-Haziran	Ocak-Eylül
Personel Giderleri	1.124.427	2.345.985	3.625.356
Sosyal Güv. Kur. Devlet Primi	188.138	394.662	605.335
Mal ve Hizmet Alımları	1.547.618	3.805.689	6.253.686
Faiz Harcamaları	63.876	155.274	217.839
Cari Transferler	194.227	379.425	568.905
Sermaye Giderleri	606.721	1.656.855	2.977.932
Sermaye Transferleri	9.693	37.266	53.371
Borç Verme	6.040	9.323	15.247
TOPLAM	3.740.740	8.784.479	14.317.671
BÜTÇE DENGESİ	264.037	1.090.658	215.651

Kaynak: <https://portal.muhasabat.gov.tr> (03.04.2012).

2011 yılı ilçe ve belde belediyeleri bütçe dengesinde gelirler içerisindeki en büyük paya faizler, paylar ve cezalar oluşturmaktadır. Gelir kalemleri içerisinde 7.139.332 TL’lik kısım faizler, paylar ve cezalara ve 4.228.262 TL’si ise vergi gelirlerine aittir. Toplam gelirler Ocak-Eylül dönemi için 14.533.322 TL’dir.

2011 yılı ilçe ve belde belediyeleri bütçe dengesinde giderler içerisindeki en büyük paya 6.253.686 TL ile mal ve hizmet alımları sahiptir. Bununla birlikte personel

giderleri, sermaye giderleri ve diğer giderlerle birlikte toplam gider 14.317.671'dir. Ocak-Eylül dönemi içerisinde topla Gelirler toplam giderlerden fazla olmaktadır. Aradaki bu 215.651 TL'lik fark bütçe fazlasını ifade etmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BELEDİYE BÜTÇELERİNDE ETKİNLİK: DENİZLİ BELEDİYESİ VE KÜTAHYA BELEDİYESİ KARŞILAŞTIRMASI

3.1. YEREL YÖNETİM MALİ YAPISINDA ETKİNLİK

Belediyeler coğrafi alanları üzerinde yaşayan insanların sosyo ekonomik ve kültürel gereksinimlerini karşılamakla yükümlüdürler (Üste, 2005: 53). Belediyeler yükümlülüklerini yerine getirebilmeleri için sahip oldukları olanaklar ihtiyaçları gerçekleştirebilecek nitelikte olmalıdır. Bu manada belediyeler sahip oldukları maddi olanakları genişletebildikleri ölçüde etkinliği sağlayabileceklerdir (Çelik vd. , 2008: 91).

Yerel yönetimlerin görev ve hizmet yükleri yıllar itibariyle artmış ve bu oranda kaynak tahsisinde artış yapılmamıştır. Bu yüzden kaynaklar verimli bir şekilde kullanılamamış hizmetlerin etkin yerine getirilmesi gerçekleşmemiştir (Urhan, 2008: 95).

Yerel yönetimlerde reform kapsamındaki 5393 sayılı Belediye Kanununda belediyelerin kuruluş şartlarında bir takım düzenlemelere gidilmiştir. Belediyenin kuruluş şartı olan 2 bin kişilik nüfus 5393 sayılı yeni belediye kanununda 5 bin kişiye çıkarılmıştır. Ölçeğin büyütülmesi ölçek ekonomisi ile ilgilidir. Düşük nüfusa sahip olan belediyelerde hizmet ve kişi başına düşen ortalama maliyetler nüfusu yüksek olan belediyelere göre yüksektir. Bu nedenle nüfus şartı yüksek tutulmuştur (Eryılmaz, 2008: 151-152).

Yerel yönetim mali yapılarında etkinlik kavramının, performans esaslı bütçeleme sisteminin 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanununun yürürlüğe girmesiyle etkin olarak kullanıldığı belirtilebilir. Etkinlik kavramı, performans göstergelerinden biridir. Bu sebeple etkinlik, amaçlar ile hedefler arasındaki ilişkiyi incelemektedir.

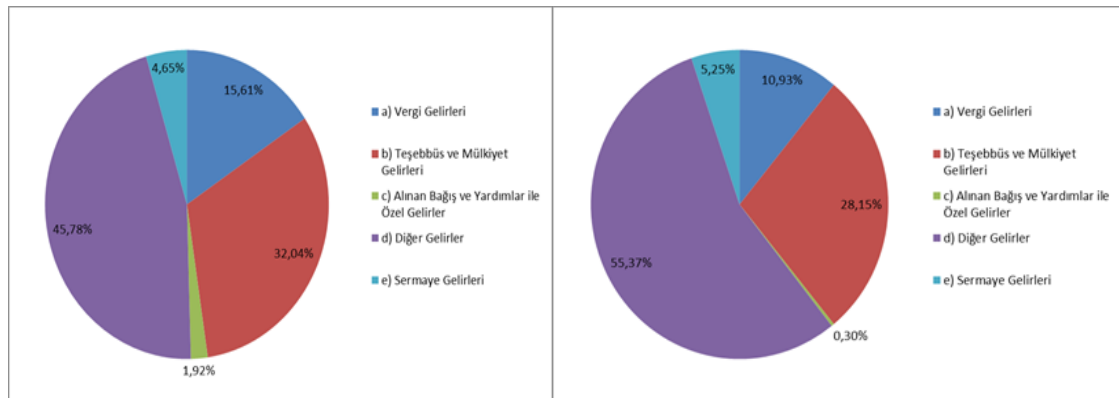
3.2. DENİZLİ BELEDİYESİ VE KÜTAHYA BELEDİYESİ GELİR BÜTÇESİ KARŞILAŞTIRMASI

2464 Sayılı belediye Kanununda yer alan başlıca gelir kalemleri; vergi gelirleri, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler, diğer gelirler ve sermaye gelirleri şeklindedir. Denizli ve Kütahya belediyelerinin gelir bütçelerinde yer alan son üç yıllık verilerle yapılan karşılaştırmalar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3.1: 2011 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın I Düzeyi İtibariyle Net Tahsilatı(TL)

2011 Yılı Bütçe Gelirleri ekonomik sınıflandırılmanın I düzeyi itibariyle net tahsilatı;	DENİZLİ	KÜTAHYA
a) Vergi Gelirleri	41.396.825,12	10.921.757,26
b) Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	84.985.393,88	28.143.026
c) Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	5.093.550,43	296.179,90
d) Diğer Gelirler	121.445.652,47	55.355.206,00
e) Sermaye Gelirleri	12.340.574,14	5.249.394,00
TOPLAM	265.234.996,04	99.965.563,16

Kaynak: 2011 Denizli ve Kütahya Belediyesi Kesin Hesap Kararları

Şekil 3.1: 2011 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gelir İçerisindeki Payı (2011 Denizli ve Kütahya Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

2011 yılı Vergi Gelirleri 41.396.825,12 TL'lik tutarıyla Denizli Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %15,61'lik paya sahip iken, 10.921.757,26 TL'lik tutarıyla Kütahya Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %10,93'lik bir paya sahip olmuştur.

2011 yılı Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri 84.985.393,88 TL'lik tutarıyla Denizli Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %32,04'luk paya sahip iken, 28.143.026 TL'lik tutarıyla Kütahya Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %28,15'lik bir paya sahip olmuştur.

2011 yılı Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirleri 5.093.550,43 TL'lik tutarıyla Denizli Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %1,92'lik paya sahipken, 296.179,90 TL'lik tutarıyla Kütahya Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %0,30'luk bir paya sahip olmuştur.

2011 yılı Diğer Gelirler 121.445.652,47 TL'lik tutarıyla Denizli Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %45,78'lik paya sahipken, 55.355.206,00 TL'lik tutarıyla Kütahya Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %55,37'lik bir paya sahip olmuştur.

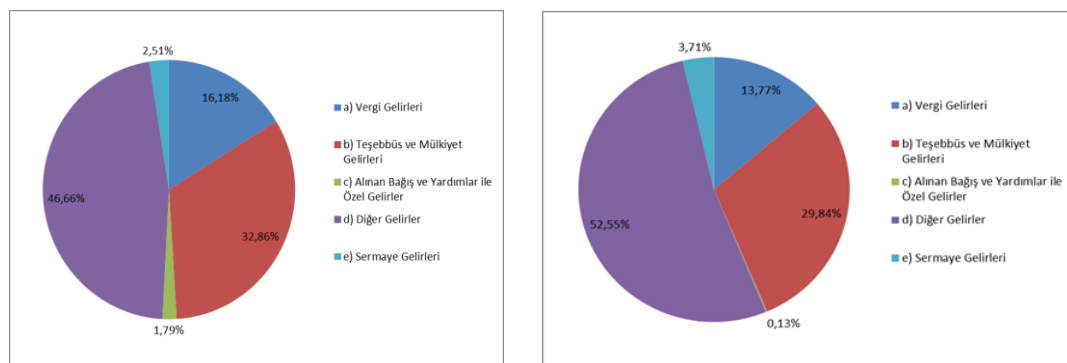
2011 yılı Sermaye Gelirleri 12.340.574,14 TL'lik tutarıyla Denizli Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %4,65'lik paya sahipken, 5.249.394,00 TL'lik tutarıyla Kütahya Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %5,25'lik bir paya sahip olmuştur.

Denizli ve Kütahya Belediyeleri'nde 2011 Yılı Gelir bütçesinde yer alan kalemlerden biri olan Diğer Gelirler kalemi diğer gelir kalemlerine göre yüksek oranda bulunmaktadır.

Tablo 3.2: 2010 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın I Düzeyi İtibariyle Net Tahsilatı(TL)

2010 Yılı Bütçe Gelirleri ekonomik sınıflandırılmanın I düzeyi itibariyle net tahsilat;	DENİZLİ	KÜTAHYA
a) Vergi Gelirleri	36.968.165,98	11.751.565,00
b) Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	75.083.481,92	25.459.797,00
c) Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	4.094.447,89	110.187,40
d) Diğer Gelirler	106.632.170,59	44.842.937,00
e) Sermaye Gelirleri	5.745.799,26	3.168.915,00
TOPLAM	228.524.065,64	85.333.401,40

Kaynak: 2010 Denizli ve Kütahya Belediyesi Kesin Hesap Kararları

Şekil 3.2: 2010 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gelir İçerisindeki Payı (2011 Denizli ve Kütahya Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

2010 yılı Vergi Gelirleri 36.968.165,98TL'lik tutarıyla Denizli Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %16,18'lik paya sahip iken, 11.751.565,00TL'lik tutarıyla Kütahya Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %13,77'lik bir paya sahip olmuştur.

2010 yılı Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri 75.083.481,92TL'lik tutarıyla Denizli Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %32,86'luk paya sahip iken, 25.459.797,00TL'lik tutarıyla Kütahya Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %29,84'lik bir paya sahip olmuştur.

2010 yılı Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirleri 4.094.447,89TL'lik tutarıyla Denizli Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %1,79'lik paya sahipken, 110.187,40TL'lik tutarıyla Kütahya Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %0,13'luk bir paya sahip olmuştur.

2010 yılı Diğer Gelirler 106.632.170,59TL'lik tutarıyla Denizli Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %46,66'lik paya sahipken, 44.842.937,00TL'lik tutarıyla Kütahya Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %52,55'lik bir paya sahip olmuştur.

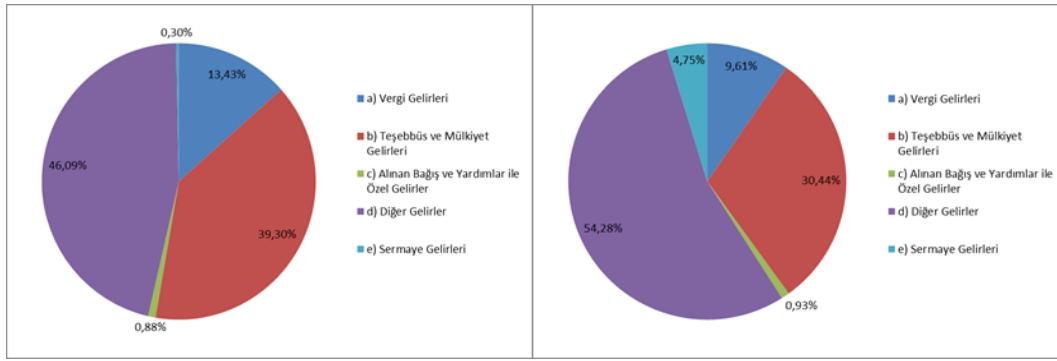
2010 yılı Sermaye Gelirleri 5.745.799,26TL'lik tutarıyla Denizli Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %2,51'lik paya sahipken, 3.168.915,00TL'lik tutarıyla Kütahya Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %3,71'lik bir paya sahip olmuştur.

Denizli ve Kütahya Belediyeleri'nde 2010 Yılı Gelir bütçesinde yer alan kalemlerden biri olan Diğer Gelirler kalemi diğer gelir kalemlerine göre yüksek oranda bulunmaktadır.

Tablo 3.3: 2009 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın I Düzeyi İtibariyle Net Tahsilatı(TL)

2009 Yılı Bütçe Gelirleri ekonomik sınıflandırılmanın I düzeyi itibariyle net tahsilat;	DENİZLİ	KÜTAHYA
a) Vergi Gelirleri	22.590.650,51	6.149.417,00
b) Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	66.084.339,07	19.482.495,00
c) Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	1.476.493,29	595.675,17
d) Diğer Gelirler	77.506.088,53	34.739.901,50
e) Sermaye Gelirleri	502.382,87	3.037.524,26
TOPLAM	168.159.954,27	64.005.012,93

Kaynak: 2009 Denizli ve Kütahya Belediyesi Kesin Hesap Kararları

Şekil 3.3: 2009 Yılı Bütçe Gelirleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gelir İçerisindeki Payı (2011 Denizli ve Kütahya Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

2009 yılı Vergi Gelirleri 22.590.650,51TL'lik tutarıyla Denizli Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %13,43'lik paya sahip iken, 6.149.417,00TL'lik tutarıyla Kütahya Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %9,61'lik bir paya sahip olmuştur.

2009 yılı Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri 66.084.339,07TL'lik tutarıyla Denizli Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %39,30'luk paya sahip iken, 19.482.495,00TL'lik tutarıyla Kütahya Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %30,44'lik bir paya sahip olmuştur.

2009 yılı Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirleri 1.476.493,29TL'lik tutarıyla Denizli Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %0,88'lik paya sahipken, 595.675,17TL'lik tutarıyla Kütahya Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %0,93'luk bir paya sahip olmuştur.

2009 yılı Diğer Gelirler 77.506.088,53TL'lik tutarıyla Denizli Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %46,09'lik paya sahipken, 34.739.901,50TL'lik tutarıyla Kütahya Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %54,28'lik bir paya sahip olmuştur.

2009 yılı Sermaye Gelirleri 502.382,87TL'lik tutarıyla Denizli Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %0,30'lik paya sahipken, 3.037.524,26TL'lik tutarıyla Kütahya Belediyesi toplam gelirleri içerisinde %4,75'lik bir paya sahip olmuştur.

Denizli ve Kütahya Belediyeleri'nde 2009 Yılı Gelir bütçesinde yer alan kalemlerden biri olan Diğer Gelirler kalemi diğer gelir kalemlerine göre yüksek oranda bulunmaktadır.

Tablo 3.4: Kütahya Belediyesi Bütçe Uygulama Sonuçları (2009-2011)

Gelirin Kodu		Açıklaması	2009 Yılı	2010 Yılı	2011 Yılı	% Değişim
I	II					
1		Vergi Gelirleri	6.334.840,00	11.755.350,43	11.002.318,10	73,68
1	2	Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	3.893.270	4.724.540,65	5.483.987,22	40,86
1	3	Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	617.358	3.029.541,98	2.948.021,84	377,52
1	6	Harçlar	1.824.212,00	4.001.267,80	2.570.309,04	40,90
3		Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	19.507.713,00	26.483.214,47	28.562.682,94	46,42
3	1	Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	1.483.482	5.276.734,11	7.311.212,06	392,84
3	2	Malların Kullanma veya Faaliyette Bulunma İzni Gelirleri	0	0,00	7.466,00	
3	4	Kurumlar Hasılatı	13.724.148	16.385.917	17.095.095,43	24,56
3	6	Kira Gelirleri	4.300.083,00	4.820.563,79	4.148.909,45	-3,52
4		Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler	595.700,00	110.187,44	301.344,86	-49,41
4	1	Yurt Dışından Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0,00	0,00	
4	2	Merkezi Yönetim Bütçesine Dahil İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	8	0,00	0,00	-100
4	4	Kurumlardan ve Kişilerden Alınan Yardım ve Bağışlar	595.692	110.187,44	301.344,86	-49,41
5		Diğer Gelirler	34.812.905,00	44.886.792,59	55.371.681,26	59,06
5	1	Faiz Gelirleri	248	82.013,11	75.878,68	30533,298
5	2	Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	32.367.982	42.186.683,57	53.305.045,57	64,68
5	3	Para Cezaları	1.273.500	1.481.400,50	1.019.643,03	-19,93
5	9	Diğer Çeşitli Gelirler	1.171.175	1.136.695,41	971.113,98	-17,08
6		Sermaye Gelirleri	3.037.524,00	3.168.915,33	5.249.393,85	72,82
6	1	Taşınmaz Satış Gelirleri	2.246.874	1.397.675,92	5.033.355,24	124,02
6	2	Taşınır Satış Gelirleri	790.650	1.771.239,41	216.038,61	-72,68
		Toplam	64.288.682,00	86.404.460,26	100.487.421,01	56,31

Kaynak: Kütahya Belediyesi Kesin Hesap Raporları (2009-2011)

2009-2011 yılları arasında Kütahya Belediyesi'nin bütçe uygulama sonuçları yıllar itibariyle tablo 3.4' de yer almıştır. Bu tabloda 2009 yılı baz alınarak 2011 yılındaki %'lik değişim hesaplanmıştır. Buna göre ana kalemlerden Vergi Gelirleri 2009 yılına göre 2011 yılında %73,68, Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri %46,42, Diğer Gelirler %59,06 ve Sermaye Gelirleri %72,82'lik artış göstermiştir. Azalış gösteren ana kalem Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler olmuştur. Bu kalemdeki düşüş %49,41 oranında olmuştur.

Tablo 3.5: Denizli Belediyesi Bütçe Uygulama Sonuçları (2009-2011)

Gelirin Kodu		Açıklaması	2009 Yılı	2010 Yılı	2011 Yılı	% Değişim
I	II					
1		Vergi Gelirleri	22.928.363	37.153.823,71	41.888.151,30	82,69
1	2	Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	16.296.669	20.941.769,29	23.769.911,23	45,86
1	3	Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	3.212.574	11.722.332,55	12.373.791,55	285,17
1	6	Harçlar	3.402.137	4.489.689,93	5.744.448,52	68,85
1	9	Başka Yerde Sınıflandırılmayan Diğer Vergiler	16.984	31,94	0,00	-100,00
3		Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	66.142.784	78.747.078,37	86.562.070,10	30,87
3	1	Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	57.212.970	68.954.550,77	76.317.738,73	33,39
3	2	Malların Kullanma veya Faaliyette Bulunma İzni Gelirleri	0	0,00	0,00	
3	4	Kurumlar Hasılatı	640	0	0,00	-100,00
3	5	Kurum Karları	0	0	0,00	
3	6	Kira Gelirleri	8.647.807	9.393.848	9.899.352,04	14,47
3	9	Diğer Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	281.366	398.680,06	344.979,33	22,61
4		Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler	1.476.493	4.114.447,89	5.093.569,43	244,98
4	1	Yurt Dışından Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0,00	0,00	
4	2	Merkezi Yönetim Bütçesine Dahil İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0,00	0,00	
4	3	Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	1.424.317	2.842.844,29	303.894,50	-78,66
4	4	Kurumlardan ve Kişilerden Alınan Yardım ve Bağışlar	52.176	1.271.603,60	4.789.674,93	9079,78
4	5	Proje Yardımları	0	0,00	0,00	
5		Diğer Gelirler	77.518.680	106.724.003,38	121.584.326,49	56,85
5	1	Faiz Gelirleri	71.741	79.876,62	101.682,39	41,73
5	2	Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	68.332.621	94.269.502,86	109.023.635,99	59,55
5	3	Para Cezaları	4.323.566	6.398.866,72	5.756.192,27	33,14
5	9	Diğer Çeşitli Gelirler	4.790.752	5.975.737,18	6.702.815,84	39,91
6		Sermaye Gelirleri	502.383	5.746.979,26	12.340.574,14	2356,41
6	1	Taşınmaz Satış Gelirleri	476.789	5.590.014,14	10.359.949,56	2072,86
6	2	Taşınır Satış Gelirleri	25.594	156.965,12	1.980.624,58	7638,54
		Toplam	168.568.703	232.486.332,61	267.468.691,46	58,67

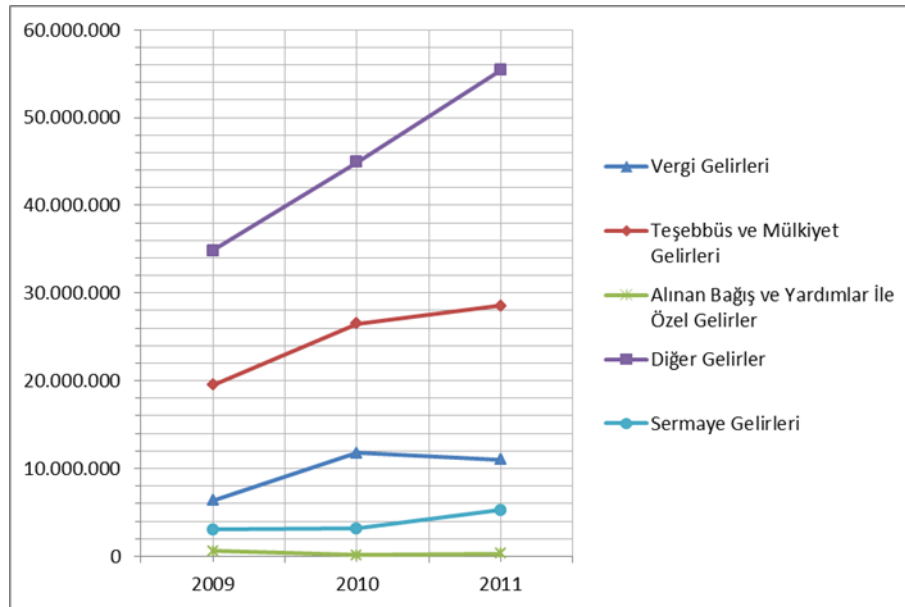
Kaynak: Denizli Belediyesi Kesin Hesap Raporları (2009-2011)

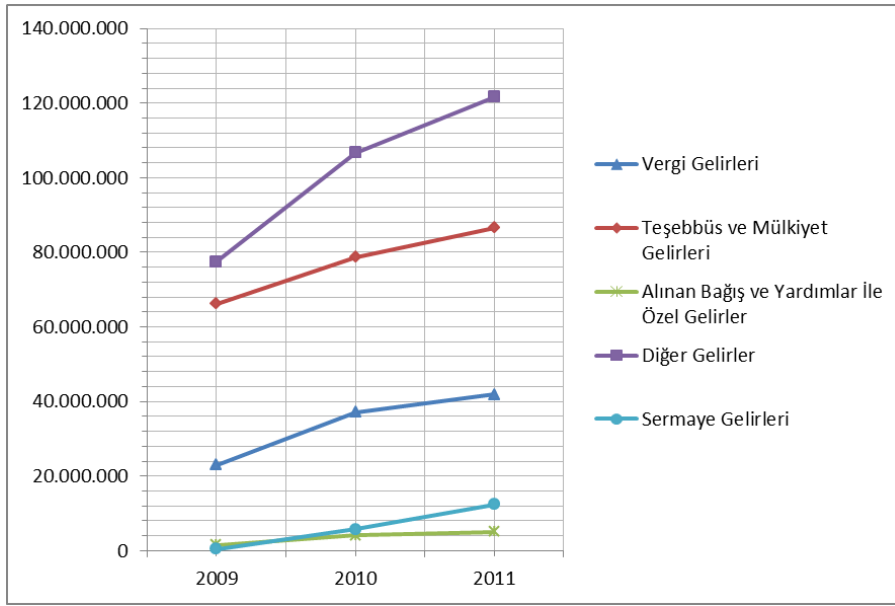
2009-2011 yılları arasında Denizli Belediyesi'nin bütçe uygulama sonuçları yıllar itibariyle tablo 3. 5' de yer almıştır. Bu tabloda, 2009 yılı baz alınarak 2011 yılındaki %' lik değişim hesaplanmıştır. Buna göre ana kalemlerden Vergi Gelirleri 2009 yılına göre 2011 yılında %82,69, Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri %30,87, Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler % 244,98, Diğer Gelirler %56,85 ve Sermaye Gelirleri %2356,41'lik artış göstermiştir.

Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri kaleminde başta su tahakkuku olmak üzere ulaştırma, çeşitli harcama karşılıkları ve etüt merkezinden elde edilen gelirler yer almaktadır. 2009-2011 yılları arasında Denizli Belediyesinde Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri kaleminde görülen artışların büyük bi kısmı su tahakkukundan elde edilen gelirden meydana gelmektedir.

Sermaye Gelirleri kalemi bina, arsa vb. satışlardan oluşmaktadır. 2010 ve 2011 yıllarında bu satışlardaki artış dikkat çekmektedir. Sermaye gelirlerindeki belirgin artış 2011 yılında yaşanmıştır. Bu artışın nedeni 13 belde ve 10 köy ile denizli belediyesinin birleşmesi olmuştur. Denizli Belediyesi'ne katılan belde ve köylerden gelen taşınmazların satışı ağırlıklı rol oynamıştır.

Şekil 3.4: Kütahya Belediyesi 2009-2011 Yılları Arası Bütçe Uygulama Sonuçları (Kütahya Belediyesi Kesin Hesap Raporları (2009-2011))

Şekil 3.5: Denizli Belediyesi 2009-2011 Yılları Arası Bütçe Uygulama Sonuçları (Denizli Belediyesi Kesin Hesap Raporları (2009-2011))

Kütahya Belediyesi ve Denizli Belediyesine bakıldığı zaman Vergi Gelirleri, Sermaye Gelirleri ve Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler kaleminde Denizli Belediyesi'nin, Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri ve Diğer Gelirler kaleminde ise Kütahya Belediyesi'nin değişim oranının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3.6: Denizli ve Kütahya Belediyesi Vergi Gelirleri kaleminin Karşılaştırılması

Vergi Gelirleri	2009		2010		% (2009-2010)		2011		% (2010-2011)	
	Denizli	Kütahya	Denizli	Kütahya	Denizli	Kütahya	Denizli	Kütahya	Denizli	Kütahya
Bina Vergisi	7.580.678,18	2.078.322,6	10.373.213,6	2.727.796,95	36,84	31,25	11.873.139,7	3.334.253,50	14,46	22,23
Arsa Vergisi	5.455.486,85	583.007,70	6.646.211,63	739.045,63	21,83	26,76	7.382.716,50	778.324,50	11,08	5,31
Arazi Vergisi	41.103,08	15.505,75	57.785,33	5.065,02	40,59	-67,33	63.728,94	7.540,08	10,29	48,87
Çevre-Temizlik Vergisi	3.219.400,41	1.216.433,8	3.864.558,69	1.252.633,05	20,04	2,98	4.450.326,02	1.363.869,14	15,16	8,88
Haberleşme Vergisi	319.526,98	141.493,51	358.468,56	123.842,08	12,19	-12,48	328.877,69	133.966,10	-8,25	8,17
Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi	0	0	6.113.186,62	2.241.149,17			5.899.558,42	2.108.715,80	-3,49	-5,91
Eğlence Vergisi	117.696,42	809,32	154.720,82	3.173,36	31,46	292,10	215.354,65	3.117,75	39,19	-1,75
Yangın Sigortası Vergisi	140.611,68	38.652,51	167.407,02	35.904,69	19,06	-7,11	174.526,48	39.042,16	4,25	8,74
İlan ve Reklam Vergisi	2.634.738,49	436.403,03	4.928.549,53	625.472,68	87,06	43,32	5.755.474,31	663.180,03	16,78	6,03
Bina İnşaat Harcı	1.451.139,83	863.912,33	2182151,5	1.991.899,37	50,37	130,57	3.428.582,96	700.008,95	57,12	-64,86
Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı	0	37.966,50	0	27.478,80		-27,62	0	17.212,30		-37,36
İşgal Harcı	72.343,65	324.586,31	53.326	1.088.984,08	-26,29	235,50	57.187,31	1.165.448,60	7,24	7,02
İşyeri Açma İzni Harcı	251.925,50	171.958,23	299.569	223.178,56	18,91	29,79	243.521,53	131.112,96	-18,71	-41,25
Kaynak Sular Harcı	0	0	0	0			0	0		
Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı	3.183,40	1.557,60	644	6.459,50	-79,77	314,71	3.732,94	4.997,83	479,65	-22,63
Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı	155.959,20	51.081	217.709	49.106,50	39,59	-3,87	146.927,40	44.751,95	-32,51	-8,87
Tellallık Harcı	217.660,49	60.096,21	294.304,15	140.175,54	35,21	133,25	366.865,37	163.205,42	24,66	16,43
Toptancı Hali Resmi	10.340,47	102.884,15	326.476,36	153.583,55	3057,2	49,28	5.141,86	142.856,20	-98,43	-6,98
Yapı Kullanma İzni Harcı	54.634,31	33.189	46.866,06	23.726	-14,22	-28,51	113.703,31	25.542	142,61	7,65
Diğer Harçlar	1.184.950,18	176.980,48	1.068.643,86	296.675,90	-9,82	67,63	1.378.785,84	175.172,83	29,02	-40,95
Başka Yerde Sınıflandırılmayan Diğer Vergiler	16.983,77	0	31,94	0	-99,81		0	0	-100,00	
Toplam	22.928.362,89	6.334.840,1	37.153.823,7	11.755.350,4	62,04	85,57	41.888.151,3	11.002.318,1	12,74	-6,41

Kaynak: Denizli-Kütahya Belediyeleri Faaliyet Raporları (2009-2011).

2009-2010 Yılları arasında Denizli Belediyesinin vergi gelirleri kaleminde yaşanan en yüksek artış Toptancı Hali Resmi, Kütahya Belediyesinde ise Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene ve Denetleme Harcında olduğu görülmektedir.

2010-2011 Yılları arasında Denizli Belediyesinin vergi gelirleri kaleminde yaşanan en yüksek artış Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene ve Denetleme Harcında, Kütahya Belediyesinde ise Arazi vergisinde görülmektedir.

2009-2010 Yılları arasında Denizli Belediyesinin vergi gelirleri kaleminde yer alan İşgal Harcı, Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene ve Denetleme Harcı, Yapı Kullanma İzni Harcı, Diğer Harçlar ve Başka Yerde Sınıflandırılmayan Vergilerde, Kütahya Belediyesinde ise Arazi Vergisi, Haberleşme Vergisi, Yangın Sigortası Vergisi, Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı, Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı, Yapı Kullanma İzni Harcında azalış görülmektedir. Bu yıllar arasında Denizli’de Toptancı Halleri özelleştirilmiş olmasından ötürü söz konusu resim gelirleri Kira Gelirleri kalemi içinde alınmaya başlanmıştır. Yapılan bu değişiklik Toptancı Hali Resminden elde edilen gelirin %98,43 azalmasına neden olmuştur.

2010-2011 Yılları arasında Denizli Belediyesinin vergi gelirleri kaleminde yer alan Haberleşme Vergisi, Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi, İş Yeri Açma İzni Harcı, Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı ve Toptancı Hali Resminde, Kütahya Belediyesinde ise Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi, Eğlence Vergisi, Bina İnşaat Harcı, Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı, İşyeri Açma İzni Harcı, Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı, Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı, Toptancı Hali Resmi ve Diğer Harçlarda azalış görülmektedir. Kütahya Belediyesi Bina İnşaat Harcı gelirlerindeki %64’lük azalma 2011 yılında m² başına alınan bedelin 2 TL’den 1 TL’ye indirilmesidir. Denizli Belediyesinde Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatının bedeli yükseltildiğinden dolayı söz konusu ruhsatın alışırlarında azalma meydana gelmiştir. Yapılan bu artış söz konusu ruhsattan elde edilen gelirleri azaltmıştır. Denizli Belediyesinde yaşanan söz konusu azalışların yakın zamanda 13 belde ve 10 köyle birleşme sırasında söz konusu yerlerden gelen verilerdeki hatalarla alakalı olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Toplam Vergi Gelirleri kalemine bakılacak olursa her iki belediyede de 2009-2010 arasında bir artış yaşanmıştır. 2010-2011 yılları arasında ise bir önceki yıla göre Denizli belediyesinde %12'lik artış Kütahya belediyesinde ise %'6,4'lük bir gerileme yaşanmıştır.

Tablo 3.7: Denizli ve Kütahya Belediyesi Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri kaleminin Karşılaştırılması

Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2009		2010		%		2011		% (2010-2011)	
	Denizli	Kütahya	Denizli	Kütahya	Denizli	Kütahya	Denizli	Kütahya	Denizli	Kütahya
Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	57.212.970,05	1.483.481,68	65.954.550,77	5.276.314,30	15,28	255,67	76.317.738,73	7.311.212,06	15,71	38,57
Malların Kullanma veya Faaliyette Bulunma İzni Gelirleri	0	0		0			0	7.466		
Kurumlar Hasılatı	640	13.724.148,40	0	16.385.916,57	-100,00	19,39	0	17.095.095,43		4,33
Kurumlar Karları	0	0	0	0			0	0		
Kira Gelirleri	8.647.807,48	4.300.083,30	9.393.847,54	4.820.563,79	8,63	12,10	9.899.352,04	4.148.909,45	5,38	-13,93
Diğer Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	281.366,49	0	398.680,06	0	41,69		344.979,33	0	-13,47	
Toplam	66.142.784,02	19.507.713,38	75.747.078,37	26482794,66	14,52	35,76	86.562.070,10	28.562.682,94	14,28	7,85

Kaynak: Denizli-Kütahya Belediyeleri Faaliyet Raporları (2009-2011).

Tablo 3.8: Denizli ve Kütahya Belediyesi Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler kaleminin Karşılaştırılması

Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler	2009		2010		%		2011		% (2010-2011)	
	Denizli	Kütahya	Denizli	Kütahya	Denizli	Kütahya	Denizli	Kütahya	Denizli	Kütahya
Diğer İdarelerden Alınan B.Y.	1.424.316,92	0	2.842.844,29	0	99,5935		303.894,50	0	-89,31	
Kurumlardan ve Kişilerden Alınan B.Y.	52.176,37	595.692,53	1.271.603,60	110.187,44	2337,13	-81,503	4.789.674,93	301.344,86	276,664	173,484
Proje Yardımları	0	0	0	0			0	0		
Toplam	1.476.493,29	595692,53	4.114.447,89	110.187,44	178,664	-81,503	5.093.569,43	301344,86	23,7972	173,484

Kaynak: Denizli-Kütahya Belediyeleri Faaliyet Raporları (2009-2011)

2009-2010 Yılları arasında Denizli Belediyesi'nde Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri, Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler ve Sermaye Gelirleri kalemlerinde artış görülmektedir. Kütahya Belediyesi'nin ise Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler kalemi haricinde bir artış görülmektedir.

2010-2011 Yılları arasında Denizli Belediyesi'nde ve Kütahya Belediyesi'nde Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri, Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler ve Sermaye Gelirleri kalemlerinde artış yaşanmıştır. Denizli Belediyesi'ndeki artışlar bir önceki yılın artışına oranla daha düşük şekilde gerçekleşmiştir. Kütahya belediyesinin Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler ve Sermaye Gelirleri kalemlerinde bir önceki yıla göre daha fazla artış görülmektedir.

Denizli Belediyesinin 13 belde ve 10 köy ile birleşmesiyle çevre beldelerin taşınırlarının ve taşınmazlarının satışa çıkarılması sermaye gelirlerinde artış meydana getirmiştir.

Tablo 3.9: Denizli ve Kütahya Belediyesi Sermaye Gelirleri kaleminin Karşılaştırılması

Sermaye Gelirleri	2009		2010		%		2011		% (2010-2011)	
	Denizli	Kütahya	Denizli	Kütahya	Denizli	Kütahya	Denizli	Kütahya	Denizli	Kütahya
Taşınmaz Satış Gelirleri	476.788,59	2.246.874,43	5.590.014,14	1.397.675,92	1072,43	-37,79	10.359.949,56	5.033.355,24	85,33	260,12
Taşınır Satış Gelirleri	25.594,28	790.649,83	156.965,12	1.771.239,41	513,28	124,02	1.980.624,58	216.038,61	1161,82	-87,80
Menkul Kıymet ve Varlık Satış Gelirleri	0	0	0	0			0	0		
Toplam	502.382,87	3.037.524,26	5.746.979,26	3.168.915,33	1043,94	4,33	12.340.574,14	5.249.393,85	114,73	65,65

Kaynak: Denizli-Kütahya Belediyeleri Faaliyet Raporları (2009-2011).

2010-2011 Yılları arasında Denizli Belediyesi'nde ve Kütahya Belediyesi'nde Sermaye Gelirleri kalemlerinde artış yaşanmıştır. Denizli Belediyesinin 13 belde ve 10 köy ile birleşmesiyle çevre beldelerin taşınırlarının ve taşınmazlarının satışa çıkarılması sermaye gelirlerinde artış meydana getirmiştir.

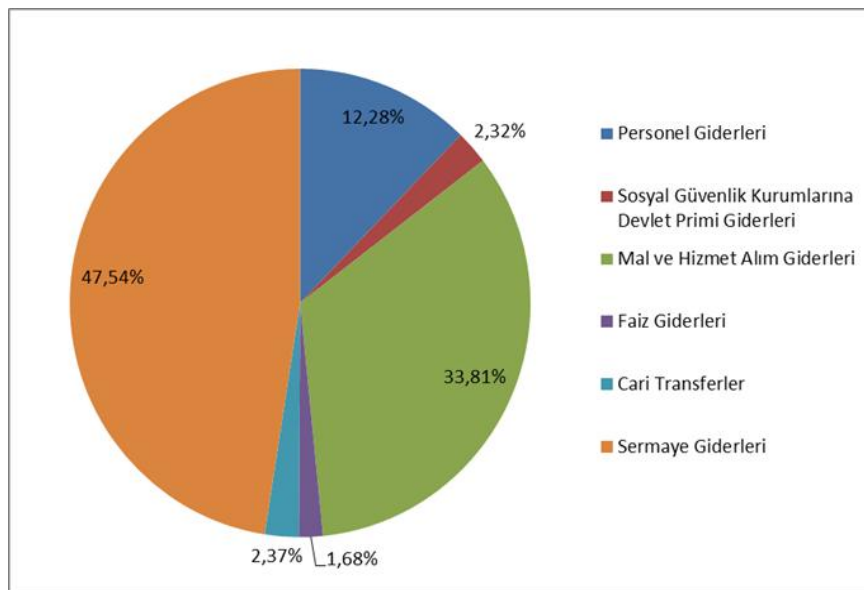
3.3. DENİZLİ BELEDİYESİ VE KÜTAHYA BELEDİYESİ GİDER BÜTÇESİ KARŞILAŞTIRMASI

Belediyenin gider kalemleri altı kalemden oluşmaktadır. Bunlar; Personel Giderleri, Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri, Mal ve Hizmet Alım Giderleri, Faiz Giderleri, Cari Transferler, Sermaye Giderleri şeklindedir.

Tablo 3.10: 2011 Yılı Denizli Bütçe Giderleri ekonomik sınıflandırılmasının I düzeyi itibariyle

2011 Yılı Bütçe Giderleri ekonomik sınıflandırılmanın I düzeyi itibariyle	DENİZLİ
a) Personel Giderleri	37.080.634,29
b) Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	7.018.381
c) Mal ve Hizmet Alım Giderleri	102.133.438,73
d) Faiz Giderleri	5.062.633,76
e) Cari Transferler	7.171.064,95
f) Sermaye Giderleri	143.577.180,93
TOPLAM	302.043.333,51

Kaynak: 2011 Denizli Belediyesi Kesin Hesap Kararları

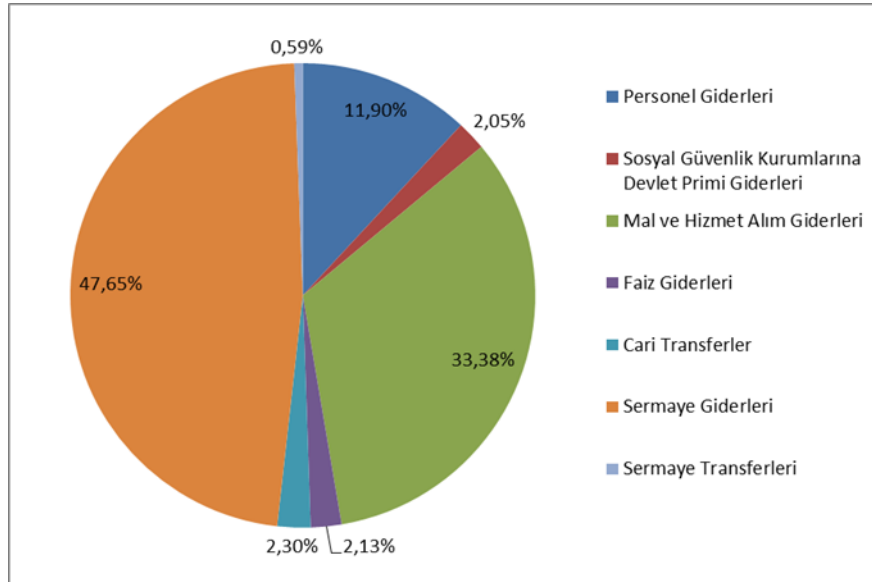

Şekil 3.6:2011 Yılı Denizli Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı (2011 Denizli Kesin Hesap Kararları)

Tablo 3.11:2011 Yılı Kütahya Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılması I Düzeyi İtibariyle

2011 Yılı Bütçe Giderleri ekonomik sınıflandırılmanın I düzeyi itibariyle	KÜTAHYA
a) Personel Giderleri	11.908.109,96
b) Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	2.048.899
c) Mal ve Hizmet Alım Giderleri	33.399.183,58
d) Faiz Giderleri	2.134.005,16
e) Cari Transferler	2.303.836,66
f) Sermaye Giderleri	47.673.579,94
g)Sermaye Transferleri	592.140,78
TOPLAM	100.059.755,57

Kaynak: 2011 Kütahya Belediyesi Kesin Hesap Kararları

Şekil 3.7: 2011 Yılı Kütahya Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı (2011 Kütahya Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

2011 yılı Personel Giderleri Denizli Belediyesi toplam giderleri içerisinde %12,28'lik, Kütahya Belediyesi toplam giderleri içerisinde %11,90'lik bir paya sahiptir.

2011 yılı Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri Denizli Belediyesi toplam giderleri içerisinde %2,32'lik, Kütahya Belediyesi toplam giderleri içerisinde %2,05'lik bir paya sahiptir.

2011 yılı Mal ve Hizmet Alım Giderleri Denizli Belediyesi toplam giderleri içerisinde %33,81'lik, Kütahya Belediyesi toplam giderleri içerisinde %33,38'lik bir paya sahiptir.

2011 yılı Faiz Giderleri Denizli Belediyesi toplam giderleri içerisinde %1,68'lik, Kütahya Belediyesi toplam giderleri içerisinde %2,13'lik bir paya sahiptir.

2011 yılı Cari Transferler Denizli Belediyesi toplam giderleri içerisinde %2,37'lik, Kütahya Belediyesi toplam giderleri içerisinde %2,30'lik bir paya sahiptir.

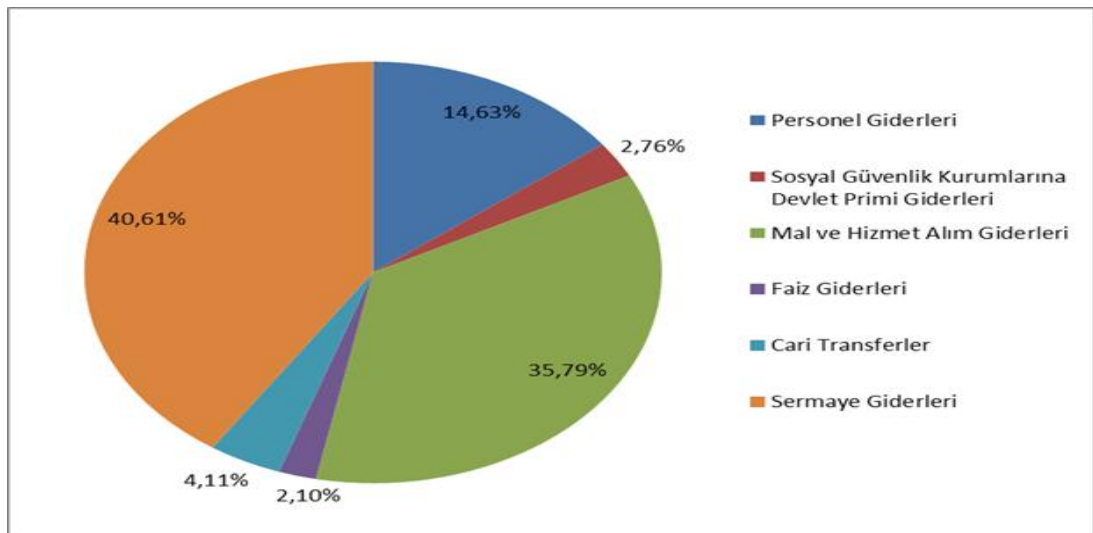
2011 yılı Sermaye Giderleri Denizli Belediyesi toplam giderleri içerisinde %47,54'lik, Kütahya Belediyesi toplam giderleri içerisinde %47,65'lik bir paya sahiptir.

Denizli ve Kütahya Belediyeler 'inde 2011 Yılı Gider bütçesinde yer alan kalemlerden biri olan Sermaye Giderleri kalemi diğer gider kalemlerine göre yüksek oranda bulunmaktadır.

Tablo 3.12: 2010 Yılı Denizli Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılması I Düzeyi İtibariyle

2010 Yılı Bütçe Giderleri ekonomik sınıflandırılmanın I düzeyi itibariyle	DENİZLİ
a) Personel Giderleri	33.866.994,58
b) Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	6.377.238
c) Mal ve Hizmet Alım Giderleri	82.851.122,12
d) Faiz Giderleri	4.864.781,68
e) Cari Transferler	9.508.351,84
f) Sermaye Giderleri	94.007.216,82
TOPLAM	231.475.705,29

Kaynak: 2010 Denizli Belediyesi Kesin Hesap Kararları

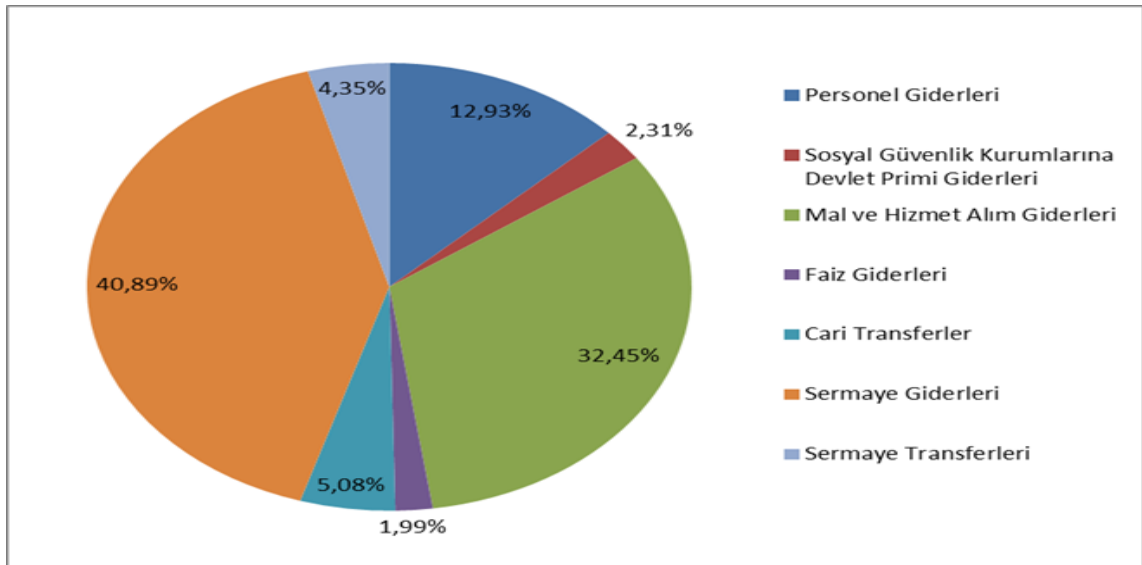

Şekil 3.8: 2010 Yılı Denizli Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı (2010 Denizli Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

Tablo 3.13: 2010 Yılı Kütahya Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın I Düzeyi İtibariyle

2010 Yılı Bütçe Giderleri ekonomik sınıflandırılmanın I düzeyi itibariyle	KÜTAHYA
a) Personel Giderleri	10.544.704,72
b) Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	1.887.851
c) Mal ve Hizmet Alım Giderleri	26.468.186,70
d) Faiz Giderleri	1.624.286,97
e) Cari Transferler	4.142.928,57
f) Sermaye Giderleri	33.349.459,97
g) Sermaye Transferleri	3.545.683,85
TOPLAM	81.563.101,31

Kaynak: 2010 Kütahya Belediyesi Kesin Hesap Kararları

Şekil 3.9: 2010 Yılı Kütahya Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı (2010 Kütahya Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

2010 yılı Personel Giderleri Denizli Belediyesi toplam giderleri içerisinde %14,63'lik, Kütahya Belediyesi toplam giderleri içerisinde %12,93'lik bir paya sahiptir.

2010 yılı Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri Denizli Belediyesi toplam giderleri içerisinde %2,76'lik, Kütahya Belediyesi toplam giderleri içerisinde %2,31'lik bir paya sahiptir.

2010 yılı Mal ve Hizmet Alım Giderleri Denizli Belediyesi toplam giderleri içerisinde %35,79'lik, Kütahya Belediyesi toplam giderleri içerisinde %32,45'lik bir paya sahiptir.

2010 yılı Faiz Giderleri Denizli Belediyesi toplam giderleri içerisinde %2,10'lık, Kütahya Belediyesi toplam giderleri içerisinde %1,99'lık bir paya sahiptir.

2010 yılı Cari Transferler Denizli Belediyesi toplam giderleri içerisinde %4,11'lik, Kütahya Belediyesi toplam giderleri içerisinde %5,08'lik bir paya sahiptir.

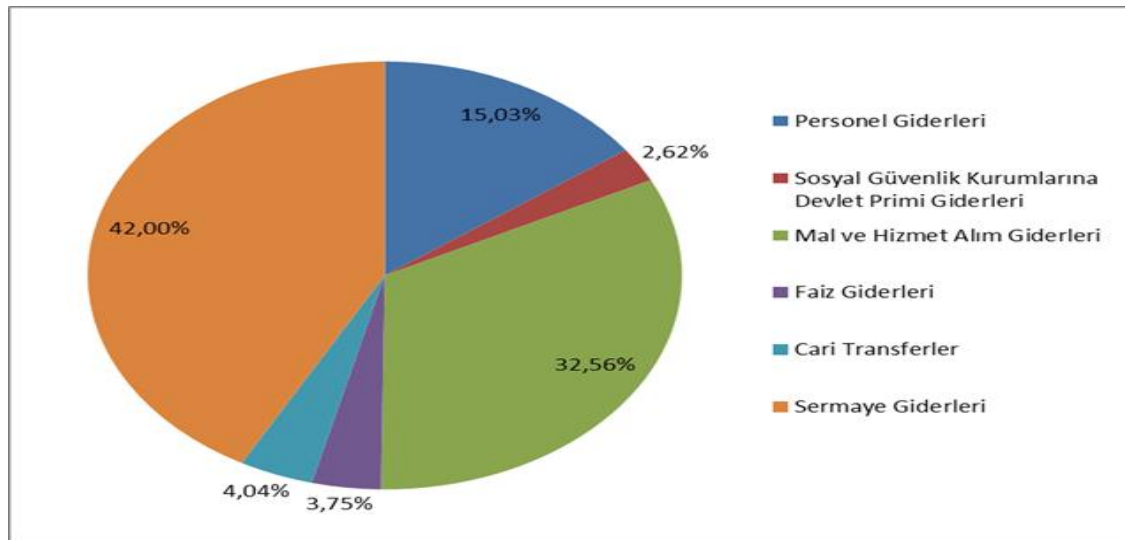
2010 yılı Sermaye Giderleri Denizli Belediyesi toplam giderleri içerisinde %40,61'lik, Kütahya Belediyesi toplam giderleri içerisinde %40,89'lik bir paya sahiptir.

Denizli ve Kütahya Belediyeleri'nde 2010 Yılı Gider bütçesinde yer alan kalemlerden biri olan Sermaye Giderleri kalemi diğer gider kalemlerine göre yüksek oranda bulunmaktadır.

Tablo 3.14: 2009 Yılı Denizli Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılması I Düzeyi İtibariyle

2009 Yılı Bütçe Giderleri ekonomik sınıflandırılmanın I düzeyi itibariyle	DENİZLİ
a) Personel Giderleri	30.229.666,12
b) Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	5.264.045
c) Mal ve Hizmet Alım Giderleri	65.458.125,15
d) Faiz Giderleri	7.538.540,66
e) Cari Transferler	8.117.938,66
f) Sermaye Giderleri	84.456.521,09
TOPLAM	201.064.836,24

Kaynak: 2009 Denizli Belediyesi Kesin Hesap Kararları

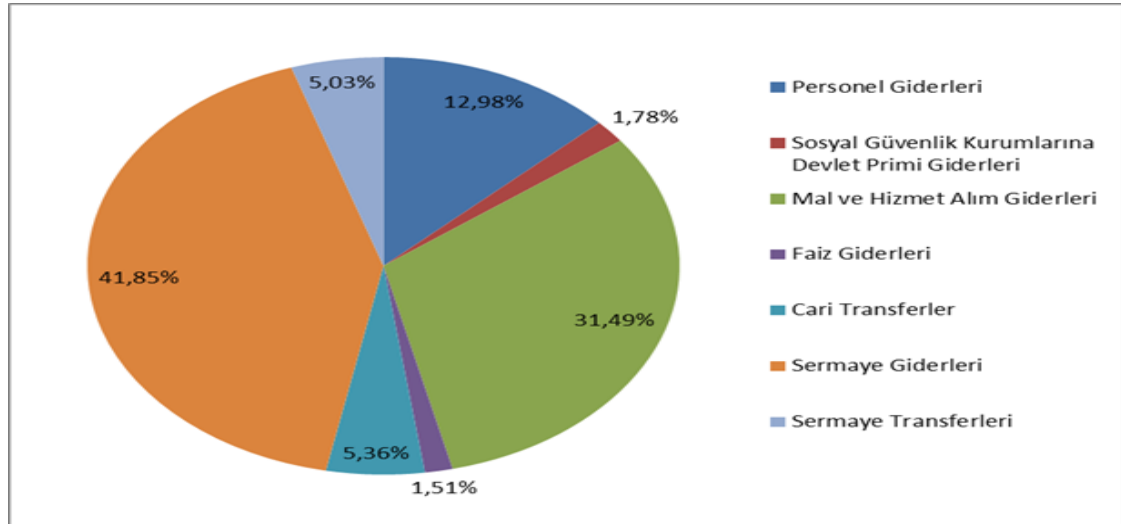

Şekil 3.10: 2009 Yılı Denizli Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı (2009 Denizli Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

Tablo 3.15: 2009 Yılı Kütahya Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın I Düzeyi İtibariyle

2009 Yılı Bütçe Giderleri ekonomik sınıflandırılmanın I düzeyi itibariyle net tahsilat;	KÜTAHYA
a) Personel Giderleri	10.412.006,89
b) Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	1.423.608
c) Mal ve Hizmet Alım Giderleri	25.253.071,75
d) Faiz Giderleri	1.214.348,68
e) Cari Transferler	4.297.601,35
f) Sermaye Giderleri	33.559.497,13
g) Sermaye Transferleri	4.037.179,35
TOPLAM	80.197.313,35

Kaynak: 2009 Kütahya Belediyesi Kesin Hesap Kararları

Şekil 3.11: 2010 Yılı Kütahya Bütçe Giderleri Ekonomik Sınıflandırılmanın Toplam Gider İçerisindeki Payı (2010 Kütahya Belediyesi Kesin Hesap Kararları)

2009 yılı Personel Giderleri Denizli Belediyesi toplam giderleri içerisinde %15,03'lik, Kütahya Belediyesi toplam giderleri içerisinde %12,98'lik bir paya sahiptir.

2009 yılı Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri Denizli Belediyesi toplam giderleri içerisinde %2,62'lik, Kütahya Belediyesi toplam giderleri içerisinde %1,78'lik bir paya sahiptir.

2009 yılı Mal ve Hizmet Alım Giderleri Denizli Belediyesi toplam giderleri içerisinde %32,56'lik, Kütahya Belediyesi toplam giderleri içerisinde %31,49'lik bir paya sahiptir.

2009 yılı Faiz Giderleri Denizli Belediyesi toplam giderleri içerisinde %3,75'lik, Kütahya Belediyesi toplam giderleri içerisinde %1,51'lik bir paya sahiptir.

2009 yılı Cari Transferler Denizli Belediyesi toplam giderleri içerisinde %4,04'lik, Kütahya Belediyesi toplam giderleri içerisinde %5,36'lik bir paya sahiptir.

2009 yılı Sermaye Giderleri Denizli Belediyesi toplam giderleri içerisinde %42'lik, Kütahya Belediyesi toplam giderleri içerisinde %41,85'lik bir paya sahiptir.

Denizli ve Kütahya Belediyeleri'nde 2011 Yılı Gider bütçesinde yer alan kalemlerden biri olan Sermaye Giderleri kalemi diğer gider kalemlerine göre yüksek oranda bulunmaktadır.

Tablo 3.16: Kütahya Belediyesi Gider Bütçesi Bütçe Uygulama Sonuçları (2009-2011)

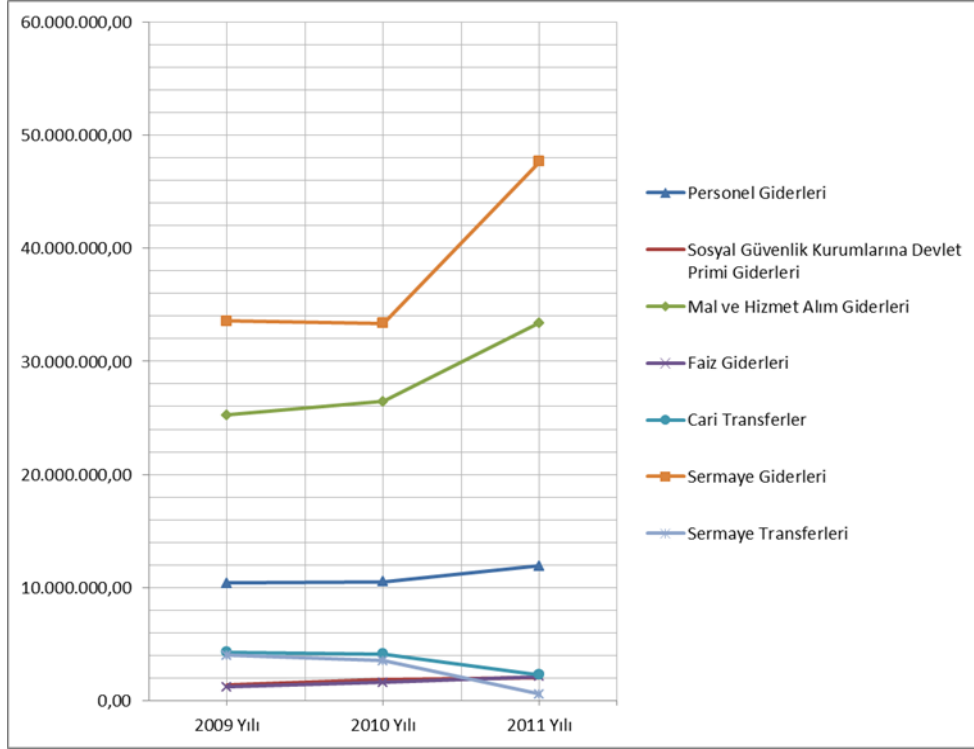
Gelirin Kodu		Açıklaması	2009 Yılı	2010 Yılı	2011 Yılı	% Değişim
I	II					
1		Personel Giderleri	10.412.006,89	10.544.704,72	11.908.109,96	14,37
1	1	Memurlar	4.993.539,31	5.294.999,49	5.726.462,69	14,67743
1	2	Sözleşmeli Personel	103.260,77	694.287,39	1.477.681,44	1331,02
1	3	İşçiler	4.946.765,78	4.155.947,39	4.304.827,08	-12,98
1	4	Geçici Personel	107.200,80	100.812,17	86.882,28	-18,95
1	5	Diğer Personel	261.240,23	298.658,28	312.256,47	19,53
2		Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	1.423.608,20	1.887.850,53	2.048.899,49	43,92
2	1	Memurlar	588.137,87	1.019.615,91	1.103.322,49	87,60
2	3	İşçiler	835.470,33	868.234,62	945.577,00	13,18
3		Mal ve Hizmet Alım Giderleri	25.253.071,75	26.468.186,70	33.399.183,58	32,26
3	1	Üretime Yönelik Mal ve Hizmet Alımları	36.311,74	264.368,05	130.820,79	260,2713
3	2	Tüketime Yönelik Mal ve Hizmet Alımları	4.658.266,00	5.699.908,48	7.749.139,67	66,35245
3	3	Yolluklar	68.675	76.002,73	66.976,99	-2,47185
3	4	Görev Giderleri	184.860,35	264.792,83	747.874,48	304,56
3	5	Hizmet Alımları	17.954.326,52	17.156.827,63	21.375.270,24	19,05359
3	6	Temsil ve Tanıtma Giderleri	162.347,89	162.806,97	148.896,23	-8,29
3	7	Menkul Mal, Gayrimaddi Hak Alım, Bakım ve Onarım Giderleri	1.016.005,61	1.646.283,34	1.826.906,12	79,8126
3	8	Gayrimenkul Mal Bakım ve Onarım Giderleri	732.480,67	1.099.217,23	1.279.599,43	74,69
3	9	Tedavi ve Cenaze Giderleri	439.798,45	97.979,44	73.699,63	-83,24
4		Faiz Giderleri	1.214.348,68	1.624.286,97	2.134.005,16	75,73
4	2	Diğer İç Borç Faiz Giderleri	870.877,58	1.415.444,24	1.830.358,88	110,17

4	3	Dış Borç Faiz Giderleri	343.471,10	208.842,73	303.646,28	-11,59
5		Cari Transferler	4.297.600,55	4.142.928,57	2.303.836,66	-46,39
5	1	Görev Zararları	495.608,16	470.410,47	351.621,32	-29,05
5	2	Hazine Yardımları	72.715,00	0,00	0,00	-100,00
5	3	Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yapılan Transferler	634.446,08	1.079.478,34	1.410.781,16	122,36
5	4	Hane Halkına Yapılan Transferler	1.117.459,84	568.592,51	347.424,65	-68,91
5	8	Gelirlerden Ayrılan Paylar	1.977.371,47	2.024.447,25	194.009,53	-90,19
6		Sermaye Giderleri	33.559.506,13	33.349.459,97	47.673.579,94	42,06
6	1	Menkul Mal Alımları	1.055.259,00	1.666.164,04	2.449.781,32	132,15
6	2	Menkul Sermaye Üretim Giderleri	139.679,59	180.002,54	3.840,27	-97,25
6	3	Gayri Maddi Hak Alımları	263.635,36	199.845,40	67.783,00	-74,29
6	4	Gayrimenkul Alımları ve Kamulaştırması	5.169.975,07	4.365.274,76	15.936.790,66	208,26
6	5	Gayrimenkul Sermaye Üretim Giderleri	23.836.977,24	26.576.575,27	24.358.979,52	2,19
6	6	Menkul Malların Büyük Onarım Giderleri	1.002.047,54	245.322,82	0,00	-100,00
6	7	Gayrimenkul Büyük Onarım Giderleri	2.091.932,33	116.275,14	4.856.405,17	132,15
7		Sermaye Transferleri	4.037.179,35	3.545.683,85	592.140,78	-85,3328
7	1	Yurtiçi Sermaye Transferleri	4.037.179,35	3.545.683,85	592.140,78	-85,3328
TOPLAM			80.197.321,55	81.563.101,31	100.059.755,57	24,77

Kaynak: Kütahya Belediyesi Kesin Hesap Raporları (2009-2011)

Kütahya Belediyesinde 2011 yılında 2009 yılına göre Personel Giderleri, Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri, Mal ve Hizmet Alım Giderleri, Faiz Giderleri ve Sermaye Giderlerinde artış görülmüş, Cari Transferler ve Sermaye Transferleri kaleminde ise azalmaya rastlanmıştır.

Şekil 3.12: Kütahya Belediyesi 2009-2011 Yılları Arası Gider Bütçe Uygulama Sonuçları (Kütahya Belediyesi Kesin Hesap Raporları (2009-2011))

Banka kredilerine ödenen faiz giderleri kaleminde %75'lik bir artış yaşanmıştır.

Cari Transferler kalemi **5.1**'deki görev zararları alt kalemi emekli sandığına gönderilen paraları ifade etmektedir. Bu kaleminde %- 29,05'lik azalış yaşanmıştır. Bu 2009-2011 yılları arasında emekliye ayrılan kişilerin sayısında bir düşüş olduğunu göstermektedir.

Cari Transferler kalemi **5.3**' (Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yapılan Transferler) deki yaşanan artış Zafer Kalkınma Ajansı'nın kurulmasıyla yaşanmıştır. Kütahya Belediyesi, kanun gereği gelirlerinin %'1'lik kısmından bu ajansa pay ayırmaktadır.

Cari Transferler kalemi **5.4**'de Hane Halkına Yapılan Transferler alt başlığı altında verilen burs, asker aileleri ve muhtaçlara yapılan yardımlardan oluşmaktadır. Bu kalemdede %-68'lik bir azalış görölmektedir.

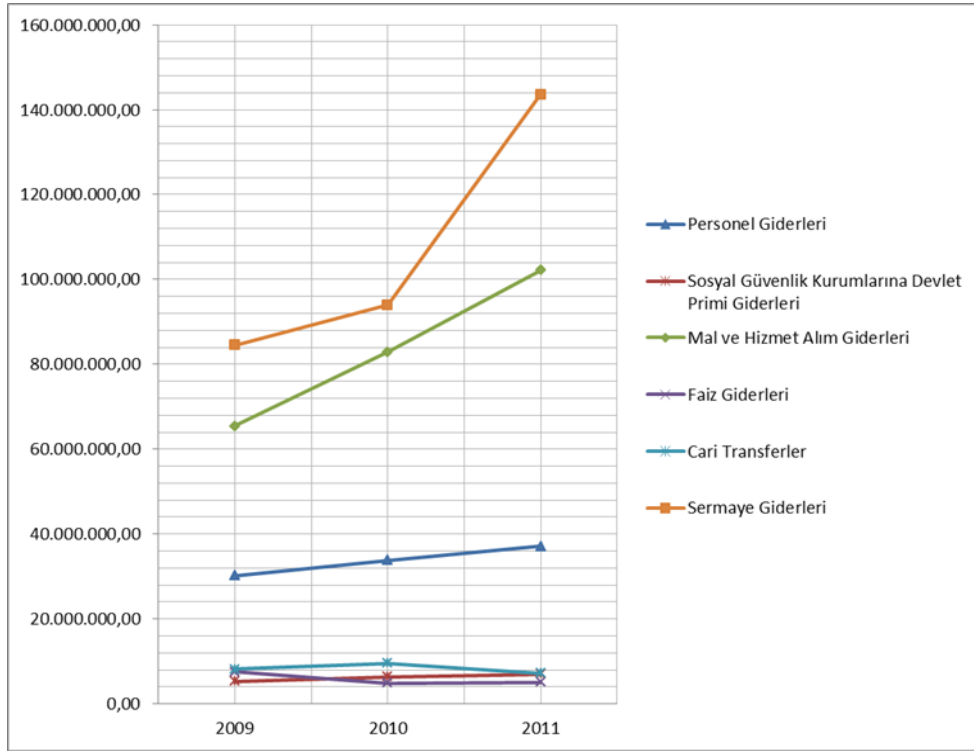
Cari Transferler kalemi **5.8**'(Gelirlerden Ayrılan Paylar) deki düşüşün nedeni belediyelerin İller Bankasına gelirlerinden %5 oranında vermiş olduğu payın %1'e düşüşüdür. Bu kalemdede %-90'lık bir azalış görölmektedir.

Tablo 3.17: Denizli Belediyesi Gider Bütçesi Bütçe Uygulama Sonuçları (2009-2011)

Gelirin Kodu		Açıklaması	2009 Yılı	2010 Yılı	2011 Yılı	% Değişim
I	II					
1		Personel Giderleri	30.229.666,12	33.866.994,58	37.080.634,28	22,66
1	1	Memurlar	9.262.977,49	8.885.317,83	10.301.992,58	11,22
1	2	Sözleşmeli Personel	0,00	3.138.728,87	3.987.791,68	27,05
1	3	İşçiler	20.562.379,03	21.169.901,50	22.296.878,47	8,44
1	4	Geçici Personel	0,00	207.306,45	0,00	
1	5	Diğer Personel	404.309,60	465.739,93	493.971,55	22,18
2		Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	5.264.044,56	6.377.238,25	7.018.380,85	33,33
2	1	Memurlar	1.048.500,43	1.796.456,16	2.251.153,23	114,70
2	2	Sözleşmeli Personel	0,00	661.913,95	770.439,94	16,40
2	3	İşçiler	4.215.544,13	3.870.150,51	3.779.154,73	-10,35
2	4	Geçici Personel	0,00	48.717,63	217.632,95	346,72
3		Mal ve Hizmet Alım Giderleri	65.458.125,15	82.851.122,12	102.133.438,73	56,03
3	1	Üretime Yönelik Mal ve Hizmet Alımları	10.213.200,37	15.292.906,98	14.830.590,04	45,21
3	2	Tüketime Yönelik Mal ve Hizmet Alımları	12.760.821,59	17.509.297,59	20.087.829,81	57,42
3	3	Yolluklar	270.961	165.178,21	281.821,92	4,01
3	4	Görev Giderleri	1.677.274,63	1.682.999,99	1.589.703,37	-5,22
3	5	Hizmet Alımları	35.347.920,58	42.003.326,99	57.626.950,92	63,03
3	6	Temsil ve Tanıtma Giderleri	1.557.223,31	2.363.152,87	3.839.695,45	146,57
3	7	Menkul Mal, Gayrimaddi Hak Alım, Bakım ve Onarım Giderleri	3.121.021,21	2.903.455,05	3.654.352,51	17,09
3	8	Gayrimenkul Mal Bakım ve Onarım Giderleri	208.759,93	511.977,12	222.494,71	6,58
3	9	Tedavi ve Cenaze Giderleri	300.942,13	418.827,32	0,00	-100,00
4		Faiz Giderleri	7.538.540,66	4.864.781,68	5.062.633,76	-32,84

4	2	Diğer İç Borç Faiz Giderleri	7.538.540,66	4.864.781,68	5.062.633,76	-32,84
5		Cari Transferler	8.117.938,66	9.508.351,84	7.171.064,95	-11,66
5	1	Görev Zararları	738.620,43	736.997,38	655.241,64	-11,29
5	2	Hazine Yardımları	0,00	20.900,00	0,00	
5	3	Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yapılan Transferler	769.618,93	1.734.370,66	3.402.718,01	342,13
5	4	Hane Halkına Yapılan Transferler	1.616.748,10	1.443.643,98	2.704.231,59	67,26
5	6	Yurtdışına Yapılan Transferler	0,00	0,00	25.000,00	
5	8	Gelirlerden Ayrılan Paylar	4.992.951,20	5.572.439,82	383.873,71	-92,31
6		Sermaye Giderleri	84.456.521,09	94.007.216,82	143.577.180,93	70,00
6	1	Menkul Mal Alımları	1.815.442,00	2.308.505,67	2.002.722,35	10,32
6	2	Menkul Sermaye Üretim Giderleri	0,00	2.174.271,95	2.824.964,49	29,93
6	3	Gayri Maddi Hak Alımları	384.912,94	687.183,00	467.394,41	21,43
6	4	Gayrimenkul Alımları ve Kamulaştırması	8.813.952,36	12.472.690,59	12.488.815,95	41,69
6	5	Gayrimenkul Sermaye Üretim Giderleri	73.414.455,52	76.343.541,42	125.793.283,73	71,35
6	6	Menkul Malların Büyük Onarım Gideri	27.758,27			-100,00
6	7	Gayrimenkul Büyük Onarım Giderleri	0,00	21.024,19	0,00	
TOPLAM			201.064.836,24	231.475.705,29	302.043.333,50	50,22

Kaynak: Denizli Belediyesi Kesin Hesap Raporları (2009-2011)

Şekil 3.13: Denizli Belediyesi 2009-2011 Yılları Arası Gider Bütçe Uygulama Sonuçları (Denizli Belediyesi Kesin Hesap Raporları (2009-2011))

Denizli Belediyesinde 2011 yılında 2009 yılına göre Personel Giderleri, Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri, Mal ve Hizmet Alım Giderleri ve Sermaye Giderlerinde artış görülmüş, Faiz Giderleri ve Cari Transferler kaleminde ise azalmaya rastlanmıştır.

Banka kredilerine ödenen faiz giderleri kaleminde %-32,84'lük bir düşüş yaşanmıştır.

Cari Transferler kalemi **5.1** 'deki görev zararları alt kalemi emekli sandığına gönderilen paraları ifade etmektedir. Bu kaleminde azalış yaşanmıştır. Bu 2009-2011 yılları arasında emekliye ayrılan kişilerin sayısında bir düşüş olduğunu göstermektedir.

Cari Transferler kalemi **5.3**' (Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yapılan Transferler) deki yaşanan artış Güney Ege Kalkınma Ajansı'nın kurulmasıyla yaşanmıştır. Denizli Belediyesi, kanun gereği gelirlerinin %'1'lik kısmından bu ajansa pay ayırmaktadır.

Cari Transferler kalemi **5.4**'te Hane Halkına Yapılan Transferler alt başlığı altında verilen burs, asker aileleri ve muhtaçlara yapılan yardımlardan oluşmaktadır. Bu kalemden %67,26'lık bir artış görülmektedir.

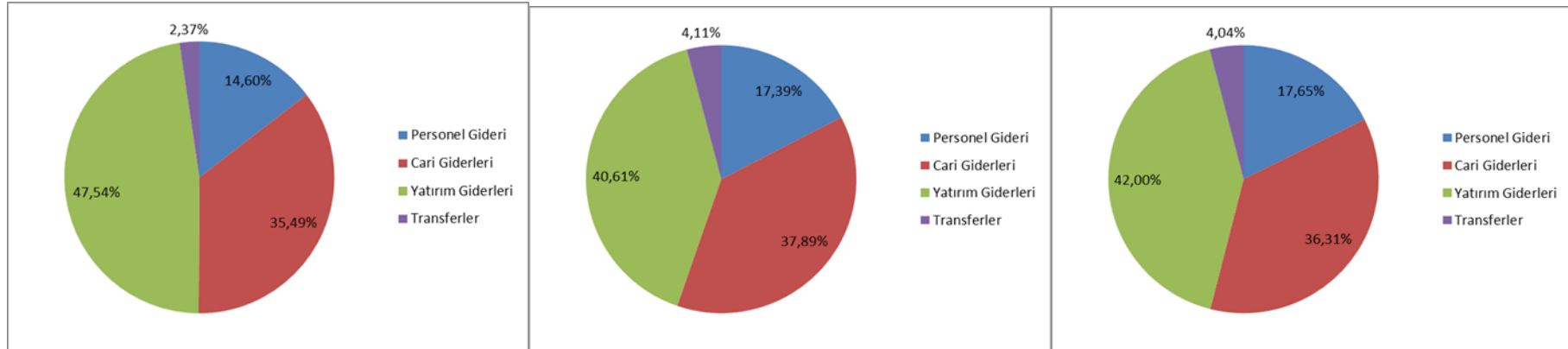
Cari Transferler kalemi **5.8**'(Gelirlerden Ayrılan Paylar) deki düşüşün nedeni belediyelerin İller Bankasına gelirlerinden %5 oranında vermiş olduğu payın %1'e düşüşüdür. Bu kalemden %82'lik bir azalma görülmektedir.

Mal ve Hizmet Alımları Gideri kalemi **3.9** alt başlığında yer alan Tedavi ve Cenaze Giderlerine kanun gereği 2011 yılından itibaren bütçede pay ayrılmamıştır. Bu yüzden Denizli Belediyesinde ayrılan pay 2011 yılında 0,00 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3.18: Yıllar İtibariyle Denizli Belediyesi Gider Bütçesi Gerçekleşme Dağılımı

YILLAR İTİBARIYLA GİDER BÜTÇESİ GERÇEKLEŞME DAĞILIMI DENİZLİ					
Yıl	Personel Gideri	Cari Giderleri	Yatırım Giderleri	Transferler	Toplam Gider
	2009	35.493.710,68 17,65%	72.996.668,81 36,31%	84.456.521,09 42,00%	
2010	40.244.232,83 17,39%	87.715.903,80 37,90%	94.007.216,82 40,62%	9.500.351,84 4,11%	231.475.705,29
	2011	44.099.015,14 14,60%	107.196.072,49 35,49%	143.577.180,93 47,54%	

Kaynak: Denizli Belediyesi Faaliyet Raporları (2009-2011)

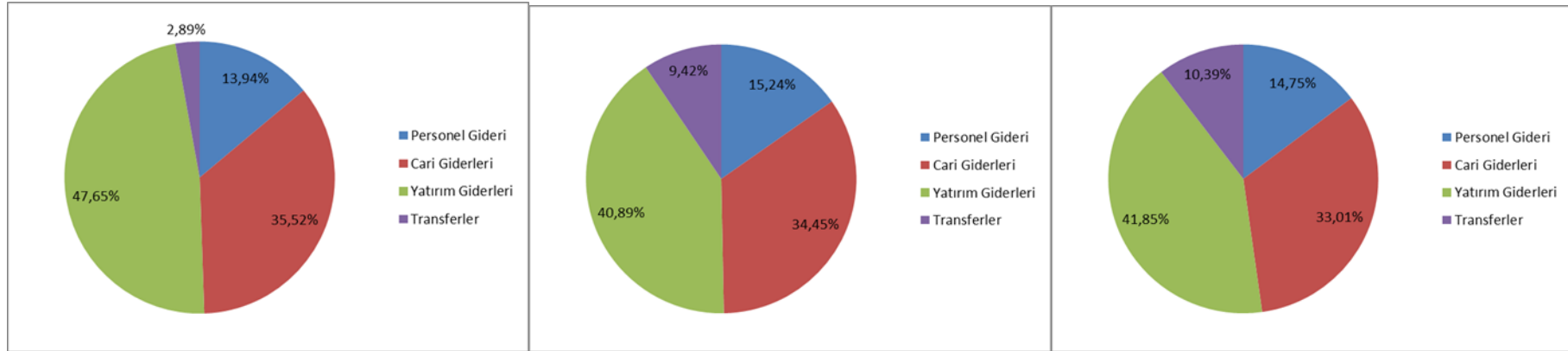
Şekil 3.14: Yıllar İtibariyle Denizli Belediyesi Gider Bütçesi Gerçekleşme Dağılımının Toplam Gider İçerisindeki Payı (Denizli Belediyesi Faaliyet Raporları (2011-2009))

Tablo 3.19: Yıllar itibariyle Kütahya Belediyesi gider bütçesi gerçekleştirme dağılımı

YILLAR İTİBARIYLA GİDER BÜTÇESİ GERÇEKLEŞME DAĞILIMI KÜTAHYA					
	Personel Gideri	Cari Giderleri	Yatırım Giderleri	Transferler	
2009	11.835.615,09	26.467.420,43	33.559.506,13	8.334.779,90	80.197.321,55
	14,75%	33,00%	41,84%	10,39%	
2010	12.432.555,25	28.092.473,67	33.349.459,97	7.688.612,42	81.563.101,31
	15,24%	34,44%	40,88%	9,42%	
2011	13.957.009,45	35.533.188,74	47.673.579,94	2.895.977,44	100.059.755,57
	13,94%	35,51%	47,64%	2,89%	

Kaynak: Denizli Belediyesi Faaliyet Raporları (2009-2011)

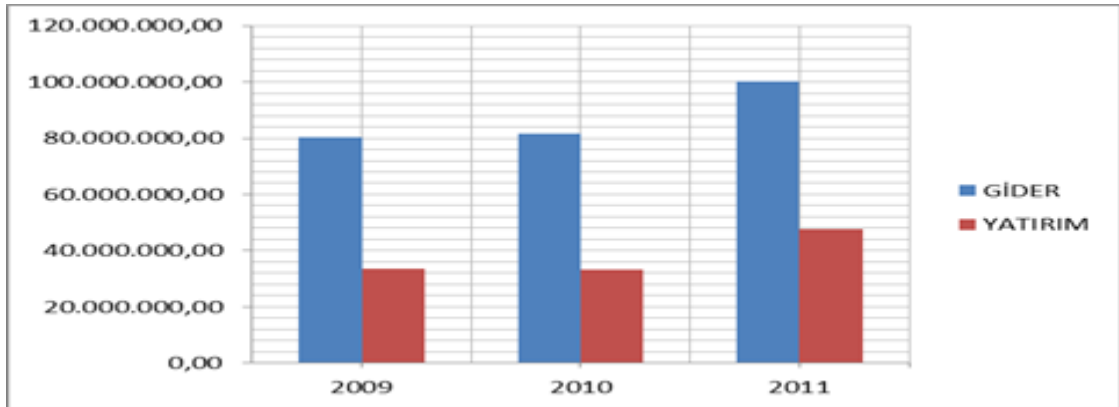
Şekil 3.15: Yıllar İtibariyle Kütahya Belediyesi Gider Bütçesi Gerçekleştirme Dağılımının Toplam Gider İçerisindeki Payı (Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporları (2011-2009))

Belediyelerin, ekonomik sınıflandırılmada altı kaleme ayrıldığı görülmektedir. Bunlar sırasıyla; Personel Giderleri, Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri, Mal ve Hizmet Alım Giderleri, Faiz Giderleri, Cari Transferler ve Sermaye Giderleri şeklindedir. Tablo 3.18 ve Tablo 3.19’da yapmış olduğumuz sınıflandırmada **Personel Gideri** grubuna belediye gider kalemlerinden Personel Giderleri ve Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderlerini, **Cari Giderler** grubuna belediye gider kalemlerinden Mal ve Hizmet Alım Giderleri ve Faiz Giderlerini toplayarak, **Yatırım Giderleri** grubuna belediye gider kalemlerinde yer alan Sermaye Giderlerini ve son olarak **Transferler** grubuna belediye gider kalemlerinde yer alan Cari Transferleri ekleyerek ulaştık.

Denizli Belediyesi’nde 2009, 2010 ve 2011 yıllarına bakıldığı zaman toplam gider bütçesi içerisinde 2009 yılında en fazla harcama yapılan kalem %42’lik bir oranla yatırım harcaması olduğunu görmekteyiz. Bu kalemi %36’lık oran ile cari giderler kaleminin takip ettiğini ve sonrasında %17,65 ile personel giderlerinin takip ettiğini görmekteyiz. 2010 ve 2011 yıllarına bakıldığı zaman yüksekten düşüğe doru yapılan gider sınıflandırılmasında yer alan kalemlerin değişmediğini görmekteyiz. 2010 yılında en fazla %40,62’lik oranda yatırım giderleri, %37,90 ile cari gider, %17,39 ile personel gider kalemi yer almaktadır. 2011 yılında en fazla %47,54’lik oranda yatırım giderleri, %35,49 ile cari gider, %14,60 ile personel gider kalemi yer almaktadır.

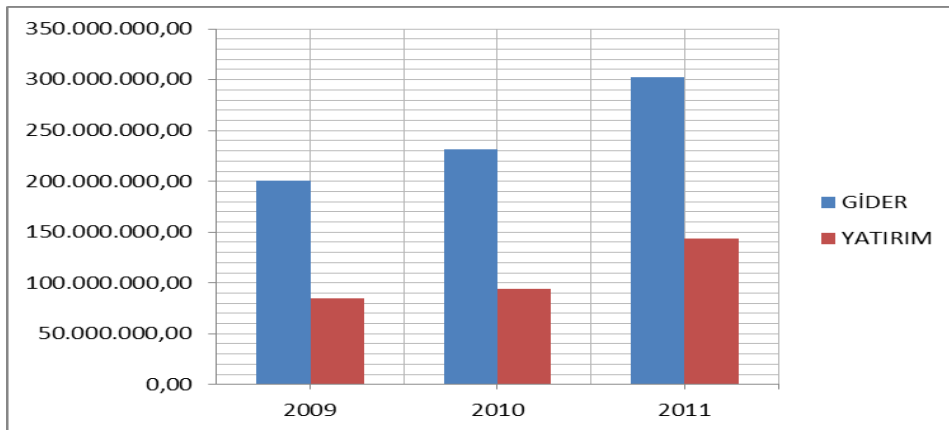
Kütahya Belediyesi’nde 2009, 2010 ve 2011 yıllarına bakıldığı zaman toplam gider bütçesi içerisinde 2009 yılında en fazla harcama yapılan kalem %41,84’lik bir oranla yatırım harcaması olduğunu görmekteyiz. Bu kalemi %33’lük oran ile cari giderler kaleminin takip ettiğini ve sonrasında %14,75 ile personel giderlerinin takip ettiğini görmekteyiz. 2010 ve 2011 yıllarına bakıldığı zaman yüksekten düşüğe doru yapılan gider sınıflandırılmasında yer alan kalemlerin değişmediğini görmekteyiz. 2010 yılında en fazla %40,88’lik oranda yatırım giderleri, %34,44 ile cari gider, %17,39 ile personel gider kalemi yer almaktadır. 2011 yılında en fazla %47,64’lik oranda yatırım giderleri, %35,51 ile cari gider, %13,94 ile personel gider kalemi yer almaktadır.

Bu üç yıllık süreçte toplam giderler içerisinde yer alan yatırım harcamalarının yerini şekiller ile gösterecek olursak;

Şekil 3.16: Gidere Göre Yatırım Gerçekleşmesi Kütahya (2009-2011) (Kütahya Belediyesi Genel Faaliyet Raporu)

2009 Yılında Kütahya Belediyesi yapmış olduğu toplam 80.197.313,35 TL'lik giderin 33.559.506,13 TL'lik kısmını, 2010 Yılında 81.563.101,31TL'lik giderin 33.349.459,97TL'lik kısmını, 2011 Yılında ise 100.059.755,57TL'lik giderin 47.673.579,94 TL'lik kısmını Yatırım harcamalarında kullanmıştır.

Şekil 3.17: Gidere Göre Yatırım Gerçekleşmesi Denizli (2009-2011) (Denizli Belediyesi Genel Faaliyet Raporu)

2009 Yılında Denizli Belediyesi yapmış olduğu toplam 201.064.836,24TL'lik giderin 84.456.521,09TL'lik kısmını, 2010 Yılında 231.475.705,29TL'lik giderin 94.007.216,82TL'lik kısmını, 2011 Yılında ise 302.043.333,51TL'lik giderin 143.577.180,93TL'lik kısmını Yatırım harcamalarında kullanmıştır.

3.4. PERFORMANS PROGRAMI VE ETKİNLİK GÖSTERGESİ

Performans programı performans esaslı bütçeleme sisteminin temel unsurlarından ikincisidir. BUMKO tarafından yayınlanan rehberde göre performans programı; kamu idaresinin program dönemine ilişkin performans hedeflerini, bu hedeflere ulaşmak için yürütecekleri faaliyetler ile bunların kaynak ihtiyacını ve performans göstergelerini içeren programdır (www.bumko.gov.tr, 25.06.2012).

Performans programı ve stratejik planda yer alan hedef ve amaçların gerçekleşmesi, zamanla bakımından hedeflenene uyumu ve ulaşılan sonuçların karşılaştırılması performans ölçümüyle gerçekleştirilir. Performans ölçümünde çeşitli göstergeler yer almaktadır. BUMKO tarafından yayınlanan rehberde performans göstergesi kamu idarelerince performans hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığını ya da ne kadar ulaşıldığını ölçmek, izlemek ve değerlendirmek için kullanılan ve sayısal olarak ifade edilen araçlar olarak tanımlanmıştır (www.bumko.gov.tr, 25.06.2012). Performans göstergeleri (Ünal, 2007: 64-66);

- Girdi göstergeleri
- Çıktı göstergeleri
- Sonuç göstergeleri
- Verimlilik göstergeleri
- Kalite göstergeleri
- Tutumluluk göstergeleri
- Etkinlik göstergeleri.

Bu göstergelerden biri olan etkinlik hedeflenen sonuçlara ulaşmadaki başarı seviyesini vermektedir. Hedeflerin ne ölçüde başarıldığını ve faaliyetin planlanan etkisi ile gerçekleşen etkisi arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Kamu yönetiminde makro açıdan verimliliğin ölçülmesinde günlük yaşanmasından dolayı verimlilikten daha kapsamlı olan etkinlik kavramı kullanılmaya başlanmıştır (Arslan, 2002: 79). Yaygın olarak kullanılan etkinlik gösterge örnekleri (Yörüker vd, 2003: 20);

- “Kayıtlara geçen suçların %95’i çözüldüyse suç aydınlanma oranı %95 etkinliği gösterir.
- Vergi borçlarının %80’nini toplayan bir vergi dairesi %80 etkindir.” şeklindedir.

Denizli ve Kütahya Belediyeleri performans programları gelir ve gider bütçesi hedef oranları dikkate alınmak suretiyle yukarıda etkinliğin tanımı göz önüne alınarak yapılan hedef ve gerçekleşme ilişkileri 2009, 2010 ve 2011 yılları itibariyle incelenmiştir. Yapılan inceleme tablo 3.20 ve tablo 3.21’de görüldüğü şekildedir;

Tablo 3.20: Kütahya ve Denizli Belediyesi Gelir Bütçesi Gerçekleşme Oranı

Kütahya	Gelir Bütçesi	Gerçekleşen Gelir Bütçesi	Gelir Bütçesi	HEDEFLENEN
			Gerçekleşme Oranı	
2009 Yılı	78.400.000,00	64.005.031,48	82	85
2010 Yılı	79.070.000,00	85.333.401,96	108	90
2011 Yılı	106.800.000,00	99.965.563,16	94	90
DENİZLİ	Gelir Bütçesi	Gerçekleşen Gelir Bütçesi	Gelir Bütçesi	HEDEFLENEN
			Gerçekleşme Oranı	
2009 Yılı	230.000.000,00	168.159.954,27	73	95
2010 Yılı	225.000.000,00	228.524.065,64	102	100
2011 Yılı	260.000.000,00	265.234.996,04	102	100

Kaynak: Kütahya ve Denizli Belediyesi Faaliyet Raporları

Kütahya Belediyesi 2009 yılı performans programında gelir bütçesi gerçekleşme oranı %85 olarak hedeflenmiş ve %82 oranında gerçekleşmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın altında kalmıştır. 2010 yılında performans programında gelir bütçesi gerçekleşme oranı %90 olarak hedeflenmiş ve %108 oranında gerçekleşmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın üzerinde gerçekleşmiş bu durumda hedef oranı aşıldığından dolayı etkinliğin söz konusu olduğu söylenebilmektedir. 2011 yılında performans programında gelir bütçesi gerçekleşme oranı %90 olarak hedeflenmiş ve %94 oranında gerçekleşmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın üzerinde gerçekleşmiş bu durumda hedef oranı aşıldığından dolayı etkinliğin söz konusu olduğu söylenebilmektedir

Denizli Belediyesi 2009 yılı performans programında gelir bütçesi gerçekleşme oranı %95 olarak hedeflenmiş ve %73 oranında gerçekleşmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın altında kalmıştır. 2010 yılında performans programında gelir bütçesi gerçekleşme oranı %100 olarak hedeflenmiş ve %102 oranında gerçekleşmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın üzerinde gerçekleşmiş bu durumda hedef oranı aşıldığından dolayı etkinliğin söz konusu olduğu söylenebilmektedir. 2011 yılında performans programında gelir bütçesi gerçekleşme oranı yine %100 olarak hedeflenmiş ve %102 oranında gerçekleşmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın üzerinde

gerçekleşmiş bu durumda hedef oranı aşıldığından dolayı etkinliğin bu yıl da söz konusu olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 3.21: Kütahya ve Denizli Belediyesi Gider Bütçesi Gerçekleşme Oranı

Kütahya	Gider Bütçesi	Gerçekleşen Gider Bütçesi	Gider Bütçesi Gerçekleşme Oranı	HEDEFLENEN
2009 Yılı	90.888.728,00	80.197.313,35	88	85
2010 Yılı	90.050.000,00	81.563.101,31	91	90
2011 Yılı	106.800.000,00	100.059.755,57	94	90
Denizli	Gider Bütçesi	Gerçekleşen Gider Bütçesi	Gider Bütçesi Gerçekleşme Oranı	HEDEFLENEN
2009 Yılı	285.000.000,00	201.064.836,24	71	95
2010 Yılı	300.000.000,00	231.475.705,29	77	100
2011 Yılı	345.000.000,00	302.043.333,51	88	100

Kaynak: Kütahya ve Denizli Belediyesi Faaliyet Raporları

Kütahya Belediyesi 2009 yılı performans programında gider bütçesi gerçekleşme oranı %85 olarak hedeflenmiş ve %88 oranında gerçekleşmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın üzerinde gerçekleşmiş bu durumda hedef oranı aşıldığından dolayı etkinliğin söz konusu olduğu söylenebilmektedir. 2010 yılında performans programında gider bütçesi gerçekleşme oranı %90 olarak hedeflenmiş ve %91 oranında gerçekleşmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın üzerinde gerçekleşmiş bu durumda hedef oranı aşıldığından dolayı etkinliğin söz konusu olduğu söylenebilmektedir. 2011 yılında performans programında gider bütçesi gerçekleşme oranı %90 olarak hedeflenmiş ve %94 oranında gerçekleşmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın üzerinde gerçekleşmiş bu durumda hedef oranı aşıldığından dolayı etkinliğin söz konusu olduğu söylenebilmektedir

Denizli Belediyesi 2009 yılı performans programında gider bütçesi gerçekleşme oranı %95 olarak hedeflenmiş ve %71 oranında gerçekleşmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın altında kalmıştır. 2010 yılında performans programında gider bütçesi gerçekleşme oranı %100 olarak hedeflenmiş ve %77 oranında gerçekleşmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın altında kalmıştır. 2011 yılında performans programında gider bütçesi gerçekleşme oranı yine %100 olarak hedeflenmiş ve %88 oranında gerçekleşmiştir. Gerçekleşen oran hedeflenen oranın altında kalmıştır.

Denizli Belediyesi performans programlarında yer alan hedeflere ulaşamamıştır. Performans göstergeleri arasında yer alan etkinliğin tanımı gereği hedeflenen oranlara

gider bütçesinde ulaşamadığı için gider bütçesinde son üç yıllık dönemde etkinlikten söz edilememektedir.

Kütahya Belediyesi performans programlarında yer alan hedeflere ulaşabilmiştir. Performans göstergeleri arasında yer alan etkinliğin tanımı gereği hedeflenen oranlara gider bütçesinde ulaşabildiği için gider bütçesinde son üç yıllık dönemde etkinlikten söz edilebilmektedir.

Tablo 3.22: Kütahya ve Denizli Belediyesi Gelir ve Gider Bütçelerindeki Önceki Yıla Göre Artış Oranı

	YILI		Meclisçe Kabul Edilen Bütçe	Önceki Yıla Göre Artış Oranı
KÜTAHYA	2009	Gelir	78.400.000,00	19
		Gider	90.888.728,00	9
	2010	Gelir	79.070.000,00	0,85
		Gider	90.050.000,00	-0,92
	2011	Gelir	106.800.000,00	26
		Gider	106.800.000,00	19
DENİZLİ	2009	Gelir	230.000.000,00	15
		Gider	285.000.000,00	14
	2010	Gelir	225.000.000,00	-2,17
		Gider	300.000.000,00	5,26
	2011	Gelir	260.000.000,00	15,56
		Gider	345.000.000,00	15

Kaynak: Kütahya ve Denizli Belediyesi Faaliyet Raporu

2009-2011 yılları arasında meclis tarafından kabul edilen bütçe gelir ve giderlerinin bir önceki yıla göre artış oranına bakıldığında Kütahya Belediyesinde Gelir ve Gider bütçesinde 2011 yılında, Denizli Belediyesinde de Gelir ve Gider bütçesinde en yüksek artışların 2011 yılında yaşandığını görmekteyiz.

SONUÇ

Demokrasinin temel taşlarından biri olan yerel yönetimlerde yeniden yapılandırmaya gidilmiştir. Bunun nedeni olarak günümüz koşullarında yerel yönetimlerin üzerine düşen görevlerdeki artış ve hizmetlerin halkın ihtiyaçlarına uygun olarak etkin, verimli ve hızlı gerçekleştirilmesi görülmektedir.

Merkezi idare yerel yönetimlere mevcut görevlerini yerine getirebilmeleri adına çeşitli yetki ve imtiyazlar vermekte ve görevleriyle orantılı kaynak dağılımında bulunmaktadır. Merkezi idare yerel yönetim birimlerinden biri olan belediyeler için 5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunuyla yapılandırmada bulunulmuştur.

2008 yılında yaşanan ekonomik kriz belediye gelir kalemlerinden genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay ve harçlar kaleminde etkiye neden olmuştur. Örneğin 2008 yılındaki imar gelirleri tahsilatı 2008 yılındaki krizler nedeniyle yapılaşma anlamında istenilen düzende sağlanmamış inşaat sektörü durgunlaşmış buna bağlı tarife harç ve gelirleri de tahsil edilmemiştir. 2008 bütçesi ile tahmin edilen gelire bağlı olarak o yıla ait giderin gerçekleşmesi, 2008 yılı gider kesin hesabını oluşturacağından; 2009 yılına dair bütçe hazırlanırken bu yıla ait gelirin ne olabileceğine dair 2008 yılı kalemleri 2009 yılı bütçe kalemlerine ışık tutmaktadır.

Yerel yönetimlere ayrılan kaynaklara bakıldığında özellikle nüfus bazında düşünüldüğünde daha az nüfusa sahip yerel yönetimlerin kaynak kullanımı sınırlı olup, hizmet anlamında daha geride kalmaktadır. Burada kaynakları daha genişletmek istersek biraz farklı yönere bakılmasında yarar vardır. Örneğin, yeterli miktarda sermayesini(bütçesi) arttıramayan ve sermaye birikimi olmayan bu kurumların çeşitli borçlanma yollarına başvurarak çok farklı ve daha fazla hizmetler üretilebilecektir. Bu tür borçlanma kaynak ise; bu kaynak acaba olumlu mu olumsuz mu diye düşünüldüğünde, elbette hem olumlu hem de olumsuz yönleri vardır. Çağdaş kent yaşamı ve görüntüsü için sunulabilecek imkanlar için bazı yatırımların gerçekleşmesi borçlanma yoluna gidilerek kaynak ve destek sağlanmasını gerektiriyorsa uygulanması kaçınılmazdır. Diğer taraftan bu tür projelerin gerçekleşebilmesi için borçlanma

yapılıyorsa olumsuz yanı gelecek nesillere borç yükü bırakılmasıdır. Yerel yönetimlerin bu sorununa en güzel çözüm, bu tür hizmetlerin karşılanabilmesi için birde'' **borç ödeme fonu** '' adı altında devletin bir fon geliştirmesi olacaktır.

Belediyelere genel bütçe vergi gelirleri üzerinden pay verilmesi usulüne geçilmiş olup yıllar itibariyle verilen payların oranlarında düşüş yaşanmıştır. Bir diğer sorun kanunda belirtilen oranlardaki payların verilmemesi konusunda yaşanmıştır. Kanunda çoğu kez %8,55 olarak gösterilen oran belediyelere aktarılırken düşüslere uğratılmıştır. Ancak önceki uygulanan çeşitli vergi gelirlerinden pay verilmesi usulüne göre genel bütçe vergi gelirlerinden pay verilmesi usulünün günümüz koşullarında daha etkili olduğu söylenebilmektedir.

Belediye bütçelerinden kalkınma ajanslarına %1'lik pay verilmesi usulü getirilmiştir. Bu uygulamayla kalkınma ajanslarının projelerine maddi destek sağlanmış olmaktadır.

Bu çalışmada belediye (büyükşehir belediyeleri hariç) bütçelerinin etkinliği Denizli ve Kütahya Belediyesi örnekleriyle incelenmeye çalışılmıştır. İnceleme yaparken her iki belediyenin son üç yıllık verilerinden yararlanılmıştır. Bunun yanında performans programlarında yer alan hedef gelir ve gider bütçesi oranlarıyla gerçekleşen oranlar arasında karşılaştırma yapılmıştır. Bu karşılaştırmada Kütahya Belediyesinin performans programında hedeflenen orana eriştiği, Denizli Belediyesi'nin ise sadece gelir bütçesinde hedeflenen rakamlara ulaştığı gözlemlenmiştir.

Denizli ve Kütahya Belediyeleri'nin 2009 yılı baz alınarak gelir ve gider bütçe değişimleri %'lik olarak incelenmiştir. Bu incelemede en fazla olumlu değişime sahip olan Denizli Belediyesi olmuştur.

Her iki belediyenin yıllar itibariyle gelir ve gider bütçelerindeki değişimi %'lik olarak incelenmiştir. Bu incelemede 2010 yılında düşük bir oranda gerileme görülmüştür. 2010'da yaşanan gerilemede 2008 krizinin etkileri olduğu görülmektedir.

Etkinlik kavramı; performans esaslı bütçeleme sisteminde yer alan tanımıyla hedeflenen ile gerçekleşen arasındaki ilişkiyi incelemek üzere kullanılmıştır. Her iki belediyenin performans programlarında yer alan hedeflenen gelir ve gider bütçesi oranı ile gerçekleşen gelir ve gider bütçesi oranı karşılaştırılmış ve etkinliği bu yönde

değerlendirilmiştir. Gelir bütçesinde son iki yılda her iki belediyenin de hedeflenen oranları aştığı görülmüştür. Gider bütçesinde ise Denizli Belediyesi hedeflenen oranları yakalamada başarısız olmuş Kütahya Belediyesi ise son üç yılda hedeflenen gider bütçesi gerçekleştirme oranını tutturmuştur.

Gider bütçesi gerçekleştirmelerinde yapılan oran analizinde her iki belediyede de Yatırım giderlerinden sonra en yüksek oranlara Cari Giderler kaleminde rastlanmaktadır. Sonrasında Personel Giderleri ve son olarak en az payla yer alan Transferler yer almaktadır.

Gelir bütçesi gerçekleştirmelerinde yapılan oran analizinde her iki belediyede de ilk sırayı Diğer gelirler kalemi almakta, sonrasında sırayla Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri, Vergi Gelirleri, Sermaye Gelirleri ve en az payla Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler yer almaktadır.

,

KAYNAKÇA

- Abid Naimatullah. (1998). "Performans Denetiminde Pakistan'ın Deneyimi Üzerine Bir Yaklaşım", Derya Kubalı (cev.), *Sayıştay Dergisi*, Sayı:29, s. 104-127.
- Akdeniz H. (1997). Ankara'nın Kentsel Gelişimine Haritalarla Bakış, *Harita Dergisi*, Sayı: 118, s. 36-50.
- Akdoğan A. (2011). *Kamu Maliyesi*, Gazi Kitapevi, Ankara.
- Aktel, M. (1998). Tanzimat Fermanının Toplumsal Yansıması, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:3, s. 5-7.
- Akyar F (2008). *Kamu Hizmetlerinin Desantralizasyonu Sürecinde Türkiye'de Belediye Hizmetleri ve Gelirleri* (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Altaban Ö. (1990). 1960-1973 Dönemi Belediyeciliğine Genel Bakış, *Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl*, Yayına Hazırlayan: Metropol A.Ş IULA- EMME, Maya Matbaacılık, Ankara, s. 317-325.
- Altıntaş H. (2003). Türk Siyasal Sisteminde Siyasal Partiler ve Kentleşmenin Kutuplaşma Sürecine Etkileri, *Akdeniz İ.İ.B.F Dergisi*, Cilt:5, s.1-31.
- Arıkboğa Ü. (2004). *Yönetimler Arası Mali İlişkiler: Türkiye'de Merkezi Yönetim ile Büyükşehir Arasındaki Mali İlişkilerin Niteliği Üzerine Bir Araştırma*, Yaylacık Matbaası, İstanbul.
- Arısoy İ. (2007). Yerel Yönetimlerin Bütçeleme Süreçleri, *Bütçe Analiz ve Teknikleri*, s.4.
- Arslan A.(2002). Kamu Harcamalarında Verimlilik, Etkinlik ve Denetim, *Maliye Dergisi*, Sayı:140.
- Arslan R. (1990). Diyarbakır ve Batman Kentleşmesi Örneği 1960-1973, *Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl*, Yayına Hazırlayan: Metropol A.Ş IULA- EMME, Maya Matbaacılık, Ankara, s. 348-369.
- Arslan T N.(2005). İdari ve Mali Paylaşım Açısından Merkezi Yönetim Yerel Yönetim İlişkileri, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No: 33, Ekim, s. 189-209.
- Aşgın S. (2006, Haziran). Ülkemizde Stratejik Planlama Kavramının Gelişimi, *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 451, s. 8-20.
- Atar G. (2010). *Düzenleyici Etki Analizi ve Türkiye'de Belediye Gelirleri Üzerine Bir*

- Uygulama “Konaklama Vergisi Örneği”* (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s.138.
- Ataöv A. , Osmay S. (2007). Türkiye’de Kentsel Dönüşüme Yöntemsel Bir Yaklaşım, *METU JFA*, Cilt:24, Sayı:2, s. 57-82.
- Ayan S. (2007). Siyasi Yapılanma Sürecinde 1961 ve 1982 Anayasası, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 2, s. 1-24.
- Aydın M. (2004). Belediyeler Açısından Vergilendirme Yetkisinin Değerlendirilmesi, T. C. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Biga İİBF, Yerel Yönetimler Kongresi, *Dünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma*, Biga Çanakkale, s.529.
- Aydınlı H. İ. (2003). 1980 Sonrası Türk Belediye Sisteminde Yeni Liberal ve Desantralist Eğilimler, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 5, s. 73-86.
- Aytaç, F. (1990). Belediye Kanununun Oluşumu, Uygulanması ve Değişiklikler, *Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl*, Yayına Hazırlayan: Metropol A.Ş IULA- EMME, Maya Matbaacılık, Ankara, s. 86-107.
- Banaz Ö. F. (2008). *5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun Yerel Yönetimlere Getirdiği Yenilikler (Yüksek Lisans Tezi)*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya
- Batirel Ö. F. (2007). *Kamu Maliyesi ve Yönetimi*, İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları, No: 24, İstanbul.
- Bayar D.(2004). Kamu Mali Yönetimi ve Kontrolü Kanunu Ne Getir(m)iyor?,*Maliye Dergisi*, Sayı:144, s.47-57.
- Baykara B. (2006). Belediye Vergi Gelirlerinin Tarh Usulü, *Vergi Dünyası*, Nisan
- Becerikli S. Y. (2000, Eylül). Stratejik Yönetim Planlaması: 2000’li Yıllarda İşletmeler İçin Yeni Bir Açılım, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 33, Sayı: 3, s. 97-109.
- Berk A. (2003). İller Bankası ve Yerel Yönetimler, *Sayıştay Dergisi*, Sayı:48, s.75-92.
- Bilgiç V. K.(1998). *Yerel Yönetimler*, 21. Yüzyıl Yayınları No:8, Ankara.
- Bostanoğlu Ö. (1990). Türk Belediyeciliğinde Güncel Tarihsellik, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 23, Sayı: 2, s. 74-93.
- Bozlaşan R. (2003). *Belediyelerde Örgüt Geliştirme*, İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Bülbül D. (2001). Kamu Yönetiminde İdari ve Mali Paylaşım: Amerika Birleşik Devletleri Örneği, *Kırıkkale Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, s. 67-74.

- Bülbül D. (2006). *Yerel Yönetimlerde Mali Yapı*, <http://www.yerelnet.org.tr> (07.10.2011).
- Candan E. (2007). *Türk Bütçe Sisteminde Performans Denetimi*, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, s.78.
- Çalışkan A. , Sağbaş İ. (2005). Türkiye’de Yerel Yönetimler Maliyesi: Genel Bir Bakış, *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar I*, Editör: Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s. 321-345.
- Çelik A. , Aykanat Ş. (2007). Komünlerin Ortaya Çıkışı ve İşlevleri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 22, s. 105.
- Çetin V. R. (2007). Posta Hizmetlerinin Serbestleştirilmesi ve Regülasyonu: Türkiye Posta Sektörü Reformu İçin Bir Öneri, *DPT Uzmanlık Tezi*, Yayın No:2746.
- Çetinkaya Ö. , Demirbaş T. (2010). *Belediye Gelirlerinin Analizi ve Mali Özerklik Açısından Değerlendirilmesi*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları 53. Seri.
- Çelik V. vd.(2008). Yerel Demokrasi ve Yerel Özerklik İlişkisi, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, s.87-104.
- Çevik S. (2000). *Türk Bütçe Sisteminde Denetim: Geleneksel Denetimden Performans Denetimine (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)*, M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çoker Z. (1986). *İller Bankası ve Mahalli İdareler*, Kazancı Matbaacılık Sanayi A.Ş., Ankara.
- Çoker Z.(1999). *Belediye Encümeni Görev ve Yetkileri*, TODAİE Yayını, Ankara.
- Çukurçayır A. (2008). Türkiye’de Yerel Siyasetin Tarihsel Gelişimi, *Yerel Siyaset*, Okutan Yayıncılık, Ocak, s. 15-36.
- Danıştay 8. Dairesinin E: 1987/414, K: 1987/370 sayılı Kararı, *Danıştay Dergisi*, S.70-71.
- Dayar H. (2002). Türkiye’de Yönetimler Arası Mali İlişkilerin Düzenlenmesi, Ortaya Çıkan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:7, s. 297-313.
- Demir R. (2005). “Belediye Harçları”, *Yerel Yönetim ve Denetim*, Cilt: 10, Sayı: 5.
- Doğan C. Çevre Sorunlarının Tespitinde Ortaya Çıkan Kirliliklerin Mahalli İdarelerce Temizlenmesi; İlgili Hareket Alanını Belirleyen Normatif Pozitif Hukuk Kuralları, *Ankara Yüksek İdare Mahkemesi*, Sayı: 19.

- Doğanyigit S. (2001). "Belediyelerde Dış Borçlanmaya Dayalı Finansman Modeli", *Sayıştay Dergisi*, Sayı:40, s.1-7.
- DPT. (2001). Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu, *DPT Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı No: 2538*, Ankara, s.66.
- DPT (2006). *Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Klavuzu 2. Sürüm*, Haziran
- Dönmez M., Özyardımcı C. M., *Açıklamalı ve İçtihatlı Belediye ve Büyükşehir Belediye Kanunu, Mahalli İdareler Derneği Yayınları, No: 53, Ankara.*
- Dönmez, M. (1996). *Mahalli İdarelerin Teşkilat Yapısı, Organları ve Görevleri*, Mahalli İdareler Derneği Yayınları, Ankara.
- Dönmez M. (2002). Belediyelerin Borç Alıp Vermeleri, *Yerel Yönetimler ve Denetim Dergisi, Cilt:7, Sayı:6, s.30-41.*
- Durduran S.S. vd. (2007). Yerel Yönetimlerde Mekansal Veriye Olan İhtiyaçlar, Karşılaşılan Sorunlar ve Kent Bilgi Sistemi için Önemi, *11. THBTK Bildiri Özetleri Kitabı*, Ankara, 241-244.
- Eke F. (2000). Gecekondu Alanlarının Değerlendirilmesine İlişkin Çözümler, *S. D. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:5, Sayı: 1, s.43-54.*
- Eldem N(1991). *Yerel Yönetimler İçin Demokratik Bir Model Arayışı*, TÜSES Yayınları, İzmir.
- Esen A. (2003). *Belediye ve Şehir Üzerine Düşünceler*, Nobel Yayın, Konya.
- Erdoğan, H. (2010). *Türkiye'de Belediye Hizmetlerinin Sunumunda Özel Sektör Alternatifi: Batı Akdeniz Bölgesindeki Uygulamaların Analizi* (Basılmış Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Eren E. (2005). *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Erim A. (1999).1973-1980 Dönemi Belediyeciliği: İzmit Örneği, *Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl*, Yayına Hazırlayan: Metropol A.Ş IULA- EMME, Maya Matbaacılık, Ankara, s.382-394.
- Eryılmaz B. (2008). *Kamu Yönetimi*, Okutman Yayıncılık, Ankara.
- Falay N. (1995). "1980 Sonrasında Yerel Yönetimlerin Finansman Açığı Sorunu ve Türkiye", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt:4, Sayı:5, s.13-24.*
- Falay N. (1997). Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Mali Yapısına İlişkin Eğilimler, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt:6, Sayı: 2, s.3-13.*
- Falay N. (1997). "Denetim,Verimlilik/ Etkinlik/ Tutumluluk ve Sayıştay, *Sayıştay Dergisi, Sayı: 25, S. 18-30.*

- Falay N. , Varcan N. (2008). *Yerel Yönetimler*, Anadolu Üniversitesi Yayın No: 1754, Eskişehir.
- Geray C. (1990). Belediyelerin Hızlı Kentleşmeye Yenik Düştüğü Dönem (1945-1960), *,Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl*, Yayına Hazırlayan: Metropol A.Ş IULA- EMME, Maya Matbaacılık, Ankara, s. 217-225.
- Göymen, K. (2000, Nisan). Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yönetişim: Gereksinimler, Önermeler, Yönelimler, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 2, s. 3
- Gözler K. (2010). www.anayasa.gen.tr (02.03.2011).
- Gözübüyük Ş. , Tan T. (1998). *İdare Hukuku*, Cilt:I, Ankara.
- Güdük M.(2007). *Yerel Özerklik Açısından Belediyelerin Mali Yeterliliği (Yüksek Lisans Tezi)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s.144.
- Güleç S. (2008). 1945-1980 Yılları Arasında Türkiye’de Refah Devleti, *Yerel Siyaset*, Temmuz, s. 48-55.
- Güler A. B. (1997). Yerel Yönetimler ve Dış Borçlanma, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 2, s.20-30.
- Güler A. B. (1997). Küreselleşme ve Yerelleşme Yerel Altyapı Sektörü, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 3, s. 62-77.
- Güler B. (1997). “Yerel Yönetimler ve Dış Borçlanma”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt:6, Sayı: 2.
- Güler B. , Çınar T. (2004). *Yerel Maliye Sistemi*, Ankara TODAİE Yayın No: 313, Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi No: 17.
- Güngör S. (2011). Yerel Yönetimlerin Borçlanmaları, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 24.
- Güreşçi E. (2010). Türkiye’ Kentten Köye Göç Olgusu, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, Cilt: 11, Sayı:1, s. 77-86.
- Güran M. C. (2005). *Kamu Hizmetlerinde Performans Ölçümü Türkiye’deki Kamu Üniversiteleri İçin Bir Performans Ölçümü Uygulaması*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Güzeler, A. (2008). *Türkiye’de Belediyelerin Mali Yapısı ve Finansal Sorunları: Konak Belediyesi Örneği* (Basılmış Yüksek Lisans Tezi), Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Hamamcı C. (1990). 1930-1946 Tek Parti Dönemi Belediyeciliği: Genel Bakış, *, Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl*, Yayına Hazırlayan: Metropol A.Ş IULA- EMME, Maya Matbaacılık, Ankara, s. 147-158

- Işık, H. (2009, Nisan). Bir Kamu Hizmeti Birimi Olarak Vakıfların Osmanlı Toplum Yaşamındaki Rolü, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 16, s. 3.
- İçişleri Bakanlığı (2005). 5272 Sayılı ve 5216 Sayılı Kanunların Uygulanmasına Yönelik Genelge, www.migm.gov.tr (22.03.11).
- İçişleri Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı
- İller Bankası Faaliyet Raporu 2011
- İsveç Sayıştay (2001). *İsveç Sayıştayı Performans Denetimi El Kitabı Teori ve Uygulama*, Tolga Çevikbaş (cev.), Sayıştay Bakanlığı Ankara.
- İşleyen Ş. İ.(2011). İller Bankasının Yeniden Yapılandırılması ve Yerel Yönetimler Üzerindeki Etkileri, *Mahalli İdareler Dergisi*, Sayı:199, Mart, s.42-51.
- Kalça A. (1999). Sanayileşme Temeline Dayanmayan Şehirleşme ve Kayıtdışı İstihdam, *Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Sayı:7.
- Kamu Yönetimi Araştırması Genel Raporu (1991), *Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No:238*, Ankara.
- Karataş H. (2008). Mahalli İdarelere Genel Bütçeden Ayrılan Pay Arttırılıyor, *Bütçe Dünyası Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 30.
- Karpuz B. N.(2008). *Belediyelerin Finansman Kaynağı Olarak Borçlanma ve Tekirdağ Belediyesi Örneği (1996-2006) (Yüksek Lisans Tezi)*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, s.42.
- Kazancı M. (1983). Yerel Yönetimler Üzerine Birkaç Not, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt:16, Sayı: 4, s. 36-51.
- Kejanlı T. vd. (2007). Türkiye’de Koruma Yasalarının Tarihsel Gelişimi Üzerine Bir İnceleme, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 6, Sayı:19, s. 179-196.
- Keleş R. (1987). Belediye Gelirleri, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 20, Sayı:4, s.66-67.
- Keleş R. (1998). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, 3. Baskı, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Keleş R. (2006). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Cem Yayınları, İstanbul.
- Kırbaş D. (2010). *İdare/Belediyelerde Altyapı Yatırımlarının Dış Kredi İle Finansmanının İdare/Belediyeler ve Proje Yönetim Birimleri Üzerine Etkileri: Belediye Hizmetleri Projesi Örneği (Yüksek Lisans Tezi)*, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kubalı D. (1999). Performans Denetimi, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 32, Sayı:1, s.31-61.
- Kurtuluş, B. (2006). *Türkiye’de Belediyelerin Mali Yapısı, Harcamaların Finansmanı*, DPT Yayın No:2692, Ankara.

- Mahalli İdareler Bütçe Gerçekleşmeleri Raporu, 2010, (<https://portal.muhasibat.gov.tr/mgmportal/content>)
- Meriç M. ,Sakal M. (2005). *Mahalli İdareler ve Finansmanı*, İzmir.
- MİGM (1995). *Yerel Yönetimlerde Mali Yönetim, Fransa ve İngiltere Örneği*, MİGM Yayın No: 2, Ankara.
- Mumcu C. , Ünlü H. (1990). İdare Hukuku Açısından Belediye Kanunu, *Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl*, Yayına Hazırlayan: Metropol A.Ş IULA- EMME, Maya Matbaacılık, Ankara, s. 107-119.
- Nadaroğlu H. , Keleş R. (1991). Merkezi İdare ile Mahalli İdareler Arasındaki Mali İlişkilerin Dünü ve Bugünü, *7. Maliye Sempozyumu*, s.25-52.
- Nadaroğlu H. (1994). *Mahalli İdareler*, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım, s.20.
- Oyman S. (2009). *Stratejik Yönetim Sürecinde Performans Ölçümü ve Dengeli Sonuç Kartı Uygulaması: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İçin Bir Değerlendirme (Uzmanlık Yeterlilik Tezi)*, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Muhasebe Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Ökmen M. (2001). Sivas'ta Kentsel Gelişim, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt:2, Sayı: 1, s.239-264.
- Ökmen, M. (2003). Yerel Yönetimlerde Yeniden Düzenleme Girişimleri ve Son Reform Tasarıları Üzerine Bir Değerlendirme, *Yönetim ve Ekonomi*, Cilt: 10, Sayı:1, s.117-139.
- Öncel Y. (1992). *Mahalli İdareler Maliyesi*, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Öz, B. (2010). *Belediyelerde Analitik Bütçeleme ve Beyoğlu Belediyesinde Bir Uygulama (Yüksek Lisans Tezi)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özbudun E. (1991). *Türk Anayasa Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Özen A.(2008). *Performans Esaslı Bütçeleme Sistemi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği*, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara.
- Özgen, F. Başkan. (1999). Cumhuriyetin 75. Yılında, Bütçe Disiplini Açısından Genellik ve Birlik İlkelerinden Sapmalar, *Cumhuriyetimizin 75. Yılına Armağan (Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Gelişmeler Üzerine Düşünceler)*, Adnan Menderes Üniversitesi Yayınları No:8, s. 249-271.
- Özgür H. (2008). Yerel Siyaset Perspektifinden Bakışla Belediyelerinde Kentsel Alan Yönetimi Uygulamaları, *Yerel Siyaset*, Ocak 2008, s.125-167.

- Öztop S. (2007). *Stratejik Planlamanın Belediyelerde Uygulanması (Yüksek Lisans Tezi)*, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Partal A. (1999). Belediye Gelirleri ve Yerel Yönetimler Reform Çerçevesinde Belediyelerin Mali Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Pehlivan O. (2004). *Kamu Maliyesi*, Derya Kitapevi, Trabzon.
- Pençe D. (2008). Mahalli İdarelerin Finansmanı, *Mahalli İdarelerin Mali Yönetimi Forumu: Mahalli İdarelerin Borçlanması*, Ankara, 22-23 Mayıs, s.6.
- Piriler O. B. (1994). *Açıklamalı ve Uygulamalı Belediye Gelirleri Kanunu*, Türk Belediyecilik Derneği Yayınları, Ankara.
- Ramsay M. R.(2008). *İşletme Verimliliği Ölçümü ve Uluslararası İşgücü Verimliliği Elkitabı*, Mpm Yayını, No:705, Ankara.
- Sakal M. (2000). Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Sorunu: Tarihsel Perspektiften Bir Değerlendirme, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 1. s. 119-140.
- Sakınç S. (2000). Vergilendirme Yetkisinin İdareler arası Tahsisi ve Türkiye Uygulaması Anayasal Mali Düzen, 13. Maliye Sempozyumu, 14-16 Mayıs 1998, MÜMAUM Yayın No: 12.
- Sencer, M. (1984, Eylül). Osmanlı İmparatorluğunda Tanzimat Sonrası Siyasal ve Yönetimsel Gelişmeler, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 3, s. 1.
- Sencer, M. (1984). Tanzimata Kadar Osmanlı Yönetim Sistemi, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt:17, Sayı: 2, s.31.
- Sevil, A. (1999). Belediye Bütçe ve Muhasebe Sistemi, *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 35, s. 38-57.
- Sezgin N. (2008). 5779 Sayılı Kanunun Getirdikleri, *Yerel Siyaset*, s.72-76.
- Sivrekli E. (2006). Yerelleşme ve Yerel Demokrasi, *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 431.
- Songür N. (2005, Aralık). Kamu Yönetiminde Stratejik Planlama, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt:38, Sayı: 4, s. 145-155.
- Sunay C. (2008). Türkiye’de Yerel Siyasetin Tarihi Gelişimi, *Yerel Siyaset*, Okutan Yayıncılık, s. 37-69.
- Şan G. (2010). Osmanlı’dan Cumhuriyete Türkiye’de Belediye Seçimleri, *Yerel Siyaset Dergisi*, Sayı:39, s.56-70.
- Şataf C. vd. (2006). “Belediye Gelirleri İçinde Borçlanmanın Yeri ve Bütçesel Etkileri:

- Isparta Belediyesi Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl:2, Sayı:3,s. 21-41.
- Tamer M. (2006, Haziran). Belediyelerde Stratejik Planlama Yapımının Son Günü Olan 13 Temmuz 2006 Tarihi Ertelenmelidir, *Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 6, s. 3.
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, *Yeni Strateji ve III. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)*, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1973, s.943-946.
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, *V. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)*, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1985, s.168-169.
- T. C. Başbakanlık (Ocak 2005). *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: 8 Türkiye’de Yönetimler Arası Mali İlişkiler: Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, T. C Başbakanlık Yayınları, Ankara.
- T.C. Maliye Bakanlığı Performans Programı Hazırlama Rehberi (www.bumko.gov.tr)
- Tekeli, İ. (1983). Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 2,
- Toprak, Z. (2001). *Kent Yönetimi ve Politikası*, Anadolu Matbaacılık, İzmir
- Tortop N. (1987). 1986 Yılında Belediyelerce Sağlanan Yeni Mali İmkanlar, *İller ve Belediyeler Dergisi*.
- Tortop N. (1991). *Mahalli İdareler*, TODAİE Yayın No:237, Dördüncü Baskı, Ankara.
- Tortop N. (1994). *Mahalli İdareler*, Yargı Yayınları, Ankara.
- Tortop N. (2005). Belediyelerde Özerkliğin Anlam ve Önemi, *Türkiye Belediyeler Birliği Yayını*, Ocak-Şubat, S.693.
- TÜİK (2005), Kesin Hesaplar; Belediyeler ve İl Özel İdareleri.
- Tuzcuoğlu F. (2003). *Metropolitan Yönetim*, Sakarya Kitapevi, Sakarya.
- Uğurlu M. F. (1995). *Belediyelerin yeniden yapılanmaları ile ilgili çözüm önerileri*, T.C Başbakanlık DPT Yayınları, Nisan, Ankara.
- Uluatam Ö. (2003). *Kamu Maliyesi*, İmaj Yayınları, Ankara.
- Urhan V. F. (2008). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması, *Sayıştay Dergisi*, Sayı:70, s.85-102.
- Uyar H. (2004). Türkiye’de ve Dünyada Yerel Yönetimler: Kısa Bir Tarihçe, *Aydınlanma 1923*, Sayı:51, s. 1-8.
- Ünal M.(2007). *Performans Esaslı Bütçeleme Sistemi ve Türkiye’de Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü Örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

- Ünlü M. C. , Korkusuz M. (1996). *Açıklamalı Uygulamalı Belediye Gelirleri Kanunu*, Seçkin Yayınevi, Ankara
- Üste, B. R. (2005). “ Yerel Yönetimlerde Demokratikleşme”, *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 448.
- Yalçındağ S. (1992). Yerel Yönetimlerde Yeniden Düzenleme Çalışmaları ve Yeni Bir Bakanlık, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı:4, s. 3-11.
- Yalçındağ S. (1992). *Mahalli İdareler Sorunlar ve Çözümler*, TÜSİAD, İstanbul.
- Yalçındağ S. (1993). Bitmeyen Senfoni Yerel Yönetimler Reformu, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 26, Sayı: 1, s. 49.
- Yalçındağ S.(1997). Yerel Yönetimlerde Etkinlik, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt: 6. Sayı: 1. s.3-15
- Yaylı H. (2008). *Türkiye’de Belediyelerin Yeniden Yapılandırılması: 2004 Belediye Reform Çalışmalarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Çalışma* (Basılmış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yeter E. (1999). *Mahalli İdarelere İlişkin Fonlar ve Bakanlık Yardımları*, Mahalli İdareler Derneği Yayınları, s.2.
- Yıldırım S. (1990). Yerel Yönetim ve Demokrasi, *Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl*, Yayına Hazırlayan: Metropol A.Ş IULA- EMMİE, Maya Matbaacılık, Ankara, s.7-35.
- Yılmaz N.(2009). Bir Otokontrol Sistemi Olarak Belediyelerde Harcamalara Katılma Payı, *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 71,s. 75-91.
- Yörüker S. , Karabeyli L. , Kaya S., Özeren B. (2003). *Sayıştay’ın Performans Ölçümüne İlişkin Ön Araştırma Raporu*, TC. Sayıştay Başkanlığı Araştırma, İnceleme ve Çeviri Dizisi.
- Yörükoğlu F. (2009). Türk Belediyeciliğinin Gelişim Süreci, *Mevzuat Dergisi*, Sayı: 135.
- Yükçü S. , Atağan G. (2009). “Etkinlik, Etkililik ve Verimlilik Kavramlarının Yarattığı Karışıklık”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt:23, Sayı: 4, s.1-13.
- BGK Genel Tebliği No: 36
- BGK Genel Tebliği No: 39
- BKK. 97/10349
- 6107 Sayılı İller Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun
- 5779 Sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Pay Verilmesi Hakkındaki Kanun
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu

5035 Sayılı Kanun

5018 Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu

4629 Sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına
Dair Kanun

4628 Sayılı Elektrik Piyasası Kanunu

1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu

16 Nolu Emlak Vergisi Genel Tebliği

10 Nolu Emlak Vergisi Genel Tebliği

21.07.2001 Tarihli Yıllık Yatırım Programında Yer Alan Projelere Dış Finansman
Sağlanmasına İlişkin Esas ve Usullere Dair Tebliğ

12.04.2002 Tarihli Hazine Garantileri Verilmesi, İzlenmesi ve Raporlanmasına İlişkin
Esas ve Usullere Dair Yönetmelik www.mevzuat.gov.tr (03.03.2011).

2011 Denizli Belediyesi Faaliyet Raporu

2010 Denizli Belediyesi Faaliyet Raporu

2009 Denizli Belediyesi Faaliyet Raporu

2011 Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporu

2010 Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporu

2009 Kütahya Belediyesi Faaliyet Raporu

ÖZGEÇMİŞ

İrem Erasa, 1987 yılında Kütahya’da doğdu. İlk ve orta öğrenimini İzmir Aliğa Gazi İlköğretim okulunda tamamladı. Lise eğitimini yine aynı ilçede tamamladıktan sonra 2005 yılında Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümünde lisans eğitimine başladı. 2009 yılında Maliye bölüm birinciliği ile lisans eğitimini tamamladı. Aynı yılın sonlarında Hakkari Üniversitesi İİBF Maliye Bölümünde araştırma görevliliğine başladı. Halen bu görevine devam etmekte olup görevlendirmeye Pamukkale Üniversitesi Maliye Bölümünde çalışmalarına devam etmektedir.